

marito, etiam si dicatur & allegetur debitum in emolumentum uxoris conuersum esse. Item precipimus, ut quando maritus & uxor sese obligauerint ex communi (Hispan. de mancomun) (ut dicitur) manu in eodem contractu aut in diuersis, uxor non teneatur ad quicquam, nisi probetur, debitum in ipsius emolumentum fuisse conuersum. nam tum precipimus, ut pro rata ipsius emolumentum obligetur utrum si quod in illius emolumentum fuit conuersum, fuerit in iis rebus quas maritus illi dare tenebatur, ut sunt victus & vestitus, & eiusmodi res necessariae, precipimus ut pro hoc ipsa ad nullam rem sit obligata: quod totum praedictum intelligi volumus, nisi praedicta fideiussio seu obligatio ex communi manu pro pecunia nostrorum reddituum, vectigalibus, aut ad ea pertinentibus.

S V M M A R I V M.

- 1 Mulier non potest intercedere vel se obligare tanquam fideiussor pro alio.
- 2 An & quando uxor poterat se obligare pro marito, & quid hodie sit immutatum?
- 3 Si maritus & uxor obligentur tanquam duo rei, an valeat & teneat obligatio?
- 4 Si uxor se obligat tanquam principalis, maritus vero tanquam fideiussor, an valeat?
- 5 In his quae non dependent à nostra potestate, protestatio non releuat protestantem.
- 6 An uxor possit se obligare pro marito pro debito publico, & fiscali.

L E X L X I.

NOta ex ista lege sequentes conclusiones: Prima quod uxor non potest intercedere pro marito, etiam si allegetur quod debitum fuit conuersum in utilitatem ipsius uxoris. Secunda conclus. quod quando maritus & uxor obligantur tanquam duo rei in solidum, non tenetur nisi quatenus probetur esse conuersum in utilitatem ipsius uxoris. Quod si mulier simul cum viro se cum iuramento obligasset, & ex ea obligatione esset enormissimè læsa, ut quia soluta summa maneret indotata, neque suppeterent viri facultates, ex quibus posset sibi satisfieri, nec debitum esset conuersum in eius utilitatem, hoc casu petita relaxatione iuramenti posse contrauenire, & contractum rescindere affirmat Parisi. consil. 75. per totum 3. volum. & vide Simonem de Præcis consil. 1. num. 21. Tertia concl. quod ita demum dicitur esse conuersum in utilitatem eius, quando utilitas respicit patrimonium uxoris, & argumentum eius: non verò ad ea quæ aliàs maritus de necessitate iuris tenebatur, ut alere, & alia necessaria sibi ministrare. Quarta conclus. quod praedicta intelligantur præterquam si maritus & uxor obligentur pro debito regali vel fiscali: quia tunc indistinctè tenetur, prout fuerint obligati tanquam extranei.

- 1 Pro cuius perfecta declaratione dico & præsuppono quod licet regulariter pro quolibet debito & persona possit obligari fideiussor, & accedere cuilibet obligationi civili & naturali simul, vel naturali tantum, vel civili

Ant. Gomez ad Leg. Tauri.

tantum, ut in l. 1. & per totum, ff. de fideiussoribus & in l. 1. & per totum, Cod. eod. tit. & in §. 1. & per totum Instit. eod. tit. & in c. & per totum extra eodem titulo & in l. 1. & per totum tit. 1. 2. §. part. tamen mulier non potest efficaciter intercedere, nec esse fideiussor alterius propter fragilitatem sexus, & licet mero iure teneatur civiliter & naturaliter, tamen competit sibi exceptio & beneficium Velleiani text. est in l. 1. & per totum, ff. ad Velleian. text. in l. 1. & per tot. C. eodem titulo, text. in l. 2. tit. 12. §. part. imò etiam si iam soluisset posset repetere per conditionem indebiti: quia exceptio Velleiani est perpetua & fauorabilis. Idem tenet Padilla qui communiter receptum testatur in l. quamuis, ubi communiter doctores, Cod. de iuris & facti ignorantia, idque in fortioribus terminis obtinuisse testatur Matiençus in lege nona, titulo 3. libro quinto recopilationis, glos. 1. num. 2. text. est formalis & expressus in l. qui exceptionem, ff. de cond. indeb. & ibi gloss. ordin. Bar. Albe. Bald. Paul. & comm. doct. text. in l. quamuis §. interdum, ff. ad Velleian. & ibi gloss. ord. & com. doct. quod tamen est verum & procedit præterquam si post biennium confirmavit & ratificauit fideiussionem suam, vel iterum de nouo intercessit, & tanquam fideiussor se obligauit, vel exceptioni sibi competententi renuntiavit: quo casu efficaciter tenebitur mulier secundum glossam in lege 1. ff. de fideiussoribus, & Azonem in summa, C. ad Velleianum, hancque opinionem communem dicit Ias. numero decimo octauo, Decius numero trigesimo, Curtius Iunior numero decimonono, in l. si quis in conscribendo, Cod. de pactis, Greg. in lege 3. verbo. si desponsus, tit. 12. p. 5. qua lege nuncupatim statuit talem renuntiationem valere, idque generali consuetudine obseruatum testatur Padilla in l. is passim num. 7. 8. 9. & 10. Cod. de iuris & facti ignorantia, Couar. in cap. quamuis pactum 2. part. §. 3. num. 5. quia tunc ex tanti temporis dilatione videtur ex magno proposito & non ex fragilitate se obligare ideo efficaciter tenetur, text. est in l. si mulier, la 2. Cod. ad Velleian. & ibi gloss. ord. Odofred. Bart. Albe. Bal. Pau. Cin. Petr. Iacob. Butr. Sal. & comm. doctor.

Quod tamen limita & intellige, quando mulier intercessit & se obligauit pro extraneo: secus tamen est si pro marito: quia tunc ipso iure indistinctè non tenetur, etiam si ex interuallo post biennium se obligauit text. est formalis & expressus in Auth. ut nulli iudi. liceat habe. §. & illud collat. 9. text. in Authen. si qua mulier. Codice ad Velleian. & ibi gloss. or. Odofre. Petrus, Cin. Iacob. Butri. Bartol. Bald. Alb. Paul. Salic. & comm. doct. cuius ratio est, quia tacitè & per interdictum videtur inter eos facta donatio inter virum & uxorem quæ non valet, ne mutuo amore se expolient. argument. text. in l. 1. & per totum, Cod. & ff. de donat. inter vir. & uxo. Quod similiter procedit etiam si renuntiatio Velleiani intercesserit, ut in Authen. si qua mulier, Cod. ad Velleianum, quod rectè aduertit Gregor. in lege 3. verbo, si desponsus, titulo 12. p. 5. tradit. latè Matiençus in l. 9. tit. 3. lib. 5. recop. glossa 1. num. 8. ubi quid si iuramentum in tali fideiussione intercesserit

V u pro

pro marito latè tradit. Quod tamen subintel-
lige, nisi pretium vel debitum contentum in
contractu pro quo fideiussit sit conuersum in
vtilitatem eius: quia tunc efficaciter tenetur
text. est in d. *Authentic. si qua mulier.* & ibi gl.
ord. & comm. doct.

Hodie tamen genericè & indistinctè vult
& disponit nostra lex Tauri, quod talis vxor
non possit intercedere nec obligare tanquam
fideiussor mariti, etiamsi dicatur & allegetur
quod pretium vel debitum pro quo fideiussit
sit conuersum in vtilitatem vxoris: & iste est
verus sensus, & declaratio nostræ legis in 1.
parte & conclusione. Aduertendum tamen
quod nostra lex tantum dicit, quod si vxor
alleget pretium vel debitum esse conuersum
in vtilitatem eius, non valeat nec sufficiat
vt remaneat obligata: & hinc fit vt pro mer-
cede habitationis domus, quam simul habita-
runt maritus & vxor, non teneatur vxor, quod
tamen non procedet si maritus non habeat
vnde soluat, vt docet Palacios Rubeus in
*rub. Paragrapho 66. numero quinto vers. & si
fortè maritus, & hic num. 11. versic. an & quan-
do, & Castillus num. 23. Quæstada diuersarum
quæstionum iuris, cap. 25. fol. 102. col. 3. ver. con-
tra quem tamen.* Sed quærendum est quid si
manifestè & euidenter probetur esse conuer-
sum in eius vtilitatem, an aliquo iure vel re-
medio teneatur, & videtur quòd licet non te-
neatur ex proprio contractu & promissione
per rigorem huius legis, quod saltem tenea-
tur ex æquitate, actione de in rem verso, quæ
habet locum quotiescunque posset qui con-
ueniri actione mandati vel negotiorum ge-
storum, argumento text. & eius regulæ & do-
ctrinæ in lege 3. versic. & regulariter, ff. de in
rem verso, & ibi comm. doct. vel ex æquitate
legis, si & me & Titium, ff. si certum petatur,
vbi habetur quod quando res mea peruenit
ad alium sine iusta causa, possum eum con-
uenire ex æquitate illius legis, & repetere
conditione sine causa vel certi conditione
generali quæ cum ea concurrat: & ad hoc ibi
notat & commendat Bartol. Albe. Bald. Paul.
Alex. Iaf. & commun. doct. probat etiam text.
in l. si cum seruum eodem titulo, text. in l. seruum
quem ver. secundum qua, ff. de actio. empri. text. in
l. si negotia, ff. mandati, text. in l. perpetuo, ff. de
cond. ob turpem causam, text. in l. vir ab eo, ff. de
iure dotium, text. in l. si quis mancipiis, §. fin. ff. de
institut. text. in l. 3. ff. commoda. text. in l. nam hoc
natura, ff. de condi. indebiti, text. in lege tertia,
§. si seruum, ff. de tributo, text. in l. si pupilli, ff. de
nego. gestis, text. in l. cum hi, §. si quis de alimen-
tis, ff. eod. tit. text. in l. iure natura, ff. de reg. iur.

Confirmatur etiam ex sententia Pauli &
commun. in l. fin. Codice de nego. gest. vbi singu-
lariter tenet, quòd licet quando quis sit pro-
testatus contrarium ne gerat negotia sua, non
possit gestor propria actione negotiorum ge-
storum agere, tamen ex æquitate prædictæ
legis, si & me & Titium: & ex æquitate præ-
dictæ regulæ generalis potest benè agere con-
tra eum qui vtilitatem sensit ex negotio ge-
sto: ergo idem videtur in casu nostræ legis,
quando vxor quæ vtilitatem sensit extitit fi-
deiussor. Rursus etiam confirmatur ex senten-

tia eiusdem Pauli & communi in l. his solis, ff.
de condi. indebi. vbi dicit quòd si pecunia mea
indebitè soluta creditori putatiuo perueniat
ad alium sine causa & ex ea sit factus locuple-
tior, possum contra eum agere ex æquitate
prædictæ legis, si & me & Titium & prædi-
ctæ regulæ: ergo sic dicamus in nostra l. quòd
licet de rigore huius legis vxor non teneatur,
nec obligetur quando extitit fideiussor mari-
ti, tamen intelligatur vt non teneatur pro-
pria actione vel obligatione contractus, sed
bene teneatur alia actione extra ordin. ex
æquitate prædictæ legis, si & me & Titium,
cum similibus suprà allegatis. Sed his non
obstantibus contrarium est dicendum & te-
nendum per nostram legem, imò quòd vxor
non teneatur tanquam fideiussor mariti, etiam
si dicatur & probetur pretium vel debitum
esse versum in vtilitatem vxoris. Primò quia
nostra lex apertè vult constituere differen-
tiam in casu, quo vxor extitit fideiussor, &
in casu, quo extitit res debendi vnà cum
ipso marito, vt apertè patet in 2. parte hu-
ius legis. Secundò etiam confirmatur ista
sententia & opinio, quia de iure communi
sola confessio vxoris non sufficeret ad pro-
bandum, quod pretium vel debitum est con-
uersum in vtilitatem eius, nisi apertè pro-
betur, vt tenet Bartol. & commun. Doctor.
in dicta *Authentic. si qua mulier.* ergo no-
stra lex hoc videtur addere ad ius commu-
ne. vt non sufficiat confessio, assertio, vel
probatio, quòd fuit conuersum in eius vtili-
tatem.

Præterea 2. con. confirmatur ex doctrina 3
Bart. & communi in d. *Authentic. si qua mulier.*
C. ad Velleian. vbi habetur, quod vxor correa
debendi, quæ simul cum marito insolidum se
obligauit, non censetur fideiussor, nisi pro ea
parte, pro qua liquidè probetur conuersum
esse in vtilitatem eius, tenet etiam Iac. de Bello-
uiso in *auth. vt nulli iudi. §. & illud colla. 9.* & ibi
Bar. Ang. de Peru. & comm. Doct. idem etiam
tenet Bartol. Paul. & alij doctor. in l. vir vxo-
ri §. si. ff. ad Velleian. idem Bar. in l. reos eod. tit.
docet idem Castillus hic verbo, *mancomun.* Pa-
lacios Rubeus n. 4. & 5. Matiençus in l. 9. tit. 3.
lib. 5. gloss. 3. in princ. & hoc est, quod expressè
voluit & disposuit nostra lex in 2. parte.

Ex qua lege sic intellecta & declarata no-
ta, & collige, quòd licet de iure comm. quando
duo vel plures obligantur insolidum, tan-
quam duo rei debend. vnusquisque insolidum
teneatur, & insolidum possit conueniri: & si-
militer de iure nou. authentic. quando vnus
est absens, vel inops, vel iuri diuisionis est
renuntiatum, modò ex causa onerosa, mo-
dò ex causa lucratiua, & modò vterque sen-
tiant vtilitatem contractus, modò vnus tan-
tùm, vt in l. 1. & per totum, Digestis de duo-
bus reis, & in l. 1. & per totum & in *Authentic.*
hoc ita in materia, Cod. eod. tit. & probat etiam
text. in l. inter eos §. duo, ff. de fideiuss. text. in l.
cum apparebit, ff. locati, text. in l. ancillarum, §.
illud, ff. de pecul. tex. in l. si ex toto §. ff. de legat.
1. text. in l. Paul. la secunda, Digestis de re iu-
di. text. in l. si mandati, text. in l. 1. Cod. si
plures vna sent. tex. in l. 1. §. quia autem, Digestis
quorum

quorum lega. licet ex æquitate possit ille, qui nullam vtilitatem sentit petere, vt prius conueniatur suis expensis ille, qui totam vtilitatem percepit, vt aliàs dixi suo loco in materia duorum reorum de iure communi tantum illud est verum & debet intelligi in aliis personis extraneis: secus tamen est in marito & vxore, quia si ambo simul tanquam duo rei debendi obligantur non tenetur vxor ab aliquo, nisi pro ea parte qua vtilitas ad eam peruenit, vt in dict. *Authentic. si qua mulier.* & in *Authentic. vnde illa sumitur*, & hoc est quod voluit expressè nostra lex Tauri. & ista est eius verus & realis sensus per quam apertè hodie corrigitur lex 14. tit. 20. lib. 3. fo. 11. & l. 207. in l. *stili.* quæ idem disponebant quod ius commune, etiam in marito & vxore, sicut in extraneis personis: vt etiam animaduertit Matienegas, in l. 9. tit. 3. lib. 5. gloss. 3. n. 1.

Quæro tamen si maritus & vxor obligantur, tanquam duo rei debendi dato quod contractus & obligatio non valeat respectu vxoris, an in totum valeat respectu mariti? & firmiter teneo quod sic: quia ratio prohibitionis & annullationis tantum respicit vxorem, non verò maritum: & ista est intentio nostræ legis: & in terminis facit bonus text. in l. *si Titius & Seia.* ff. de fideiuss. & fundatur de iure communi ex sententia Alb. in d. *Authentic. si qua mulier.* 2. column. qui in terminis hoc videtur decidere. Item quæro si vxor intercedat & se obliget tanquam fideiussor, vel cum marito tanquam duo rei debendi, & expressè confiteatur pretium vel debitum in eius vtilitatem versum, an remaneat obligata pro illa parte? & breuiter & resolutiuè dico quod non: quia inter tam coniunctas personas præsumitur fraus, & quod metu vel amore emanauit confessio: quam etiam rationem reddit Castillus hic, verbo, *si se probare*, & Palacios Rubeus num. 5. & pluribus probat Tiraquellus in l. *si vnquam,* donatione largitus num. 175. Cod. de reuocandis donationibus, & l. *connubialibus,* gloss. 5. q. 10. numero 11. Item etiam videtur inter eos donatio quæ non valet. Item etiam quia prædicta iura Authenticorum expressè dicunt quod manifeste debet constare in vtilitatem vxoris versum: ergo talis confessio non valeat: & in expresso ita tenet Alb. in d. *Authentic. si qua mulier.* C. ad Velleian. penult. col. in fine, & vbi Paul. de Cast. 1. col. n. 3.

4 Item quæro quid è conuerso, si vxor se obligat tanquam principalis, maritus verò tanquam fideiussor. an vxor teneatur & remaneat obligata? & videtur quod similiter non valeat eius obligatio: quia quæsito colore videtur fideiubere & intercedere pro marito verbis postpositis & mutatis: & in specie ita tenet notabiliter Nicolaus de Mata. in d. *Authentic. si qua mulier.* & ibi Bald. 2. column. num. 3. Contrarium tamen & melius tenet ibi Albe. 2. col. versicul. *sed quid si vxor.* post Dinum & Albertum & Odofredum quos allegat, imò quod efficaciter vxor teneatur tanquam principalis, & maritus tanquam fideiussor, nisi fraus & dolus probetur, argument. text. in l. *Seia mancipia.* Digestis ad Velleian. & in l. 3. Codice ne vxor pro marito, nec obstant prædicta iura

Ant. Gomez ad Leg. Tauri.

Authenticorum & nostra lex Tauri, quia loquuntur quando vxor obligauit accessorie tanquam fideiussor, vel principaliter simul cum marito tanquam duo rei debendi, secus vero quando vxor obligatur principaliter, maritus vero accessorie tanquam fideiussor vt in quæst. propòsita.

Tertia conclusio huius nostræ legis confirmatur ex notabili & singulari doctrina, quia in his quæ pendent à nostra sola voluntate benè prodest & sufficit protestatio, sed in his quæ non pendent à nostra sola voluntate, sed certo modo per legem disposita sunt, protestatio est nullius momenti & non releuat protestantem tacitè nec expressè: vnde merito obligatio vxoris est nulla tanquam non subsistente causa, & protestatio mariti quæ colligitur ex tali contractu est nullius momenti & non releuat protestantem: textus est formalis & expressus in l. *Nesennius,* ff. de negotiis gestis, iuncta gloss. ordin. in verbo, *conueniret*, & ibi Bartolus 1. column. num. 1. Baldus fin. column. num. 4. Paul. de Castr. & commun. Doctor. textus iuncta gloss. ordin. & communi opinione in l. *si quis à liberis* §. *si mater*, ff. de libe. agnos. text. in l. *alimenta*, Cod. de nego. gest. iuncta gloss. ordin. in verbo, *materna pietate*, & ibi Bald. Paul. Salic. & commun. Doctor. text. in l. *qui in aliena.* §. *si.* ff. de acquirend. here. & ibi Bart. Alb. Paul. Imola, & commun. Doct. text. in l. 2. Digestis de doli except. tenet etiam magistraliter Bartol. in l. *non solum* §. *morte*, ff. noui ope. num. 7. column. num. 31. versicul. *circa quintum*, & ibi communiter moderni, præcipuè Ias. 51. column. num. 26. idem Bartol. in l. *edita actio.* penultim. solum. num. 30. & ibi communiter moderni, idem Bart. in l. *fin.* ff. de eo quod certo loco, tenet etiam Bald. in l. *vnica*, Codice vt que desunt aduocatis, idem Bald. Paul. de Castro & alij Doctores in l. *prima Paragrapho editiones,* Digestis de edendo, idem Bald. notabiliter in cap. *Cumana.* de electione, idem Bald. in cap. *presentium de testibus,* Ias. notabiliter in fi. Cod. de iure emphyt. penultim. col. tenet etiam & probat gloss. ordin. iuncto text. in capite inter dilectos de fide instrument. in verbo, *saluo in omnibus*, & ibi Innoc. Hostiens. Abb. Card. Anchar. & commun. Doctor.

6 Quarta conclusio huius nostræ legis apertè est correctoria iuris communis: nam de iure communi in tantum vxor non poterat intercedere & se obligare tanquam fideiussor pro marito, vt procederet etiam pro debito fiscali text. est in dicta *Authentic. vt nulli iudi. liceat habe.* Paragrapho & illud colla. 9. text. in dict. *Authentic. si qua mulier*, Codice ad Velleian. ibi sine priuatum sine publicum sit debitum, & ibi gloss. ordin. & commun. doctor. quia præferebatur priuilegium & commodum priuatum & particulare vxoris, fauore dotis & sexus, ipsi debito fiscali & publico. Hodie tamen nostra lex apertè vult & determinat contrarium, imò quod vxor possit obligari tanquam fideiussor vel correa pro debito & fiscali, & per hæc remanet ista lex vtiliter & magistraliter expedita.

TEXTVS XLII.

Ninguna muger por ninguna deuda que no descienda de delicto pueda ser presa, ni detenida sino fuere conosciada mente mala de su persona. Id est: *Nulla mulier pro villo debito non proueniente ex crimine possit trahi in carcerem aut ibidem detineri, nisi notorie sit mala vita.* (H. Mala de su persona.)

S V M M A R I V M.

- 1 *Mulier non potest incarcerari pro debito civili.*
- 2 *Mater que est tutrix & curatrix filiorum que renuntiauit Velleiano, au possit incarcerari.*
- 3 *Qua mulier dicatur meretrix, & an possit retinere sibi datum, & an possit petere sibi promissum.*

L E X. L X I I.

Nota ex ista lege quod mulier non potest incarcerari pro debito civili: & idem disponit text. de iure communi, in *Authentic. hodie, Cod. de custo. reo, text. in Auth. ut nulli iudi, §. necessarium. colla. 9.* & ibi commun. Doct. text. in *Authentic. sed hodie, Cod. de offic. diuer. iudi.* Vide Dueñas reg. 312. vbi plures concordantes citat Plaça de delictis cap. 24. n. 11. Matiençus in l. 10. tit. 3. lib. 5. recop. in princ.

2 Ex quo inferas, quod licet hodie in nostro regno debitor masculus possit incarcerari, & si intra nouem dies postquam sit in carcere positus non soluat, debet tradi ipsi creditori, vt seruiat ei vsque ad compensationem debiti, vt in l. 5. tit. 12. libro 5. ordin. & in pragmat. ca. 78. 79. 80. tamen mulier non potest incarcerari, nec tenetur seruire per nostram legem: quod tamen intellige nisi talis mulier sit meretrix, vel luxuriosè viuens: quia tunc benè potest incarcerari argumento text. in *Authentic. de restitutionibus & ea qua parit. in 11. mense §. final. collat. 4.* vbi dicit text. quod magis debet faueri castitati quàm luxuriæ, & luxuria non est digna priuilegio legali: Idem docent Palacios Rubeus, Castillus, & Cifuentes, hic Couarr. de sponsal. 1. p. c. 8. Paragrapho 11. in fin. Plaça, de delictis cap. 34. num. 10. & 13. Archidiaconus in c. diffinimus, 18. qu. 2. Auiles in proœmio pratorum, num. 27. Matiençus in l. 10. tit. 3. lib. 5. gloss. 4. num. 1. Et in expresso ita tenet Bald. in l. consentaneum, Cod. quo. & quando in fin. colum. num. 46. & idem disponit & determinat nostra lex. Quod iterum intellige quando est soluta, secus si coniugata: quia tunc non potest incarcerari: licet luxuriosè viuat: ita singul. tenet Ioann. And. in addi. ad Specul. in rubr. de iniuriis, argument. text. in l. si uxor §. 1. ff. de adul. tenet etiam & sequitur Rom. in l. si uero, §. de viro, ff. sol. matrim. 2. fallen. Alex. & Ias. in l. plerique, ff. de in ius vo. fin. col. Ang. de Arret. in parte fama publica in materia captura, Pala. Ruui. in repet. cap. per vestras fol. 95. 3. colum. & in presenti, idem etiam testatur Capitiuus decis. Neapolitana 44. Decius in

l. 2. num. 78. ff. de reg. iur. Couarr. de spons. 2. p. c. 8. §. 11. num. 6. Rom. in l. si uero §. de viro, secund. fallen. ff. solut. mat. per textum quem dixit notabilem in l. si uxor. §. diui. ff. ad legem Iuliam, de adult. Cifuentes hic circa finem, Palacios Rub. num. 8. Castil. gl. 1. in fin. Gom. Arias, num. 23. & 24. Auil. in proœm. in c. pratorum numero 27. Segura in l. Imperator. num. 135. in fin. & num. 140. & ibi Didac. Perez, ff. ad Treb. Plaça de delictis cap. 34. num. 13. Matiençus alios referens, communè que hanc sententiam dicens in l. 10. tit. 3. lib. 5. gl. 4. n. 4.

Item etiam limita & intellige nisi in matre quæ est tutrix vel curatrix filiorum, & renuntiauit Velleiano & omni legum auxilio: quia benè potest incarcerari: ita Bartol. in *Authentic. matri & auie, Cod. quando nup. offic. fun. po. pe. col.* & ibi Salicet. & com. Doct. idem Bartol. in l. si quis sub conditione, ff. de testa. intel. 5. col. Alexand. & Iason. in d. l. plerique, ff. de in ius uocando fina. col. Idem asserit Decius in l. femina, num. 79. de reg. iur. Mathesilanus notab. 109. Bald. in tract. de carceribus, ca. 1. num. 3. Boërius decis. 249. num. 11. Bald. Nouellus in tract. de dote 7. p. priuilegio 5. Cifuentes hic, n. 3. & Ioann. Lupus ibi Castillus in princ. huius legis, Greg. in l. 3. verbo, personalmente tit. 4. p. 3. Gomez Arias in l. 60. Tauri, num. 8. hancque receptionem sententiam testatur Couarr. lib. 2. resolut. c. 1. num. 3. cum aliis relatis à Matienço in l. 10. tit. 3. lib. 5. recop. gl. 1. in fi. licet ipse contrarium sequatur.

3 Et adde quod in ista materia & qualibet alia, meretrix dicitur illa quæ stat in lupanari vel loco publico causa quæstus: text. est in l. palam, ff. de ri. nup. quod intellige quando ibi permansit per viginti horas: ita singul. Salic. in l. que adulterium, Cod. de adult. argument. text. iuncta gloss. ordina. & commun. opin. in l. capitur 5. ff. eod. tit. Item illa quæ saltem duos admittit ad se accedere pro pretio & pecunia, argument. text. in dicta l. palam §. item quacunque de rit. nup. per quem ita tenet Abb. in capit. decorem de vir. & honest. cleri. idem Abb. in capit. inter opera. de spon. licet ille text. potius videatur probare contrarium, quæ dicatur in ista & alia materia meretrix, docet latè Plaça de delictis cap. 34. num. 7. cum aliis quos ipse refert Matiençus in l. 10. tit. 3. lib. 5. recop. gloss. 4. n. 2. cum seq.

4 Item etiam illa dicitur meretrix quæ portat habitum destinatum pro meretricibus: ita Præpo. in dicto capitu. inter opera. Si uero admittit aliquos homines sine pretio, non dicitur meretrix nisi admiserit plures quàm 40. ista est gloss. singul. in cap. vidua. 34. dis. per quam tenet Præpo. in dicto cap. inter opera. argument. text. in ca. latores de clerico excommunicato ministrante. Item adde quod talis meretrix tanquam inhonesta persona & mali exempli potest à vicinitate expelli per vicinos, ita Gui. de Cu. in l. 2. Codice de summ. Trin. & fide Car. quem ibi sequuntur Doctor. & istud est notabile & quotidianum in practica, si petatur ab honestis vicinis proximioribus. Item talis meretrix potest retinere sibi datum, & similiter potest petere promissum: ita probat text. in l. 4. §. sed quod meretrici. de

de con. ob turp. cau. & ibi commun. Doct. Cin. & Doct. in l. 2. Cod. eodem tit. Bartol. in l. affectio- nis, ff. de dona. & in l. non dubium, Cod. de legib. Palac. Rumi. in sua reper. ca. per vestras fol. 22. quarta columna. Imò quòd magis est, nedum potest meretrix retinere data & petere promissa in foro contentioso, verum etiam potest retinere & petere in foro conscientiae, ita singul. tenet Abb. vbi benè fundat in ca. plerumque de immunit. Eccles. quarta colum- na tertia quaestio. quod est menti tenen- dum.

TEXTVS LXIII.

EL derecho de executar por obligacion personal se prescribe por diez annos, y la action personal, y la executoria dada sobre ello, se prescribe por veynte y no menos: pero donde en la obligacion & hypotheca, o don- de la obligacion es mixta personal y real, la deuda se prescribe por treynta annos, y no menos. Id est: *Ius exsequendi pro obligatione personali praescribatur decem annis. Et actio personalis & exsequutoria (scriptura) super eo data praescribatur non minus viginti. Verum vbi in obligatione (Hispanice & corruptè ni fallor) est hypotheca aut vbi obligatio est mixta, personalis (scilicet) & realis, debitum praescribatur non minus triginta annis.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Ius exsequendi ex contractu Guarentigio, an praescribatur per decem annos?*
- 2 *Actio personalis & executoria eius durat per 20. annos?*
- 3 *An hodie sit sublata materia perpetua- tionis?*

L E X L X I I I.

NOta ex ista lege sequentes conclus. Prima quod ius exequendi ex instrumento Guarentigio in obligatione, & actione me- rè personali praescribitur per 10. annos. Se- cunda conclus. quòd actio personalis & exe- cutoria eius praescribitur per 20. annos. Tertia concl. quòd actio personalis cum hypotheca bonorum praescribitur per 30. annos. Quarta conclus. quod actio mixta personalis & realis praescribitur per 30. annos.

Quoad primam conclusionem adde & no. quòd apertè ista lex in istis verbis, iunctis se- quentibus, debet intelligi in iure exequendi ex contractu Guarentigio, quod durat per decem annos, & regulariter de iure videba- tur dicendum, quòd duraret per triginta an- nos: quia executio fit per officium iudicis, & omne officium iudicis nobile in civilibus praescribitur per 30. annos, sicut ipsa actio personalis vel realis, ista est glossa singularis & vnica iuncto text. in l. sicut in rem, Codice de praescr. 30. vel 40. anno. in verbo, *prosecuti*, quam ibi reputat singul. & vnicam Bald. in 2. lect. notat etiam & commendat Bald. l. 2. Codice de execut. rei iudic. tenet etiam Bartol. in l. prator. §. fina. ff. de noui ope. nunt. & ibi moderni Iaso. Ant. Gomez ad Leg. Tauri.

in §. rursus Instit. de actio. 2. col. Franc. Bald. in tract. praescr. 4. par. 4. 4. part. princip. 30. q. idem est in officio iudicis nobili in causis crimi- nalibus, ista est glossa singul. in l. querela, C. ad legem Cor. de fals. & ibi communiter Doctor, & adde quòd istud ius exequendi, de quo in nostra lege & materia, tollitur & praescribi- tur per istos decem annos etiam cum mala fi- de: quia licet praescriptio cum mala fide sit prohibita de iure Canonico, cui est standum etiam de iure ciuili, tamen illud est verum, & procedit in praescriptione rei mobilis vel immobilis, per quam aufertur ius & domi- nium alterius, secus verò iure & modo exe- cutiuo inducto à lege ad faciliorem executio- nem eius, vt in nostra lege: & ita videtur velle Bartol. in l. planè, Digestis quòd falso tu- tore authore, Franc. Bald. in d. tract. praescript. 2. part. 3. part. 14. qu.

Quoad 2. conclus. quae habet, quòd actio personalis & executoria eius durat per 20. an- nos, dico quòd sensus huius legis, & conclu- sionis potest esse, quod si est actio personalis super qua fuit lata sententia condemnatoria in fauorem creditoris, quod illa 1. actio & obligatio personalis durat per 20. annos, & ius exequendi, quod ex ea oritur per alios 20. Item etiam & 2. potest ista lex & con. intelligi, quod actio vel obligatio personalis, quae oritur de nouo ex ipsa sententia, & similiter ius exe- quendi, quod ex ea oritur duret per 20. annos, & vterque intellectus est verus & iuridicus, quia per sententiam latam non tollitur prima actio personalis.

Item etiam alia de nouo oritur, vt probat text. & ibi gloss. ord. & commun. Doctor. in l. si à te §. 1. ff. de except. rei iud. text. in l. enidenter eodem titulo & ibi gloss. ordin. & commun. do- ctor. text. & ibi gloss. ord. & commun. Doctor. in aliam, ff. de noua text. & ibi gloss. ordin. & commun. Doctor. in l. 1. C. de ind. text. & ibi gloss. ord. & commun. Doct. in l. si. C. de usuris rei iudic. ex quo resultant maximi effectus, de quibus ibi per doct. Tertio potest intelligi, quod ista actio vel obligatio personalis est po- sita & contenta in instrumento publico ta- bellionis cum clausula Guarentigia: quia illa actio & obligatio personalis durabit tunc per 20. annos: quia est iuncta & corroborata cum iure exequendi ex quibus datur nota, intelli- gentia & declaratio ad l. 3. tit. 13. lib. 3. ordin. quia cauetur, quòd actio vel obligatio perso- nalis tantum durat per 10. annos, vt intelliga- tur, quando continetur in chirographo & scriptura priuata, & sic non corrigitur per istam: & illa lex est vtilissima, & potest practi- cari cum bona conscientia, quando quis sol- uit, & non potest probare, vel aliter satisfacere creditori. Quoad tertiam conclus. adde quod ratio est, quia actio personalis corroboratur & confirmatur ab ipso hypotheca, ideo durat per maius tempus. Ex qua lege nota quòd li- cèt actio hypothecaria de iure communi du- rabat per 40. annos quando intentabatur con- tra debitorem vel haeredes eius, & tamen per 30. ann. quum intentabatur contra extraneos, vt in l. cum notissimi iuncto Paragr. 1. Codice de praescript. 30. vel quadraginta annor. & in l. 27.

tit. 19. 3. part. tamen hodie per nostram legem tantum durat per triginta ann. modo intentetur contra unum, modo contra alium. Sed quaeritur an ius exequendi pro annuis redditibus decem annis praescribatur? in quo articulo dicendum videtur quod si annui redditus non fuerint soluti per decem annos, praescribitur ius exequendi tam proprietatis quam pro futuris redditibus, ut eleganter tenet Parladorus in tract. diuersarum quest. pag. 55. Quoad 4. conc. adde & not. quod actio mixta tollitur per 30. annos, ut petitio here. fami. her. commu. diui. ex qua lege inferas quod actio merè realis remanet in dispositione iuris communis, & sic durabit per 30. ann. ut in l. sicut in rem, Cod. de praescript. 30 vel 40. ann. cum sim. ut rei ven. Publiciana confessoria, & similis.

3 Item adde pro complemento materiae quod ex nostra lege cum superioribus allegatis in eius corroborationem colligitur quod hodie est sublata materia perpetuationis: nam de iure communi si creditor agit contra debitorem actione sibi competenti perpetuabatur actio per litis con. & a fortiori per sententiam, & extenditur in tempus 40. annorum, ut in l. si. Cod. de praes. 30. vel 40. anno. Sed hodie per nostram legem non perperuatur, imò minori tempore durat, interrumpetur tamen necessariò praescriptio temporis praeteriti, & in hoc non corrigitur ius commune. Praedicta tamen omnia procedunt & habent locum quando agitur de praescribendo iure, remedio, vel actione, ad petendum & consequendum debitum ab alio qui nullum ius vel titulum habet: si verò habeat & possideat rem alienam cum titulo & bona fide, tunc est propria materia praescriptionis vel usucapionis: de quo vide in suis locis ordinariis, & plenè & certè magistraliter per Franc. Bald. in suo tract. praescript.

TEXTVS LXIV.

Por quanto en las ordenancas que hezimos en la villa de Madrid, a quatro dias del mes de Deziembre, del anno passado de mil y quinientos y dos annos ay vna ordenanca, su tenor de la qual es este que se sigue.

Otro si por quanto por la ley por nos fecha en las cortes de Toledo ouimos ordenado, que si los deudores que deuian algunas deudas en quien son fechas executiones por contractos, obligaciones, o por sentencias a pedimiento de los creedores, en los deudores: o en sus bienes alegaren paga o otra excepcion que sea de recibir, que tengan diez dias, para la prouar, y no se declara desde quando han de correr los dichos diez dias, declaramos y mandamos, que los dichos diez dias corran desde el dia que se opusiere a la tal execution. Y passados los dichos dias sino prouare la dicha excepcion, que el remate se haga como la dicha ley lo dispone sin embargo de qualquier appellacion quæ della se interpusiere dando el creedor las fianças como la dicha ley lo manda. Y porque nuestra merced y voluntad es que la dicha ordenanca aya

cumplido effecto. Potende mandamos que lo contenido en ella se guarde, y cumpla, y execute, como en ella se contiene: sin embargo de qualquier appellacion que dellas se interpongan para ante nos, o para ante los oydores de nuestras audiencias, o para ante otros qualesquier juezes, o qualquier nullidad quæ contra la dicha execution, y remate se alegue. Id est: Quoniam in ordinationibus per nos Madrid factis 4. Decembris praeteriti anni 1502. est quadam cuius tenor ita habet. Item, quoniam per legem à nobis factam in communi congressu Tolitano (H. en las cortes de Toledo) ordinauimus, ut si debitores aliquorum debitorum in quibus facta fuissent exsequutiones pro contractibus, obligationibus aut pro sententiis ad creditorum petitionem in debitores latis, aut in eorum bona, allegauerint solutionem aut aliam exceptionem receptibilem, habeant decem dies (termini) ad illam probandam. Et non est declaratum in ea ordinatione, scilicet unde sunt numerandi praedicti decem dies, Declaramus & praecipimus, ut praedicti decem dies numerentur ab eo die quo praedicta exsequutioni debitor se opposuerit, elapsis, nisi exceptionem praedictam probauerit, venditio absoluat, prout ipsa lex disponit, non obstante quavis prouocatione aduersus eam interposita, data à creditoribus fideiussione quemadmodum ipsa lex praecipit. Et quoniam nostra mens & voluntas (H. merced y voluntad) est ut praedicta ordinatio sortiatur plenum effectum. Ideo praecipimus ut quod habetur in ea obseruetur, impleatur, & fiat, prout in eadem continetur, non obstante quavis prouocatione qua ab ipsis (scilicet nostris iustitiis ministris) interponatur ad nos, aut ad nostrarum audientiarum auditores, aut ad alios quosvis iudices, siue quavis alia nullitate, que contra praedictam exsequutionem aut absolutam venditionem allegetur.

SVMMARIVM.

- 1 Instrumentum publicum Guarentigium habet executionem paratam.
- 2 De iure communi instrumenta non habent paratam executionem.
- 3 In aliquibus casibus de iure communi instrumenta habent paratam executionem.
- 4 An requiratur, quod hodie in instrumento publico ponatur clausula Guarentigia.
- 5 Istud instrumentum etiam mandatur executioni contra heredes debitoris principalis.
- 6 An istud ius exequendi competat heredibus & successoribus creditoris?
- 7 An istud instrumentum publicum possit mandari executioni, pro debito in diem vel sub conditione.
- 8 Si istud instrumentum fiat in loco, ubi potest mandari executioni, si in alio loco petatur executio, ubi non viget talis lex, ubi non mandabitur executioni.

L E X L X I V.

Nota ex ista l. quod instrumentum publicum Guarentigium habet executionem paratam,

paratam, & nulla exceptio potest contra eum opponi, nisi illæ quæ continentur in l. ord. hic allegatæ: & illæ debent opponi infra decem dies à tempore oppositionis, creditor tamen debet offerre fideiussorem: quod si executio fuerit reuocata, restituet pecuniam solutam debitori, & cum his executio procedat & consequatur plenum effectum. Quod si post decem dies nullitatis exceptio ex defectu iurisdictionis proueniens, contra executionem opponatur: licet generaliter nostra lex ibi, *ò qualquier nullidad.* disponere videatur, hanc exceptionem non esse admittendam, verius tamen videtur in proposita specie exceptionem nullitatis ex defectu iurisdictionis prouenientem opponi posse contra sententiam quæ dicatur *de remate*, & eius executionem impedire, nam vt dicatur sententia oportet dari iurisdictionem in iudicante: hancque opinionem tenet Mexia in *explicatione legis Toleti in responsione ad primum fundamentum 2. p. ex num. 13.* Azeuedus in l. 3. tit. 21. libro 4. *recopil. circa fin.* pro qua facit gloss. in *Clementina vnica, verbo, non obstante, de sequestratione posse. & fruct.* & facit præterea, quia licet exceptio nullitatis non impediat executionem trium sententiarum, vt tenent omnes in d. *Clementina 1. de re iudicata*, tamen si nullitas prouenit ex iurisdictionis defectu, bene poterit opponi executioni trium sententiarum conformium, vt tenent omnes in d. *Clementina 1. de re iudicata*, & latè Conarr. in *præctis questionibus c. 25. per totum*: vnde cum iudex recusatus sine adiuncto sententiam profert *de remate*, vel sibi adiungit alium qui sit etiam recusatus, poterit sine dubio hæc nullitatis exceptio opponi etiam ad impediendam executionem sententiæ *de remate*, quia videtur hoc casu deesse in iudicante iurisdictione.

2 Pro cuius legis & materiæ perfecta declaratione dico & præsuppono, quod regulariter de iure instrumenta quantumcunque publica non habent executionem paratam, sed tantum vim probationis procedendo per viam ordinariam: ita probat text. singularis in *l. minor annis 25. cui fideicommissum, in fine, ff. de minoribus, ibi, quia paratam ex iudicati causa persecutionem nouo contractu ad initium alterius petitionis redegerat*, ibi notant & commendant Doctores, illum etiam textum ad hoc notat & commendat Bald. & alij Doctores. in l. *si cum dotem, §. eo autem tempore, ff. solut. matrim.* Alexand. Iaso. & moderni in *leg. ait prator, §. si iudex, ff. de re iudicata*, idem Alexander, Iason. Philipp. Decius & alij moderni in *lege final. Cod. de edict. diui Adrian. tollen.* & reputat in iure singularem Rodericus Suar. in l. *post rem iudicatam, ff. de regulis iur. fol. 120. tertia columna, versiculo, aduertat*, probat etiam text. in *lege secunda, Cod. de executione rei iudi.* & ibi gloss. ordin. & commun. Doctores. text. in l. *quarta, §. si ex conventionem, ff. de re iudicata, text. in l. si cum dotem §. eo autem tempore, ff. solut. matrim.* Confirmatur, quia nullum genus probationis habet executionem paratam, nec producit actionem, nec executionem: quia virtus & effectus eius dependet à sententia definitiua:

istam regulam & doctrinam probant prædicta iura, & in terminis ponit gloss. singul. & vnica in *leg. sed & si possessori §. finali, in verbo, probatum, ff. de re iud.* quam ibi notant & commendant omnes Doctores: præcipue Iason 2. *column. num. 4.* & illam glossam ad hoc reputat singul. Bald. in l. *prima, Cod. de execut. rei indic. secunda columna num. 2.* idem Bald. in *cap. 1. 4. colum. de litis contest.* & reputat singul. Segura in *repet. l. si ex legati causa de verbor. obligat. folio 101. tertia colum. versicul. 3. differentia.* & illam glossam ad hoc reputat singularem & vnica Floria. in l. *cum de indebito. §. primo n. 7. ff. de probationibus.*

Quod est verum & procedit regulariter, præterquam in aliquibus casibus specialibus à iure, in quibus habent paratam executionem, scilicet in sententia, iuramento, confessione, testamento, & aliis pluribus casibus adductis, & collectis per Doctores. vbi supra, & maximè per Roderic. Suar. in l. *post rem iudicatam, ff. de re iud. 1. fol. cum sequentibus.* Item, etiam est verum, & procedit etiam, si in tali instrumento publico sit posita clausula Guarentigia, & verba executiua & condemnatoria: quia dicit debitor, quod habet se pro condemnato, tanquam si per iudicem proprium ordinarium, & in sententia definitiua esset condemnatus: quia priuatorum consensus non potest tribuere iurisdictionem tabelioni, vel notario, vt illum condemnet, argumento text. in l. *priuatorum consensus. Cod. de iurisdic. om. iudi. cum simi.* & quod ista sit clausula Guarentigia tenet & declarat vltra omnes melius, quam ibi Iaso. in l. *error. Cod. de iuris & fact. ignor. 8. column. num. 12.* idem Iason. in l. 1. §. *si quis ita, ff. de verbor. obligat. 9. column. num. 25.* Doctores. de Segura in *repetit. leg. si ex legati causa, ff. de verbor. obligat. 6. fol. 3. column.* hodie tamen de iure nostro regio instrumenta publica bene mandantur executioni, ita disponit l. 4. tit. 8. lib. 3. ord. & ista nostra lex Tauri.

Sed pulchrum dubium est, an requiratur quoddam in tali instrumento publico hodie ponatur prædicta clausula Guarentigia & condemnatoria? & videtur dicendum, quod sic: quia aliàs non est fundamentum ex quo oritur virtus executiua & ius exequendi: & in terminis ita determinat Bald. in l. *etiam, Codice de execut. rei iudi. prima columna numer quarto*, idem Baldus, in l. *penultima, Cod. de fideiuss. prima columna num. 3.* Doctores. de Segura in *repet. l. si ex legati causa, ff. de verbor. obligat. 7. fol. 2. column.* Iason post Bartolum, & alios in l. *prima §. si quis ita eodem titulo.* Rodericus Suar. latius & melius, quam alibi in *dicta l. post rem iudicatam, ff. de regulis iuris fol. 120. secunda colum. versic. sed pulchrum & mihi nouum dubium est*, &c. adeò quoddam non sufficit si postea ponatur ex intervallo secundum eos: sed salua eius pace ego teneo contrarium, imò quoddam instrumentum publicum hodie possit mandari executioni in nostro regno, etiam si non contineat prædictam clausulam: & hoc per dictam legem quarram, titulo octauo, libro tertio. Ordina. & per nostram legem Tauri, & ita practicatur, quæ opinio legibus huius regni,

requirentibus contractum publicum, magis
conuenit, cum ad hoc ut publica dicantur
sufficiat coram tabellione publico esse confe-
cta, quod asserit Palacios Rub. in l. 62. supra
num. 1. vbi Castillus, verbo, obligacion personal
num. 11. & in hanc partem magis inclinatur Pe-
rez in l. 4. tit. 8. lib. 3. ordinamen. gloss. 1. col. 5. in
princ. quamuis contradicat Couar. lib. 3. va-
riar. cap. 11. n. 3. Menesius in l. 1. n. 21. C. de iuris
& facti ignorantia.

Et in tantum est verum, quod predictum
instrumentum publicum mandatur executioni,
ut habeat locum & procedat nedum con-
tra debitorem principalem, sed etiam contra
eius heredes argument. text. in l. 1. & per to-
tum, Cod. de heredit. actio. text. in l. unica, Cod. ut
actio ab hered. & commun. hered. inci. text. in
Authent. de iureiur. a mo. prescript. versic. 1. col-
la. 5. vbi probatur, quod heres & defunctus
vna persona censetur, text. in l. cum heredes, ff.
de acquirend. possess. vbi per aditionem heredi-
tatis heres representat personam defuncti,
& in eum transeunt omnia iura personalia,
realia, & mixta text. in l. ex his, ff. de verborum
obligatio. vbi dicit text. quod ex persona heredi-
dis nunquam conditio, virtus, & natura obli-
gationis mutatur bonus text. in l. postulante ff.
ad Trebellian. vbi probatur, quod ad id, ad
quod tenetur & potest compelli debitor
principalis defunctus, tenetur & potest com-
pelli eius heres. Ex quo in propriis terminis
inferunt ibi Bartol. Paul. Imol. Alexand. &
commun. Doctor. quod si ex forma legis vel
statuti debitor potest incarcerationi, pro debito,
poterit etiam incarcerationi eius heres quod ta-
men intellige & declara quando prius liqui-
datur & declaratur quod est heres, & adiuit
hereditatem: ita probat in specie text. in di-
cta l. cum heredes, Digestis de acquirenda possess.
ibi aditione secuta in terminis nostris tenet
Baldus, in lege per diuersas, Codice mandati
quarta columna. 10. quast. idem Baldus in lege
tertia, Cod. de pignor. fin. columna Paul. de Ca-
stro in dicta l. postulante, Digestis ad Trebel-
lian. Angelus in lege quarta §. si ex conuentione,
ff. de re iud. idem Angelus in lege oratione, ff.
de feriis, Alexander in lege a diuo Pio §. in ven-
ditione, Digestis de regul. iur. penultima colum.
numero 34. Rodericus Suarez in dicta lege post
rem iudicatam fol. 123. versiculo, extensio pri-
ma. Quod iterum subintellige & declara præ-
terquam si postea in processu executiuo liqui-
detur, & constet quod est heres, quia sufficit
& non annullatur processus: ita singul. Socin.
in cons. 103. 3. volum.

Item etiam intellige & declarat ut etiam si
liquidetur & probetur quod est heres & adi-
uit hereditatem, non potest contra eum fieri
executio intra tempus datum a lege ad confi-
ciendum inuentarium ita probat text. not. in
lege fina. Paragrapho donec, Codice de in. del.
vbi dicit text. quod infra illud tempus non
potest heres conueniri nec inquietari: & ad
hoc in nostro proposito notat & commen-
dat ibi solus Bartol. & tenet & exaltat Ro-
dericus Suarez in dicta lege post rem iudicatam
fol. 123. 1. extensione, versiculo aduerse tamen
singulariter.

Item etiam adde quod istud ius exequendi 6
competit heredibus, & successoribus credi-
toris, ita etiam probant iura superiora, & te-
net Paulus, Alexand. & moder. in d. l. postulante
ad Trebel.

Item etiam adde, quod predictam instru-
mentum publicum potest mandari executioni
debito & promissione ficta & præsumpta, ut
quando maritus confitetur in instrumento
publico dotem recepisse: quo casu præsumi-
tur & fingitur a iure promissio: nam pro ea
potest mandari executioni, argumento text.
in l. vna, Codice de rei ux. actio. text. in l. in-
risgentium Par. grapho quod ferè, ff. de pactis, vbi
habetur quod illud quod inducitur & præsu-
mitur ex instrumento: censetur esse de tenore
eius: text. in l. si duo patroni Paragr. Marcellus,
ff. de iureiur. text. in l. pluribus, ff. de verbor. obli-
gat. vbi si plures res deducuntur in contractu
vel stipulatione, & vnica tantum responsio-
ne alter promittat, tot censentur esse stipu-
lationes & promissiones quod res fuerunt di-
numerata: text. in l. asse toto, Digestis de ha-
red. insti. text. in l. si ita scripsero, ff. de condit. &
demonst. & in expresse ita tenet Bartol. in l. 1.
ff. de his que in testamento delend. Bald. vbi val-
de commendat in l. unica, §. & ut plenius in fine,
Cod. de rei ux. act. idem Bald. in l. vbi adhuc,
Cod. de iure doti. idem Bald. in l. ad probationem,
la 1. Cod. de probat. vbi dicit quod est primum
consilium quod dederit in iure idem Baldus,
in l. 1. Cod. de condit. ob causam in fine, & ibi Sa-
licet. Iason in l. certi conditio. num. 2. ff. si cert.
petat. idem Iaso. melius quam alibi in §. fuerat
Institut. de actio. 10. colum. num. 85. Roder. Suar.
in dicta l. post rem iudicatam, Digestis de re iud.
fol. 124. versicul. 2. extende. Ex quo subtili-
ter potest dubitari, si quis conduxit domum
vel rem pro certo tempore & pretio, & se
obligauit instrumento publico Guarentigio,
& postea finito tempore stetit in conductio-
ne & visus est rem tacite reconducere, an
possit illud instrumentum mandari execu-
tioni pro secundo contractu? & dicendum est
quod non: quia non fuit prorogatum, & ta-
cite reuocatum instrumentum: ita tenet not.
Bald. in l. legem, Codice locati, quem sequun-
tur commun. Doctor. Idem tenet Perez in
l. 4. titulo octauo libro tertio ordina. cum aliis
quos refert pagina 630. in fin. & Montalius in
l. 20. titulo octauo p. 5. & in l. 8. titulo 17. lib. 3.
fori, Antonius de Canario in tractat. executio-
num n. 82.

Item etiam adde, & extende quod prædi- 7
ctum instrumentum publicum potest man-
dari executioni, nedum pro debito puro &
de presenti, sed etiam pro debito in diem vel
sub conditione, die vel conditione verificata
& purificata ita probat text. in l. finali Paragr.
Titius versiculo sed si steterit conditio dua pura
sunt de vulgar. & pupillar. vbi probatur, quod
dispositio conditionalis post purificatam
conditionem dicitur pura, & habet omnes
effectus ac si pure & simpliciter esset celebra-
ta: & ibi notat & commendat gloss. ordin. &
communiter Doctor. Bald. in l. cum testamento,
Codice de testa. manu. idem Bald. in l. 2. Cod. de
execu. rei iudi. Franc. de Aret. in l. si. §. fin. Digest.
de

de verbor. obligat. Ias. in l. in illa stipulatione, ff. de verbor. obligat. 4. colum. num. 6. & ibi Franc. de Ripa. 3. colum. Ang. de Aret. in §. curare Institut. de actio. antepen. colum. Roder. Suar. in d. l. post rem iudicatam, ff. de reg. iur. fol. 134. versiculo quinto limita.

8 Item adde quod si prædictum instrumentum publicum fiat in loco ubi mandari potest executioni ex dispositione legis vel statuti, ut in nostro regno, & in alio loco vel regno ubi non potest mandari executioni: quia non viget talis lex vel statutum, petatur executio, non mandabitur executioni.

Item è contra, si fiat instrumentum in loco vel regno ubi non potest mandari executioni, & petatur executio in nostro regno, ubi per nostras ll. regias potest mandari executioni, quod mandabitur executioni tali fundamento & ratione: quia in his quæ spectant & pertinent ad ordinem iudicij, semper inspicimus locum iudicij & non contractus vel instrumenti confecti: sed in his quæ spectant & pertinent ad substantiam contractus vel obligationis, semper attendimus locum contractus celebrati: ita probat text. in l. 2. Cod. quemadmodum testa. ape. per quem istam regulam & doctrinam ponit & notat ibi Bald. & communiter alij Doctores tenet etiam Bartolus, Paulus, Alexander, & Iason in l. à diuo Pio, §. sententiam Roma, ff. de re iudic. Baldus in l. 1. C. de execut. rei iud. idem Bald. in l. 1. C. ne filius pro patre 4. quæst. Pala. Ruui. plenè & notabiliter, quem vide in sua repeti. capit. per vestras de don. inter vir. & vxor. fol. 2. secunda column. versic. ex quo infertur, Rodericus Suarez, in d. lege post rem iudicatam fol. 154. versiculo, circa iudicem.

TEXTVS LXV.

LA interrupcion en la possession interrupta la perescpcion en la propiedad, y por el contrario la interrupcion en la propiedad interrupta la prescripcion en la possession. Id est: *Interruptio in possessione interrupta causat prescriptionem in proprietate & è conuerso, interruptio in proprietate interrupta, prescriptionem in possessione.*

SVMMARIVM.

- 1 *Quid sit usucapio?*
- 2 *Intellectus ad istam l. in 1. conclus.*
- 3 *An civilis possessio sit illa que causat prescriptionem?*
- 4 *Intellectus istius in 2. conclus.*

LEX LXV.

1 **N**Ota ex ista leg. duas principales conclusiones. Prima quod interruptio possessionis causat & operatur interruptionem proprietatis. Secunda e conuerso, quod interruptio proprietatis causat & operatur interruptionem possessionis: quæ lex certè quoad me est valdè difficilis, & subtilis, & libenter audirem eius intellectum à dignissimis, & peri-

tissimis Regij senatus conditoribus huius legis: sed dicam in eo quod sentio & cogitavi. Pro cuius perfecta declaratione dico quod aliud est possessio, aliud est dominium vel proprietas, aliud est vsucapio vel præscriptio, aliud est interruptio, aliud est perpetuatio. Possessio est ius insistendæ rei non prohibitæ possideri: ita Bartol. in l. prima, ff. de acquirend. possessione 2. columna, in fin. & ibi Alexand. Socin. Iaso. Vincent. Ripa. & commun. moderni: Salicet. & alij Doctores in l. licet, Codice de acquirend. possessione, Anch. in c. pastoralis moderni in rubr. eodem tit. & dixi latè in propria materia pos. in l. 45. supra num. 17. dicit communem Ripa in princ. rub. de causa possess. notat latè Couarr. in regul. possessor. part. 2. in initio numero 3. Gregorius l. 1. tit. 30. part. 3. aliter diffiniebat. Alciat. in l. vsu de verborum significatione, vide ut omnes definitiones reprehendat, & nouam aliam assignet Bolognet. in l. prima numero 190. de acquirend. possess. vide ut aliam Theophil. in principio inst. de interdicitis tueatur, Duar. lib. 1. disput. cap. 8. Brisson. cap. 4. de verb. sign. colum. 447. & de communi diuisione, quod alia sit civilis, & alia naturalis & de diffinitione cuiuslibet & effectu & natura Ripa. d. rub. num. 29. Cassan. in consuetud. Burgund. rub. 8. §. 1. fol. 226. Couarr. supra numero 4. Diego Perez in l. 1. tit. 13. lib. 3. ordinam. Menoch. de retinen. remed. num. 22. Crauenta conf. 5. num. 9. lib. 1. & licet in puncto iuris: & fortè verius plures tueantur vnicam esse possessionem, ut per nouiores, maximè Marian. Socin. Iuniorum in l. 1. de acquirend. poss. ex num. 198. vsque ad num. 349. Bolognet. ex num. 198. Romuleo ex num. 98. Cuiac. lib. 9. obseruat. cap. 32. omnes tamen affirmant recedendum non esse à communi doctrina, cum qua omnia rectiùs compatiuntur. Dominium verò est ius plenum & perfectum disponendi de re, nisi lege prohibeatur: ita Bartol. per text. ibi in l. si quis vi. §. differentia, ff. de acquirend. possess. & ibi commun. Doctores. & probat text. in l. 1. & per totum, ff. de acquir. rerum dominio. text. in l. 1. & per tot. ff. de rei vend. text. no. in l. si. Cod. de iure do. in pe. text. in l. in edibus §. si. ff. de don. text. in l. in re mandata, C. mandati, text. in l. si. Cod. de re alie. non alie. text. in l. 1. & per tot. ff. pro delicto. text. in l. id quod nostrum ff. de regul. iur. vide Pinel. in l. 1. de bonis maternis ex princ. Corraf. ex num. 9. in praludijs ad Paragr. nihil commune, Duaren. lib. 1. disput. cap. 17. Vacon. lib. 2. declara. declaratione 43. quod est verum & procedit, etiam si alter habeat vsufructum vel seruitutem vel aliud ius in re, licet tunc proprius vocetur proprietas: text. est in l. rectè vicimus, ff. de verbor. signif. text. in l. locum versicul. proprietarius, ff. de vsufruct. text. in l. fundi Trebatiani, ff. de vsufruct. legat. text. in l. iusto §. non mutat. ff. de vsucap. text. in l. 3. Paragr. si heres, ff. de vsufruct. quem c. text. in l. 2. Cod. de vsufruct. text. in l. fin. §. filiis autem de bo. qua lib. text. in l. 1. & per tot. ff. qui mo. vsufruct. amitta. text. expressus & melior de iure in l. femina §. illud, Cod. de secund. nupt. licet quandoque vnum ponatur pro alio, de quo aliàs dixi suo loco, & vtrumque differt longè ab ipsa possessione, ut in l. naturali. Paragr. rapho

Paragrapho nihil commune, Digestis de acquirend. possess. Vfuscapio vel præscriptio est, quando quis habuit & retinuit rem alienam mobilem vel immobilem, cum titulo & bona fide, per tempus à iure definitum: text. est in l. unica, Cod. de vsucap. transf. text. in l. 1. & per tot. ff. de vsucap. text. in l. 1. & per tot. cum pluribus titulis sequentibus, Codice pro emptore, text. in §. 1. & per tot. Institut. de vsucap. vide rationes morales ex diuo Thoma & aliis, quare lex civilis induxerit vsucapionem aut præscriptionem, per Marian. Socin. Juniolem in l. 1. num. 36. de acquirend. poss. & ad ornatum, vide Pinellum in Authentico. nisi tricennale ex num. 39. Interruptio est annullatio & reuocatio vsucapionis exceptæ, quæ fit quando possessor conuenitur durante illo tempore in præsentia, & lis contestatur: vel in absentia, & aliis casibus specialibus per solam citationem vel libelli oblationem: quia tunc interruptitur illa vsucapio & præscriptio vt non noceat domino petitori ac si nunquam procederet, text. est in l. pe. & fin. Codice de anna. except. text. in l. si post acceptum de iudi. text. in l. 2. Paragrapho si. Digestis de vsuc. pro emptore, interruptio a dupliciter fit, naturaliter & civiliter. Naturaliter interruptitur, cum cessat possessio: quæ qualiter amittatur, ex actu voluntario docet l. 3. §. in amittenda, de acquir. possess. & ibi doctor. & ex actu violento, docet l. clam possidere §. qui ad nundinas, & ibi post alios Iason. eodem titulo, declarat, & vide quæ dixi supra l. 45. num. 105. latè plura de interruptione civili & naturali ex Abb. & Felin. in cap. illud de præsc. & ex aliis cumulauit Bald. de præsc. 3. par. 6. partis principalis ex num. 3. vltra quem vide modum notabilem, amittendæ possessionis per mutationem formæ rei possessione iuxta adducta à Socino in l. 1. de acquir. possess. ex num. 5 16. & vide alium modum ex mendacio, si interrogatus an possideat neget se possidere iuxta l. final. ff. de rei vendicatione, iuncta copiosa declaratione per Antonium Gabriel. tomo 2. commun. opin. lib. 5. tit. de acquirend. poss. concus. 5. per totam. Perpetuatio est prorogatio præscriptionis, quæ fit quando possessor qui vsucapiebat vel præscribebat rem, conuenitur à domino eius, & sequitur litis contestatio: quia tunc & non aliàs nec alio modo actio i. intentata cuiuscunque vitæ vel temporis esset perpetuata, vt nunc daret per 40. annos: text. est in l. si. Cod. de præscript. 30. vel 40. an. & ibi gloss. ordin. & com. Doct. de quo latè & magistraliter per Franc. Bald. in tracta. præsc. in 3. part. 6. part. princ. fol. 67. & in 4. part. 6. part. princ. fol. 73.

2 Quibus præsuppositis dico quod sensus primæ conclusionis est quod interruptio præscriptionis facta tantum in possessione per dominum causet interruptionem præscriptionis in proprietate: & istum intellectum ad istam l. tenet in præsentia Pala. Ruui. & alij glossatores: & probat ista l. infra in 2. parte & conclusione, in quantum dicit, y por el contrario, &c. Sed salua eorum pace iste non est verus sensus & intellectus huius legis, quia certum est de iure quod si per momentum perditur & interruptitur possessio non potest vltius pro-

cedere præscriptio, per regulam sine possessione, de vsucapio. cum similibus: & ita cautè nostra in l. prima parte non dicit interruptio præscriptionis in possessione: sed interruptio possessionis. Vnde aliter & 2. dico quod verus sensus & intellectus huius primæ con. est, quod si possessio quæ est penes reum conuentum, mediante quâ præscribit rem, omittatur & interruptatur, statim in ipso instanti interruptitur præscriptio proprietatis: quod tamen intellige quando interruptio possessionis est talis per quam amittatur vtraque possessio, tam civilis quàm naturalis: secus verò si amittatur sola naturalis: quia illa non est causa præscriptionis, ideo non debet esse causa interruptionis eius & actus per quem interruptitur vtraque possessio, & per consequens interruptio est quando res ita sit occupata per inundationem aquarum, vel potentiam alterius occupantis, vel per alium modum quod non sit possibilis vel verisimilis eius recuperatio: ita probat text. in l. 3. §. Labeo. ff. de acquirenda possessio. text. in l. Pomponius eodem titulo text. in l. quod meo §. si. eodem titulo, text. in l. cum vnus §. fin. de bonis autho. in possess. & probat. l. 14. titulo 30. 3. part. vel per longam absentiam possessoris vltra 10. annos, per quam inducitur obliuio & amissio possessionis, vt l. si de eo §. si forte, ff. de acquirenda possessio. text. in l. clam possidere §. qui ad nundinas, eod. titulo text. in l. furtum §. fundi. ff. de vsucapio. text. in l. licet, Cod. de acquirenda possessione, text. in §. quod autem Institut. de vsucapio. & vtrouque commun. Doctor. & dixi magistraliter & plenè in materia possessio. in articulo qualiter amittatur possessio, & quod interrupta possessione interruptatur præscriptio text. expressus in l. naturaliter, Digestis de vsucap. & ibi Bartol. & communiter Doctor.

Et confirmantur prædicta, quia civilis 3 possessio est illa quæ causet præscriptionem: & iura quæ habent quod in præscriptione requiritur possessio, debent intelligi necessariò de civili: ita probat textus subtiliter indutus in l. 1. §. per seruum qui in fuga. de acquir. possess. text. in l. si à bona fidei possessore de rei ven. text. in l. acquiritur §. si. de acquir. rerum do. text. in l. qui fundum, Digestis de vsuc. & in expresso ita tenet gloss. ordin. in l. 3. §. ex contrario. de acquir. possess. in gloss. mag. prope fin. & ibi Bart. Albe. Paul. Imol. & commun. moderni gloss. in l. 1. Cod. de ser. fug. in gloss. mag. in fin. de quo latè dixi in materia possess. Tertio ista lex in 1. con. potest intelligi quando actor & dominus mouet litem contra possessorem super possessione, agendo aliquo interdicto possessorio adipiscendæ retinendæ vel recuperandæ, & lis contestatur in eo quod eo ipso fit interrupta præscriptio in proprietate, vt teneatur possessor de nouo præscribere, attentis verbis huius l. Sed certè iste intellectus non potest esse verus nec potest procedere, quia lis vel iudicium super possessione nullo modo tangit proprietatem, quia sunt penitus diuersa: & vnum nihil habet commune cum alio, argumento text. cum materia in l. naturaliter §. nihil commune de acquirenda possessione.

Confir

Confirmatur hoc ex doct. Bartol. in l. 2. Cod. de fructibus & litium expensis num. 4. quod litis contestatio operatur sicut sententia, vt in alia causa, vel inter alias personas non operatur sic sententia super possessorio non operatur in proprietate l. & an eadem §. si quis interdicto, Digestis de exceptio. rei indicata, facit etiam doctrina Bart. in l. Julianus 9. §. si quis rem ver sic. proinde ff. ad exhibendum, quod litis contestatio super exhibitione non interrumpit præscriptionem receptam.

4 Sensus verò secundæ conclusionis est, quod facta interruptione præscriptionis in proprietate, aliquo de prædictis modis supra declaratis, interrumpitur ipsa possessio quam habet reus conuentus: quia considerauit nostra lex, quod diligentia actoris & domini in proprietate prodest ei in possessione, vt virtus eius ad eam extendatur, maximè quia multoties vnum ponitur pro alio, vt in l. interdum de verb. sign. sed certe iste intellectus non est verus, nec procedit, quia si fertur sententia pro actore in proprietate, ipsam rem & possessionem recuperauit, & quousque mandetur executioni semper durat possessor: si verò fertur pro reo possessore, non interrumpitur possessio: imò potius confirmatur, quia interruptio facta in vno articulo vel causa non prodest in alio, vt in ca. auditis de præscrip. ideo dico quòd secundus verus & subtilis intellectus ad istam l. sit quòd facta interruptione præscriptionis in proprietate interrumpatur præscriptio possessionis, quia per annum continuum à tempore quo habuit rem non præscribit possessionem cum effectibus eius, quàm aliàs præscriberet si lis non moueretur in proprietate, secundum ll. huius regni & earum dispositionem, vt in l. 1. tit. 13. lib. 3. or. & l. 1. tit. 11. lib. 2. fo. ll. & l. 192. in ll. styli. & l. 242. eiusdem ll.

TEXTVS LXVI.

Ninguno se obligado de se arraygar por demanda de dinero que la sea puesta, sin que preceda informacion de la deuda, alomenos summaria de testigos, o de escriptura autentica. Id est: *Nemo teneatur *satisfidare pro debito pecuniario quod ab ipso petatur, nisi præcedente debiti cognitione, saltem summaria per testes, aut per authenticam scripturam.*

* H. Arraygar se. sig. sufficientem debiti æquivalentiam apud creditorem oppignorare in securitatem debiti. Gallicè, nantir.

SVMMA R I V M.

- 1 Quando quis tenetur satisfidare pro debito?
- 2 Si quis non potest satisfidare, an possit incarcerari?
- 3 Quando causa superuenit de nouo, quis tenetur satisfidare? secus si illa causa erat quando factus est contractus.

L E X. LXVI.

Nota ex ista lege, quòd nemo tenetur satisfidare pro debito pecuniario sine eo

quòd præcedat cognitio debiti saltem summaria per testes vel scripturam.

Pro cuius perfecta intelligentia & declaratione præsuppono, quòd de iure antiquo reus conuentus actione reali vel eius procurator tenebatur satisfidare iudicatum soluere: conuentus verò actione personali non tenebatur satisfidare, procurator verò eius sic: actor verò agens suo proprio nomine actione reali non tenetur satisfidare, procurator verò eius tenebatur satisfidare dominium ratum habere: agens vero actione personali suo proprio nomine non tenebatur satisfidare, procurator verò eius sic, ista omnia ponit & probat text. in Paragrapho 1. Institut. de satisfidat. & ibi communiter Doctores. Hodie tamen de iure nouo indistinctè in qualibet causa & persona nemo tenetur satisfidare iudicatum soluere, sed tantum de iudicio listi: si verò possidet immobilia indistinctè nullam satisfactionem tenetur dare: textus est in l. sciendum ff. qui satisfidat. cogan. text. in §. sed hodie Institut. de satisfidat. quod tamen intellige & declara, vt possidens immobilia non teneatur satisfidare, quando possidet ea cum titulo iure dominij vel quasi, mediante titul. & bona fide, vel saltem cum bona fide sine titulo: quia vtroque casu videtur cessare præsumptio fugæ: secus verò si possideat sine titulo, & cum mala fide: ita notabiliter tenet & declarat Bartol. & communiter doctores in dicta lege sciendum. Item intellige & declara, quando possidet ista immobilia in loco iurisdictionis in alio, secundum prædictos Doctores ibi. Item etiam adde pro extensione & declaratione prædictorum, quòd ille qui habet annuos redditus certos in aliquo fundo certo & determinato ad hoc specialiter obligato, computantur inter immobilia & censetur possessor rerum immobilium, aliàs non argumento textus in l. iubemus nulli, Codice de sacrosanct. Eccles. text. in l. hac edita l. Paragrapho his illud, Codice de secund. nupt. text. in l. fin. Paragr. fin. ff. de contrahen. empt. text. in Clementina exiui. de verbor. signific. & in expresso ita tenet originaliter Guilier. in dicta lege sciendum, ff. qui satisfidat. cogant. & ibi Bartol. Alberic. & communi Doctores. ex quibus apparet & resultat verus intellectus & declaratio ad istam l. vt intelligatur quando reus conuentus actione personali non est soluendo, & sic tenetur de iure satisfidare: secus verò aliàs si est idoneus & soluendo: quia possidet immobilia: quia tunc non tenetur satisfidare, & tantum hoc addit ista lex iuri communi, vt in casu quo sit pauper & teneatur satisfidare intelligatur si præcedat summaria cognitio debiti, de qua in ista lege.

Item etiam adde quòd in casibus in quibus quis tenetur satisfidare, vt supradictum & declaratum est, si non potest fideiussores dare debet incarcerari, vt in l. secunda titulo de los emplazamientos, libro 3. for. ll. & ibi latè Roder. Xuares, & tenet etiam in præsentì Palat. Ruui. & Paul. de Castro & commun. opinio. in l. 2. Digestis solut. matrimon. penultim. col. Item etiam adde & extende istam l. vt procedat, nedum super debito certo

& liquido, sed etiam super incerto & non liquido: ita Palat. Ruui. hic numero 36. Item etiam adde quod ista summaria informatio & cognitio debiti quæ debet præcedere, consistit in hoc quod duo testes etiam non citata parte, nec cum ordine iuris deponant coram iudice de debito & paupertate, & suspicione debitoris, argumento prædictorum iurium: ita etiam Pala. Ruui. hic numero 41. & nota quod non sufficeret iuramentum creditoris: ita Baldus in l. cum apertissimi de iudi.

Item etiam adde quod prædicta procedunt & habent locum nedum in debito puro & de præfenti, sed etiam in debito in diem vel sub conditione: ita probat text. nota. in l. omnibus, Digestis de iudic. & ibi gloss. ordinar. Bartol. & commun. Doctor. text. in l. si creditores, Digestis de privileg. credit. quæ omnia extendit & declara, ut adhuc in prædictis casibus possit creditor petere à iudice, ut faciat sequestrationem bonorum in bonis debitoris, & interdictionem alienationis eorum text. est singul. & vnicus in iure in l. de pollicitationibus in fin. ff. de pollicita. & ad hoc notat & commendat ibi Bartol. & commun. Doctor. & reputat mirabilem Alber. & summè commendat Ias. in §. 1. Institut. de actio. num. 180. facit etiam text. in l. fideiussor. §. satisfatum, ff. qui satisf. cogant. & si quæras quod remedium illorum debeat præferri & practicari: dicerem, quod remedium huius l. & similitum, quas allegavi de iure communi s. ut petatur & sufficiat satisfatio, & si illa non præstetur fiat sequestratio.

3 Nunc verò limita & intellige omnia prædicta, quando suspicio & causa, per quam præstatur ista satisfatio superuenerit de nouo post debitum contractum: secus verò si ista iusta causa suberat tempore contractus: quia debitor tempore quo contraxit erat pauper & suspectus: quia tunc non tenetur prædictam satisfationem præstare nec sequestrationem pati: quia imputet sibi creditor qui talem debitorem elegit: ita probat text. in l. si ab arbitrio Paragrapho qui ex causa, ff. qui satisf. cogant. text. in l. qui bona fide, §. ab illo, ff. de damno infecto. text. in l. si is à quo ut in poss. lega. tex. in l. fin. C. de sponsa. & tenet Bartol. in l. fin. ff. de feriis, Paul. de Cast. & alij doct. in d. l. in omnib. ff. de iudic. Bald. in l. creditor. la. 2. ff. si certum petat. Pala. Ruui. in sua repe. fol. 62. Rod. Xuar. in repe. l. quoniam in prioribus, de inoffic. testam. fol. 177. 1. col. ver. & quanquam, ex quib. etiam inferitur secundum eos quod non potest debitor capi tanquam suspectus: si illa suspicio inerat tempore contractus. Vnum tamen est quod prædicta videntur procedere quando sui culpa incidit in inopiam, suspensionem, vel paupertatem: secus verò si casu fortuito sine culpa: quia tunc non tenetur satisfacere: nec potest capi: ita probat text. in l. si creditores, vers. plane, ff. privileg. credi. per quem ita tenet Paul. de Cast. in d. l. omnibus, ff. de iudi. contrarium tamen in hoc tenet Bald. in l. ubi adhuc, Cod. de iure dot. 4. col. & ista opin. mihi videtur verior, & probant præ. iura quæ indistinctè loquuntur.

TEXTVS LXVII.

Ningun iuramento aunque el juez lo mande hazer, o la parte lopida no se haga en sant Vicente de Auila, ni en el herrojo de santa Ageda, ni sobre altar, ni cuerpo sancto, ni en otra iglesia iuradera sopena de diez mil marauedis para la nuestra camara y fisco al que lo iurare, y al juez que lo mandare, y al que lopidiere, o demandare, Id est: Nullum Iusurandum, etiam à iudice impostum, aut ab aduersa parte postulatum apud Sanctum Vincentium Auilensem, aut in velle sanctæ Agatha, nec super altare, aut sancto quopiam cadauere, nec in alia Ecclesia iuramenti (H. iuradera) frequentata, sub multa decem millium Marauedisiorum ad nostrum cubiculum & fiscum (applicandorum) iuranti, iudici præcipienti, & parti aduersa postulanti, aut exigenti.

SUMMARIUM.

- 1 Iuramentum quomodo debet præstari?
- 2 An possit quilibet de populo accusare de isto delicto iuramenti, quando quis iurat super rebus sacris?

LEX LXVII.

Nota ex ista leg. quod nemo potest in isto regno iuramentum præstare super rebus sacris hic nominatis & designatis etiam de consensu, licentia, & mandato iudicis sub pœna hic contenta fisco applicanda, quam incurrit ipse iurans, & aduersa pars quæ petit, & ipse iudex qui consensit vel mandauit.

Pro cuius perfecta declaratione dico & præsuppono quod regulariter de iure communi quodlibet iuramentum decisorium, vel calumniæ, vel voluntarium, vel necessarium, regulariter debet fieri præstari modo, & forma communi, ut in toto titulo, Digestis & Codice extra, de iureiur. tamen de consensu & voluntate potest fieri in qualibet Ecclesia, pio loco, vel re sacra: text. est singul. in l. generaliter Paragrapho fina. Codice de rebus creditis ibi, siue sub ipso iudice præstari oportet iuramentum, siue in domibus, siue sacris scripturis tactis, siue in sacrosanctis oratoriis, & ibi notant & commendant Doctor. præcipuè Salicet. qui reputat mirabilem: & illum text. ad hoc notat & commendat Baldus, in capitulo primo de noua forma fidelitatis 1. column. numero secundo, idem Baldus, in capit. primo Paragrapho item sacramenta, secunda column. numero quarto, de pacetenenda & iura firm. secunda columna, numero 4. & probat expressè lex 1. iuncta l. 19. tit. 11. 3. par. Confirmatur ex definitione iuramenti, quia iuramentum est dictum assertum vel promissum, sacre rei attestatione firmatum: ita Bald. in dict. cap. 1. Paragrapho 1. item sacramenta 2. column. numero tertio. Quod limita & intellige præterquam si fiat iuramentum purgationis vulgaris summittendo se euidenti periculo, in ferro igneo vel prælio

prælio alio simili casu, quod vult subire si verum non dicat: quia illud non valet nec potest fieri, nec si fiat habet effectum: quia videtur tentari Deus text. est in c. Menan. 2. q. 5. textus in c. ex iurum de purg. canon. text. in c. 1. & per to. de purg. vulg. & ibi gloss. ord. & commun. Doct. quibus deductis & præsuppositis dico, quod vult ista nostra lex, quod similiter sit reprobatur & prohibitum iuramentum super istis rebus sacris, quia solent in eis miracula apparere, & committere litem vel negotium huic miraculo, esset tentare Deum: idem per nostram legem reprobatur & prohibetur, & ista est ratio vera & fundamentalis huius legis.

2 Item adde & extende dispositionem huius legis, vt quilibet de populo possit accusare de isto delicto & pœna: quia licet regulariter omne delictum censeatur priuatum nisi lege dicatur quod sit publicum, & soli parti offensæ quærat ius, actio, vel accusatio, & non alteri: modo agatur ciuilitate, modò criminaliter, vt in lege tertia. §. fina. ff. de priua & in l. si. ff. de priui. delict. & in l. manifestissimi. C. de furtis. & ibi gloss. ordin. & commun. Doct. & tenet Bart. Imo. & commun. Doct. in l. 1. ff. de publ. indic. Bald. & Doct. in rubr. C. qui accus. non poss. idem Bald. & commun. Doct. in l. transigere. C. de transf. Abb. & Cano. in cap. cum P. Manconela. de accusa. etiam si pro tali delicto imponatur pœna mortis, vt est gloss. singul. & vnica in l. pen. ff. de cond. cau. de cau. non secu. quam ibi not. & commendant commun. Doct. & dicit vnicam Bald. in c. at si clerici. de iudic. 4. column. numer. 17. tamen delictum quod respicit offensam Dei dicitur publicum, & eius accusatio competit cuilibet de populo. Primò, quia illud quod fit in offensam Dei dicitur fieri in omnium iniuriam. Secundò quia aliàs tale delictum remaneret impunitum, ex quo nulla priuata persona sit offensa. ita probat text. in l. 4. Cod. de har. & ibi not. & commen. Iac. Butr. & commun. Doct. text. in l. quod senatus ff. de iniur. & in expresso istam sententiam & con. tenet Bartol. & commu. Doct. in l. 1. ff. de publ. ind. 2. col. Bald. in l. reos. C. de accusa. Ana. in cap. 2. de male. Ange. & commun. Doct. in §. 1. Instit. de publ. iudi. Ex quibus clarè infero & teneo quod in casu huius l. accusatio pertinebit cuilibet de populo. Item etiam infero, quod accusatio pœnæ contra blasphemos in regno nostro, competit etiam cuilibet de populo.

TEXTVS LXVIII.

SI alguno pusiere sobre su hereda algun censo con condicion que sino pagare à ciertos plazos que caya la heredad en commisso, que se guarde el contracto, y se iuzgue por el puelto que la pena sea grande, y mas de la mitad. Id est: Si quisquam imposuerit censum aliquem pradio suo ea conditione vt nisi soluerit ad certos terminos pradium incidat in commissum, contractus seruetur, & iuxta illum iudicetur, nec obstat quod pœna sit grauis & plusquam dimidium.

Ant. Gomez ad Leg. Tauri.

- 1 *Conditio posita inter partes in contractu census debet seruari.*
- 2 *Quis dicatur emphyteota & censuarius.*
- 3 *Differentia qua sunt inter emphyteotam & censuarium.*
- 4 *An pœna posita in contractu emphyteotico vel censuario debeat seruari, licet sit magna?*
- 5 *Si emphyteota conueniatur pro annuis pensionibus præteritis, & non possit probare se soluisse pensionem earum, si probat soluisse in tribus annis proximis præteritis, videtur soluisse in aliis.*

LEX LXVIII.

Nota ex ista l quod omne pactum, conditio, vel pœna posita inter partes in contractu census debet seruari licet pœna sit excessiua & vltra dimidiam iusti pretij. Pro cuius perfecta intelligentia & declaratione dico quod quidam est verus & proprius dominus rei, scilicet, ille qui habet verum, proprium, perfectum, & absolutum ius in re alienandi & disponendi: text. est in l. si quis vi. §. differentia ff. de acquirenda possessione text. in l. 1. & per tot. ff. de acquirendo rerum domin. text. in l. 1. & per tot. ff. & C. de donat. text. in l. in re mandata C. mandati. text. in l. 1. & per tot. ff. & Cod. de rei vend. Quidam est quasi dominus, scilicet, ille qui habet & acquisiuit rem à non domino cum titulo & bona fide, cum facultate præscribendi: text. est in l. 1. & per tot. ff. de public. text. in §. sed iste quidem. Institut. de actio. quidam est proprietarius scilicet ille qui habet nudam & solam proprietatem in re. Quidam fructuarius, scilicet, ille qui habet tantum vsum fructum in ea, vt in l. 1. & per totum. ff. & Cod. de usufru. Quidam est superficiarius, scilicet, ille qui habet superficiem tantum in domo vel re alterius, & in solo & fundamento eius nihil iuris habet, quam superficiem emit à domino, vel ei aliquam pensionem annuam soluit. text. est in lege superficiario. ff. de rei vend. & ibi communiter Doctores text. in l. 1. & per tot. ff. de superficiebus. & tenet & declarat Bartol. & Doct. antiqui in l. fina. eodem titul. Iason no. & moderni in l. 3. §. si ego ff. de oper. nou. nuntia. 2. colum. numero secundo, cuius virtus & natura est quod possit rem vendicare tanquam utilis dominus. Item quod possit nouum opus nuntiare. Item quod destructa & perempta superficie igne vel alio casu fortuito, pereat in totum superficies, etiam si suis sumptibus, vellet ædificare: vt dictis iuribus probatur, & tenet Bald. in rubri. Cod. de iure emphyteo. & moder. in d. l. 3. paragrapho si ego. de oper. noui. nunt. Quidam est feudatarius, scilicet, ille qui rem immobilem à domino recepit vtendam & fruendam respectu vsusfructus, & in recompensam ipse & hæredes sui masculi in perpetuum aliquod seruitium personale domino annuatim offerant: ita probat text. in cap. 1. §. fin. qui cau. feu. amittatur. in vsib. feud. & tenet Bald. in præludiis Feudorum 3. colum. numer. 18. & ibi Iac. de Belouiso. 1. col. & quæst. Aluarotus in proamio.

X x forum.

fforum. §. q. Iacob. de Sanct. Georg. in tract. feud. in verbo. in feudum fol. 23. Martinus de Laude in proœ. Feu. 2. col. 1. q. & ibi Curt. 12. col. 6. quæst.

4 Quidam est emphyteota, scilicet, ille qui super re immobili à domino tradita, & referuato sibi directo dominio & utili translato, imposuit & promisit soluere aliquam annuam pensionem in perpetuum, pretio interueniente vel non, in recognitionem directi domini, vel recompensam fructuum: ita probat text. in l. 1. & per tot. Cod. de iure emphyt. text. in l. 1. & per tot. ff. si ager vectig. vel emphyt. petat. text. in cap. potuit de locato. text. in §. adeo. Instit. de loca. & conduct. text. in Authent. si quas ruinas. Codic. de sacro. eccles. text. in Authent. qui rem. eod. tit. & utrobique gl. ordin. & commun. doct. & tradit etiam Specula. in tit. de locato & conduct. §. nunc aliqua. Bartol. & moderni in l. si mihi & Titio. ff. de verbor. oblig. & probat lex penult. & final. tit. 8. §. part. hanc sententiam, & sic utile dominium emphyteutam habere defendit Pinellus in l. 2. C. de bonis maternis 3. par. numer. 11. Sarmientus lib. 3. selectarum cap. 2. numer. 26. & sequentibus. Aluarus Valascus de iure emphyteutico 1. par. q. 13. Corrasius lib. 9. miscellaneorum cap. 20. numer. 2. Voconius lib. 2. declarat. cap. 43. numer. 24. quæ sententia licet receprissima sit: in puncto tamen iuris contraria defendi potest, prout eam defendit Duarenus lib. 1. disputationum cap. 17. Mainus lib. 1. actionum in arte redactarum cap. 6. Parladorius rerum quotidianarum c. 1. §. 2. numer. 14. asserentes vnicum tantum esse dominium, idque apud concedentem emphyteusim manere. Quidam est censuarius, scilicet, ille qui rem immobilem pleno iure cum dominio directo & utili ab alio recepit pro certo pretio statim dato & soluto, & insuper pro certa annua pensione in perpetuum ei præstanda ita probat text. in cap. constitutus de reli. domi. & ibi gloss. ordin. Innocen. Abb. & commun. Doctores. Bart. in l. 1. §. 1. ff. de publ. & vecti. Ioan. de Imol. notabiliter & alij Doct. in cap. ad audientiam. secunda columna. de rebus eccles. non alien. Ias. in l. 1. Codic. de iure emphyt. 10. colum. numer. 48. licet secundum eos aliquando vnus ponatur pro alio à tabellione vel partibus, sed non sunt attendenda verba, sed substantia, virtus, & natura cuiuslibet contractus secundum eosdem. Ex quibus ego infero quod similiter & à fortiori erit censuarius quando quis in re sua propria immobili aliquo pretio vel gratis constituit alteri censum & aliquam annuam pensionem in perpetuum vel ad tempus, quia videtur fictè & breui manu rem illi tradidisse pretio vel gratis, & postea ab eo recepisse in pleno dominio, & illum censum & annuam pensionem promittere: argumento text. cum materia, in l. singularia. ff. si certum petatur. Vel aliter & secundò dicas quòd sicut, quando quis tradit suam propriam rem alteri in pleno dominio eo pacto & conditione, vt sibi præstetur certus census & annua pensio, ita eadem ratione valet pactum & conuentio, vt verus & proptius dominus pretio ab alio recepto, vel gratis constituat ei censum & pensionem in re, & dicitur contractus census

sicut primus, & habent locum in eò omnia quæ sunt statuta in primo: quia est eadem ratio: & iste est verissimus intellectus & declaratio huius l. & ita tenet Baldus, licet sic non declaret in Authent. & qui iurat. Cod. de bon. autho. ius. pos. 13. col. num. 59. & expressè & not. Inn. Abb. Anch. Card. & comm. doct. in c. in ciuitate. de usuris. & tenet & declarat melius quam alibi Pala. Ruu. hic 1. col. n. 20. imò quòd magis est, si quis recepit ab alio pecuniam vt statim efficiatur sua, & perpetuò debeat penes eum remanere, vt tenentur præstare quolibet ann. vel ad tempus certam annuam pensionem, sine eò quod constituat eum super aliqua re vel fundo, iste contractus valet & tenet & est licitus, & recipiens censetur censuarius nec committitur usura: quia pecunia non est mutata nec debet restitui ei qui dedit, sed perpetuò penes recipientem debet remanere & sic est licitus contractus: sicut quando quis imponit censum in re quam recipit ab alio vel in re propria, vel vendit annuos redditus iam constitutos: ita prædicti Doctores in dicto c. in ciuitate de usuris. quod est singulare & quotidianum: & his modis, vel quolibet eorum, potest & debet ista nostra lex Tauri intelligi & declarari, vt loquatur in contractu census, & in eò valeant & teneant omnia pacta & conuentiones quas partes posuerint.

Et ex superioribus & ex differentia quam 3 posui inter emphyteotam & censuarium infero sequentia, quæ sunt singularia & nobilia. Primò infero quòd licet emphyteota non soluens pensionem domino directo per tres annos continuos cadat à iure suo, vt in l. 2. Cod. de iure emphyt. & in dictal. pen. titu. 8. part. 5. tamen censuarius non soluens per dictos tres annos & adhuc plures, non incidit in commissum, nec cadit à iure suo: ita probat text. in cap. constitutus de reli. domi. & ibi tenet gloss. ordin. Innoc. Hostien. Abb. Ancha. Cardi. & commun. Doct. tenet etiam & valdè commendat Imo. in c. ad audientiam. de rebus eccle. non alien. Bald. in auth. equi. de bon. autho. ius. pos. Fab. in §. adeo. Instit. de loca. & con. pen. col. Ias. in l. 1. Cod. de iure emphyt. 10. col. num. 48. idem Ias. vbi reputat singulare & perpetuò menti tenendum, in l. 2. eod. tit. 11. col. num. 44. Secundò infero quòd licet emphyteota vendens vel alienans rem irrequisito domino directo, amittat rem & applicetur domino, vt in l. si. Cod. de iure emphyt. & in l. fin. titu. 8. parte 5. tamen censuarius potest licitè vendere nullo requisito, & non amittit rem nec ius suum, & ratio vera & fundamentalis est, quia censuarius est plenus & perfectus dominus rei, & tantum est obligatus ad pensionem, & apud creditorem cui debetur pensio non est aliquod dominium nec ius rei: sed emphyteota tantum habet utile dominium, & directum remansit penes dominum; vnde in recognitionem eius res cadit in commissum, & amittitur, si pensio non soluat vel res alienetur: & in expresso ita tenet Specul. & Ioan. And. in addit. eius in tit. de locato & conducto. §. sed nunc. ver. 118. & videtur tenere Bald. in l. 3. Cod. de ferni. & aqua. Iaso. in l. 2. C. de iure emphyt. num. 48. & istud teneo pro firma veritate, licet Iason teneat contrarium

in d. l. fi. C. de iure emphyt. 18. quest. num. 131.
 Quod intellige & declara nisi inter contra-
 hentes fiat pactum & conuentio, quod pretio
 non soluto per certum tempus, vel re alienata
 irrequisito creditore cui pensio præstatur, res
 incidat in commissum, quia tale pactum &
 conuentio debet seruari, dato casu, quod pœna
 sit magna & excessiua: ista est propria decisio
 nostræ legis.

4 Item nota ex ista l. principalem conclusio-
 nem eius, quod pœna posita per partes in con-
 tractu emphyteotico vel censuali debet ser-
 uari, quamuis sit magna & excedat medietate-
 tem, quæ videtur valde dubia in hoc: pro cuius
 perfecta declaratione dico, quod de iure com-
 muni maxima erat dubitatio & controuer-
 sia vtrum pœna appositæ in contractu possit
 exigi in qualibet summa & quantitate, & ve-
 ra & communis resolutio erat quod pœna
 legalis regulariter non excedat quadruplum:
 conuentionalis verò modò apponeretur per
 verba multiplicatiua, vt duplum, triplum,
 quadruplum, &c. modo per verba numeralia,
 vt centum vel mille, &c. possit excedere & va-
 lere in qualibet summa: quod est verum &
 procedit quando pœna adiicitur rei vel quan-
 titati certæ principaliter deductæ in contractu,
 vel obligatione: secus verò si adiiciatur factò
 rei vel quantitati incertæ: quia tunc si ponat-
 ur per verba multiplicatiua, non potest exce-
 dere duplum: si verò per verba numeralia &
 simpliciter, potest excedere & valere & in qua-
 libet summa & quantitate: quia primo casu
 posset pœna multum excedere, plus quàm par-
 tes cogitasset: secundo verò non: & in sum-
 ma ista est perfecta, breuis & compendiosa re-
 solutio huius articuli & materiæ, quam pro-
 bat text. in l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verbo-
 rum obligatione text. in l. si dictum ff. de euiction.
 text. in §. alteri. Institut. de inutil. stip. text. in §.
 omnes iuncto §. tripli. & §. quadrupli. Institut. de
 actio. & vtrouque commun. doct. tenet etiam
 Barr. Cinus, Bald. Salyc. & commu. doctor. in l.
 vnica. C. de sentent. quæ pro eo quod inter pro-
 fe. hoc ergo maximum dubium tollit nostra
 lex in contractu emphyteotico & censuali, &
 vult quod pœna appositæ inter partes indi-
 stinctè valeat & teneat. Item etiam ista lex in
 hac sua principali conclusione & decisione
 potest intelligi vt loquatur in deceptione vl-
 tra dimidiam iusti pretij, vt ex hoc non rescin-
 datur iste contractus: pro cuius etiam perfecta
 declaratione dico, quod de iure communi erat
 maxima dubitatio, an in contractu emphyteo-
 tico & censuali habeat locum remedium l. 2.
 Cod. de rescind. vend. & reperias quod Specula.
 in titul. de locato. §. nunc verò aliqua. vers.
 90. quæro. &c. tenet quod sic: quia assimilatur
 contractui locationis & conductionis, vt in
 §. adeo. Institut. de loca. & conductione. Bald. in rub. Cod.
 de iure emphyteot. ver. quæro an valeat, &c. idem
 Bald. in l. 2. Codice de rescin. vend. 4. colum. nu-
 mer. 6. & ibi Paul. & Salyc. 4. col. & magis
 commun. doct. Ias. in l. 1. Codice de iure emphyt.
 numero 74. & 75. & tenendo hanc partem, læ-
 sio vel deceptio ultra dimidiam æstimabitur
 hoc modo. s. quando facta æstimatione & con-
 templatione pensionis recipiendæ per 20. an-

Ant. Gomez ad Leg. Tauri.

nos, & considerata æstimatione ipsius rei non
 resultat ex aliqua parte læsio vel deceptio vl-
 tra dimidiam: ita probat text. in Auth. de non
 alienand. aut permutandis, &c. colla. 2. quem ibi
 ad hoc notat & summè commendat Angel. &
 alij doct. sed contrarium hodie vult & statuit
 nostra lex, imò quod in tali contractu emphy-
 teotico vel censuali non habet locum rescissio
 contractus propter maximam læsionem ultra
 dimidiam iusti pretij: pro qua potest facere
 vrgens ratio, quia maxima incertitudo est,
 & versatur circa tempus fruitionis & solutio-
 nis pensionis & census, & circa finem & ex-
 tinctionem eius: ergo meritò non potest co-
 gnosci nec constare de læsione ultra dimidiam
 iusti pretij.

Item adde pro complemento huius l. &
 materiæ, quod si emphyteota vel censuarius
 conueniatur pro annuis pensionibus præteri-
 tis, & non possit probare solutionem earum,
 quod eo ipso quod probet & ostendat scrip-
 turam, apocham, vel schedulam in qua conti-
 neatur se soluisse in tribus annis proximis
 præteritis, præsumitur retrò totaliter soluisse in
 omnibus annis præteritis, nisi contrarium pro-
 betur: text. est singul. & vnicus in iure in l. qui-
 cunque. C. de apochis. publicis. lib. 10. quem ad
 hoc reputat ibi mirabilem Bart. Luc. de Penna,
 Platea, & communiter doctores, illum etiam
 reputat vnicum Bald. in l. 2. Cod. de dotis pro-
 mis. & illum etiam ad hoc notat & commen-
 dat glossa ordinata in l. 2. Cod. de iure emphyteo.
 in verbo repellere, in medio: & ibi reputat singu-
 Salicet. 2. colum. & communiter alij doctor.
 præcipuè Iason. numer. 168. & licet illa lex lo-
 quatur in emphyteota reipublicæ, tamen ea-
 dem ratione idem in emphyteota vel censua-
 rio priuatæ personæ, & in quolibet colono vel
 inquilino: ita Bald. in cap. litera de dilationibus.
 & Angelus in Authent. de non alienand. aut per-
 mut. §. scire collatione 2. & Ias. in l. 2. Cod. de iure
 emphyteo. numero 170. Quod limita & intelli-
 ge, quando vnaquæque schedula est facta de
 per se quolibet anno: secus verò si vna sola
 pro omnibus tribus: ita Bal. in dict. l. 2. de dotis
 promis.

TEXTVS LXIX.

Ninguno pueda facer donacion de todos
 sus bienes, aunque la faga solamente de
 los presentes. Id est: *Nullus possit omnium suo-
 rum bonorum donationem facere, etiam si eum fa-
 ciat tantum presentium.*

S V M M A R I V M.

- 1 Donatio omnium bonorum presentium & fu-
 turorum de iure communi non valebat, ho-
 die tamen per nostram l. non valet donatio
 presentium tantum.
- 2 An donatio ista bonorum presentium valeat
 saltem in aliquo?
- 3 An ista donatio omnium bonorum presentium
 valeat si donator aliquid sibi reseruauit?
- 4 An ista donatio inualida omnium bonorum
 firmetur iuramento?
- 5 An ista donatio omnium bonorum valeat si
 fiat causa mortis?

6 An donatio omnium bonorum facta ecclesie vel pio loco valeat?

L E X L X I X.

NOta ex ista l. vnicam & principalem conclusionem eius quod hodie in isto regno nemo potest alteri donare omnia bona sua presentia. Pro cuius perfecta declaratione dico & presuppono, quod de iure communis licet nemo possit donare omnia bona sua presentia & futura quia in effectu est pactum & promissio de succedendo, & cum heredem post mortem relinquendi: quæ non valet ipso iure, nec ex ea oritur aliqua actio nec obligatio civilis vel naturalis: text. est in l. stipulatio hoc modo concepta ff. de verborum obligat. text. in l. tres fratres §. idem respondit. el. 1. ff. pro socio. text. in l. ex eo. Codice de inuti. stipul. text. in l. hereditas. Codice de pactis conuentus. text. in l. cum donationis. in fin. Cod. de transact. text. in l. pactum quod dotali. Cod. de pactis. cuius ratio est quia tale pactum & promissio est contra bonos mores. Secunda quia inducit votum captandæ mortis.

Tertia, quia aufert liberam facultatem testandi, cum non habeat nec possit habere bona ex quibus testetur: ita probant prædicta iura, probat etiam textus in l. si vnus §. illud ff. de pactis. text. in l. conuenire ff. de pactis dota. text. in capit. ne captanda de concessi. prabend. lib. 6. text. in l. prima. Codice de sacrosanct. eccles. & tenet Bart. Alber. & commun. doctor. in dicta l. stipulatio hoc modo concepta. adeo quod etiam si tale pactum de succedendo, vel promissio & donatio omnium bonorum presentium & futurorum sit reciproca inter duos vel plures, non valet: ita probat text. singul. & vnicus in l. de fidei commissio. Codice de transact. vbi disponitur quod valet & tenet inter duos vel plures renuntiatio & donatio hereditatis & futuræ successionis iam sibi delatæ ab aliquo defuncto virtute fideicommissi reciproci: ergo secus est in pacto & donatione etiam reciproca inter duos vel plures de sua propria hereditate viuentium: & ad hoc reputat singul. & vnicum Bald. & commun. doctor. ibi. Ex quibus rationibus & qualibet earum & ultra eas, ex eo quod ista lex est prohibitiua, infertur clarè quod non potest renuntari, argumento text. iuncta gloss. ordin. & commun. opin. in l. 1. & per totum. Codice ne fidei iussores dotium dentur. tamen benè potest quis donare omnia bona sua presentia, mobilia & immobilia, iura & actiones, textus est not. & expressus in l. omnes §. Lucius ff. de his que in frau. cred. & ibi notat & commendat gloss. ordin. Bart. Albericus. Angelus, Cuman. & communiter doctores. textus in l. si quis argentum §. sed & si quis vniuersitatis. Codice de donat. & ibi not. & commun. Bald. Angel. & alij doctor. textus in §. sin autem eiusdem l. text. in l. 4. versio sane. Codice de contrah. empt. text. in l. si vnquam. Cod. de reuoc. dona. & idem disponit l. 1. titul. 4. parti. §. tenet Bartolus in dicta l. stipulatio hoc modo concepta, de verborum oblig. secunda column. in medio. & ibi commun. doctor. idem Bartol. in l. post contractum ff. de donat.

idem Bartolus, & commun. doctor. post gl. ibi in l. fin. Cod. de pactis gloss. in §. item si quis in fraudem Instit. de actio. & ibi Faber. & commun. doct. cuius ratio erat, quia poterat acquirere & habere bona in futurum, & in eis habere heredem, quæ non veniebant in donatione: & præsumptio iuris est quod acquireret. argumento textus in l. si defunctus. Codice arb. titel. vnde meritò talis donatio valebat. Hodiè tamen donatio bonorum presentium tantum non valet nec tenet per nostram legem, & corrigitur ius commune, & idem videbatur antea disponere l. 7. titul. 1. lib. 3. fo. ll. cuius ratio potest esse, quia ex tam immensa donatione præsumitur fraus secundum Pala. Ruui. & glossatores hic. Sed certè ista ratio non concludit nec est tenenda: quia etiam in donatione presentium & futurorum non præsumitur, ergo nec in ista, vnde dic quod ratio vera potest esse principaliter fauore subditorum & secundario fauore reipublicæ, quia conuenit donanti & reipublicæ, ne quis prodigaliter utatur substantia sua & perdat bona sua, argum. textus in l. Imperator ff. ad Treb. text. in §. fin. Instit. de his qui sunt sui vel alien. iur. text. in l. vnica. §. si. Cod. de caduc. tollend. text. in Auth. de hered. & fal. versio. incurrunt colla. 1. text. in Auth. ut iudices sine quoquo suffragio, versio. cogitatio. colla. 2.

Circa quam primò quæro, an ista donatio bonorum tantum presentium: valeat saltem in aliquo? & breuiter & resolutiue teneo quod non. quia non est maior ratio quod valeat in vna parte vel re quàm in alia. & probat text. not. & expressus in l. si libertus minorem §. si quis plures ff. de iure patronat. vbi disponitur, quod donatio plurium rerum vno contextu facta in fraudem & prohibitionem legis, ipso iure & totaliter est nulla, etiam respectu eorum quæ separatim de per se valere poterant: & ibi commun. notant doctor. antiqui. Confirmatur etiam, quia donatio omnium bonorum presentium & futurorum adeo est nulla & reprobata à iure vt non valebat etiam in presentibus in quibus de iure communi valere poterat si fieret sola & de per se: ita Bald. in l. fin. C. de pactis penul. column. Paul. & magis communiter Doctor. Roman. Alexand. & commun. etiam doctor. in l. stipulatio hoc modo concepta. Imol. & alij doctores in rubr. extra, de testam. licet Bartol. relinquat indecillum in d. l. si. Codic. de pactis. nec obstat textus not. in l. sancimus vers. 1. Cod. de donat. vbi habetur quod donatio quæ excedit 300. & hodiè 500. solidos, valet saltem in quantitate in qua non requiritur insinuatio, textus in §. sin autem, eiusdem l. textus in l. 9. titul. 4. §. part. quia respon. quod ibi erat certa quantitas expressè taxata & determinata à lege, in qua poterat valere donatio: sed in nostro casu non est taxata quantitas, res, vel summa in qua possit valere. Confirmatur etiam, quia aliàs diceremus quod valeret donatio, excepto vno nummo vel aliqua re minima: & in terminis ita declarat subtiliter Bald. in d. l. si. C. de pactis.

Secundò quæro, an talis donatio omnium bonorum presentium valeat, si donator reseruauit sibi aliquam rem vel quantitatem, ex qua

qua testari possit? & breuiter teneo quod sic: quia tunc cessat ratio fundamentalis impeditiua testamenti, dum tamen sit aliqua res vel quantitas notabilis, & non ita parua, tenuis, & minima, quod non sit in consideratione: ita Bartol. in d. l. stipulatio hoc modo concepta de verbor. oblig. 2. column. numero 6. & communi. doctor. & idem est si donator reseruasset sibi vsum fructum bonorum per tempus vitæ suæ: quia de fructibus perceptis vel pretio eorum poterit testari: ita no. Paul. de Cast. in dicta l. stipulatio hoc modo concepta, in finalibus verbis: & ibi Alexand. 7. column. numero 18. & Iason 7. col. vers. 2. per istam doctrinam infertur, & est comm. opin. licet Paul. de Cast. teneat contrarium in l. si. Cod. de pactis, penult. col. n. 10.

4 Tertiò quæro, an talis donatio omnium bonorum præsentium firmetur iuramento; & videtur quod non, per sequentia. Primò, quia sicut donatio omnium bonorum præsentium & futurorum quæ non valet de iure communi, quia est contra bonos mores, & inducit votum captandæ mortis, & aufert donanti libertatem testandi, non firmitur iuramento: vt in cap. non est obligatorium, de regul. iur. in 6. & in l. non dubium. Codice de ll. & in terminis tenet Bartol. & communi. doctor. in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verbor. obligat. Bald. in l. si. Codice de pactis, penultima column. & ibi etiam communi. doctor. ita hodie in nostro regno non valet donatio omnium bonorum præsentium tantum, sed est prohibita & reprobata: ergo similiter eadem ratione non debet firmari iuramento. Secundò quia quando contractus prohibetur ratione publicæ vtilitatis, non firmitur iuramento: textus est in capit. si diligenti. de foro compe. & ibi glossa ordinaria & communi. doctor. tenet etiam magistraliter Bar. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. 3. column. Abb. & Canonistæ in cap. cum contingat. de iure iur. 4. column. sed donatio omnium bonorum censetur hodie prohibita per nostram legem Tauri fauore reipublicæ, ergo non firmitur iuramento. Tertiò facit, quia legi prohibitiuæ non potest etiam cum iuramento renuntari, maximè quando prohibitio dirigitur ad personas: ista est doctrina & theoricæ magistralis Bart. in d. l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. 4. column. idem Bartol. in Authent. sacramenta puberum. Cod. si aduers. vendit. idem Bald. in l. prator. ait. ff. noui oper. nunt. sed nostra lex expressè dirigit prohibitionem ad personas, quia dicit, ninguno pueda fazer donacion, &c. ergo non firmitur iuramento. Quartò facit, quia donatio excedens quingentos solidos, quæ est prohibita à lege sine insinuatione non firmitur iuramento: ita Bald. in l. illud C. de sacrosan. eccles. 5. col. & 5. quæst. idem Bald. in l. data. Cod. de donat. Roman in l. Modestinus ff. de donat. ergo eodem modo & ratione ista donatio omnium bonorum absolutè prohibita à nostra lege non firmitur iuramento: & ita expressè tenet & determinat Palat. Ruui. hic in fine, & Didacus de Castillo. hic.

Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò quod talis donatio omnium bonorum præsentium tantum firmitur iuramento hodie in nostro regno. Pri-

Ant. Gomez ad Leg. Tauri.

imò, quia contractus nullus & à iure reprobatus ex quo nulla penitus oritur actio nec obligatio, firmitur iuramento de iure Canonico: vt alienatio rei dotalis, contractus minoris, donatio inter patrem & filium, donatio inter virum & uxorem, renuntiatio futuræ successio- nis & similis contractus: text. est in cap. cum contingat de iure iur. textus in cap. licet mulieres eodem tit. lib. 6. text. in Authent. sacramenta puberum. Codice si aduers. vendit. textus in capi. quamuis pactum de pactis lib. 6. Ex quibus infertur quod hodie in nostro regno, licet donatio arrharum sit prohibita, & non valeat vltra decimam partem bonorum, vt in l. 1. tit. 12. lib. 3. fori ll. & in l. 50. in his ll. Tauri, tamen valebit & tenebit cum iuramento: ita tenet Pala. Ruui. in repetitione. cap. per vestras. de donatio. inter virum & uxorem super ru. folio 14. secunda column. licet gloss. in d. l. 1. velit contrarium: nec obstat primum fundamentum, in quo dicebamus quod donatio omnium bonorum præsentium & futurorum est adeo reprobata, quod non firmitur iuramento: quia illa est reprobata propter maiorem & fortio- rem rationem, scilicet, quia apertè est contra bonos mores, & inducit votum captandæ mortis, & tollit libertatem testandi: quia actu & aptitudine nunquam potest habere bona, de quibus testatur si valeret donatio, tamen donatio præsentium tantum non est prohibita, his rationibus: quia licet priuatur bonis præsentibus, posset tamen postea acquirere bona, de quibus testetur, aliàs etiam de iure communi non valeret. sed quia princeps noster principaliter voluit providere vtilitatibus subdito- rum, prohibetur per nostram legem ista dona- tio simpliciter facta, tamen cum iuramento va- leret. Non obstat etiam secundum funda- mentum, in quo dixi quod quando lex prohibet contractum fauore reipublicæ non firma- tur iuramento: quia debet intelligi, quando actus vel contractus prohibetur principaliter fauore reipublicæ, sed in nostro casu prohi- betur ista donatio principaliter fauore sub- ditorum, licet secundario, fauore reipublicæ: ergo bene firmitur iuramento: & ita pro- bant iura superiora, & tenet Bartolus & com- muniter Doctores in dicta lege, si quis pro eod. fin. columna ff. de fideiuss. Baldus, & commu- niter Doctores in dicta Authent. sacramenta pu- berum. Codice si aduers. vendit. Abbas & commu- niter Canonist. in cap. cum contingat de iure iur. Domin. & alij Doctores in cap. licet mulieres eo- dem tit. libro sexto. Non obstat etiam tertium fundamentum, in quo dicebamus quod legi prohibitiuæ non potest renuntari etiam cum iuramento: quia illa sententia Bartoli com- muni. repro. secundum Paul. & doctores in di- cta l. si quis pro eod. ff. de fideiuss. & secundum Baldum, Paulum, Iason. & communiter docto- res in Authent. sacramenta puberum. Codice si aduers. vendit. quia si prohibitio legis non ten- dit principaliter fauore reipublicæ, bene potest cum iuramento renuntari. Non ob- stat etiam quartum fundamentum, in quo dicebamus, quod donatio excedens 500. so- lidos sine insinuatione facta non firma- tur iuramento, vt tenet Bald. & alij doctores

in locis suprà allegatis : quia illa sententia & conclu. communiter etiam reprobatur, quia imo valet & tenet cum iuramento, per suprà dictas rationes : ita tenet Abb. Imol. & communiter doctores in *diēt. cap. cum contingat. de iureiur.* Quarto quæro, si pater hodie habens filios, possit extraneo donare quintam partem bonorum, de qua poterat ante dispo- nere inter viuos vel in vltima voluntate? & videtur quod non, quia in effectu est dona- tio omnium bonorum, quæ est prohibita per nostram legem : nam alia bona & sic qua- tuor partes præcisè & necessario sunt legiti- ma filiorum: ergo quinta pars sunt bona libe- ra præsentia, quæ habet ipse pater & dona- tor, & sic aperte videtur quod non possit va- lere ista donatio quintæ partis bonorum, sed ego teneo contrarium, imo quod valeat & te- neat. Primo, quia dispositio nostræ l. tan- tum verificatur & habet locum in omnibus bonis donatis, non vero in parte eorum. Se- cundo, quia licet aliæ quatuor partes debeantur ratione legitimæ, non tamen sunt effectæ filiorum, nec dominium est translatum ad eos, sed adhuc remanet penes ipsum patrem donantem. Tertio, quia licet aliæ partes perti- neant filiis, illud est verum & procedit post mortem patris, & antea vsusfructus pertineat patri, & per consequens donatio, & sic aperte sequitur quod valet & tenet.

5 Quinto quæro, an ista donatio omnium bo- norum præsentium valeat & teneat, si non fiat purè & simpliciter, sed causa mortis? & vide- tur quod sic. Primo, quia respectu effectus & confirmationis æquiparatur vltimæ voluntati, & secundum eam regulatur: textus est in l. 1. & per to. ff. de donat. cau. mor. textus in l. 1. & per to. Codice eod. situ. text. in §. 1. *Instit. de do- na. text. iuncta gl. ord. & comm. opin. in l. 2. ff. de publi. text. in l. vnica §. fin. Codice de cad. toll. text. in l. cum pater §. eorum de legat. 2. text. in l. ut hereditibus eod. tit. textus in l. si mortis ff. ad le- gem Falcid. textus in l. qua sub conditione §. hoc edictum ff. de condiēt. Instit.* Secundò & in specie, quia licet donatio pura & simplex quæ excedit quingentos solidos, valet & tenet cum solennitate requisita in contractu, & re- quirat insinuationem, tamen donatio causa mortis requirit solennitatem requisitam in vltima voluntate, & valet & tenet sine insinua- tione textus est in l. si. Codice de don. cau. mort. & ibi glo. or. & comm. doct. Sed his non obstanti- bus ego teneo contrarium, imò quod non va- leat & teneat: quia respectu formæ solenni- tatis, & ordinationis donatio causa mortis, æquiparatur contractui. text. est in l. inter mor- tis ff. de dona. cau. mor. text. in l. tam is §. 1. eo. tit. & tenet magistraliter Barto. & comm. docto. in l. 2. ff. de leg. 1. Secundò & in specie, quia sicut hodie ex nudo pacto donationis oritur actio, vt in l. si quis argentum §. sin. antem. Cod. de dona. ita oritur ex donatione causa mortis gl. singu. & vnica in l. cum pater §. Manio de lega. 2. & ibi no. & comm. Bar. & comm. doct. & reputant sing. & vnicam Ang. & moder. in l. 2. de lega. 1. ergo ita in casu & terminis huius nostræ legis ista donatio omnium bonorum præsentium respectu formæ, validitatis & ordinationis

æquiparatur contractui: non verò vltimæ vo- luntati, idèd non valeat nec teneat: non obstat tex. in d. l. si. Codice de do. cau. mor. quia ibi con- sideratur effectus ipsius donationis.

Sextò quæro, an ista donatio omnium bono- rum præsentium facta ecclesiæ vel pio loco valeat, & teneat? & breuiter & resolutiue teneo quòd sic. Primò, quia cum quis possit in vita personam suam & omnia bona sua præsentia & futura offerre ecclesiæ vel monasterio, vt in *Auth. ingressi. C. de sacrosan. eccles.* eadem ra- tione & à fortiori poterit donare bona tantum præsentia. Secundò & in specie, quia de iure communi donatio omnium bonorum præsen- tium & futurorum facta ecclesiæ vel pio loco valebat & tenebat: ita Bart. in l. si. Codice de pa- ctis pen. col. n. 1. & ibi comm. doct. præcipue Iaf. qui bene loquitur si. col. n. 30. Bald. in *Authen. si qua mulier. C. de sacros. eccles. si. co. Abb. in cap. in præsentia. de probat. 4. & 5. notabili.* & tenet Pa- lac. Ruui. hic in fin. dum tamen ecclesia teneat- ur alere donatorem: & licet ad hoc nihil alle- get, facit bene rex. in l. sunt qui in id cum tribus ll. seq. ff. de re iud. & l. 1. tit. fin. 5. par. & ita ista l. remanet vtiliter expedita.

TEXTVS LXX.

LA ley del fuero que habla cerca de facar el pariente mas propinquo la cosa vendida de patrimonio por el tanto aya tambien lugar quando se vendiere en el al moneda publica, aunque sea por mandamiento de juez, y los nueue dias que dispone la ley del fuero se cuenten en este caso deste el dia del remate con tanto que consiga el que lo sacra el precio, y haga las otras diligencias que dis- pone la ley del fuero, y la ley del ordenamien- to de Nieuua, y assi mismo aya de pagar el comprador las costas, y el alcauala si la pago el comprador antes que la cosa assi vendida le sea entregada. Id est: *Lex Fori qua agit de iure consanguinei propinqui ad rem ex patrimonio venditam tantidem redimendum, habeat etiam locum quum licitatione publica sit vendita, etiam si (licitatio) sit ex iudicis mandato: & nouem illi dies, quos Lex Fori disponit, numerentur in hoc casu à die venditionis (Hispan. del remate) absoluta: modò is qui redemit, consequatur pretium, & illas diligencias præstet, quas Lex Fori disponit, & lex ordinamenti Nieuensis: atque etiam emptor soluat expensas & vectigal, si emp- tor (primus) illud soluerat, antequam res hoc modo redempta ei tradatur.*

TEXTVS LXXI.

Quando muchas cosas fueren vendidas por vn precio que sean de patrimonio, o abo- lango que el pariente mas propinco no pueda facar la vna, y dexar las otras sino que todas las aya de facar, o no ninguna dellas: pero si las dichas cosas fueren juntamente vendidas por diuersos precios en tal caso pue- de el parienti mas propinco facar la que dellas quisiere haziendo las diligencias, y so- llemnidades en las dichas leyes del fuero, y ordenamiento contenidas. Id est: *Quum res plures*

plures ad patrimonium pertinentes uno pretio fuerint vendita, non possit consanguineus propinquus aliquam earum, relictis aliis, tantidem redimere, sed aut omnes simul redimat, aut relinquat, verum si res eadem diuersis pretiis vendita simul fuerint, poterit propinquior consanguineus quam voluerit redimere, adhibitis diligentibus & solemnitatibus in predictis Fori legibus & Ordinamentis contentis.

TEXTVS LXXII.

Quando la cosa que es de patrimonio, o abolengo se vendiere fiada que el pariente mas propinquo la pueda sacar por tanto assi mismo fiada con tanto que dentro de los dichos nueue dias de fiancas bastantes vista de nuestra iusticia que pagara los marauedis porque assi fue vendida al tiempo que el comprador estaua obligado. Id est: *Quum res ad patrimonium, seu auimonium pertinens vendita fuerit sub fide, propinquior consanguineus possit eam tantidem redimere etiam sub fide: modo intra predictos nouem dies det sufficientem fideiussionem ad cognitionem nostra Iustitie, soluturum se pecuniam qua fuit vendita, quo tempore (primus) emptor erat obligatus.*

TEXTVS LXXIII.

Quando el pariente mas propinquo no quisiere, o no pudiere sacar la cosa vendida por el tanto el pariente mas propinquo figuiente en grado, la pueda sacar: y ansi vayan de grado en grado por todos los parientes, dentro del quarto grado, con tanto que fea dentro de los dichos nueue dias, y con las otras diligencias contenidas en la dicha ley del fuero y ordenamiento. Id est: *Quum propinquior consanguineus non potuerit an noluerit rem venditam redimere tantidem, propinquior consanguineus in gradu sequens redimere, clam possit: & ita gradatim procedatur intra quartum per omnes consanguineos: modo id fiat intra predictos nouem dies, & cum ceteris diligentibus contentis in predicta Lege Fori & ordinamento.*

TEXTVS LXXIV.

Quando concurren en sacar la cosa vendida por el tanto el pariente mas propinquo con el senno del directo dominio o con el superficiari o con el que tiene parte en ella porque era comun perfiarase en el dicho retracto el senno del directo dominio y el superficiari, y el que tiene parte en ella al pariente mas propinquo. Id est: *Quum in rei vendita redemptione tantidem concurrerint cum propinquiore consanguineo, dominus directi domini, aut superficiarius, aut qui partem in ea habuerit communi existente, in predicto retractu preferatur dominus directi domini, & superficiarius, & qui in ea habuerit partem propinquiori consanguineo.*

TEXTVS LXXV.

Si alguno vendiere la parte de alguna heredad que tiene comun con otro en caso que segun la ley de la partida la pudiera el comunero sacar por el tanto se obligado el que la quisiere sacar a consignar el precio en el tiempo y termino y con las diligencias y solemnidades de la manera que la pudiera sacar el pariente mas propinquo quando fuera de se patrimonio y abolengo, de suette que lo contenido en la dicha ley del fuero y ordenamiento de Nieua y en estas nuestras leyes aya lugar y se platique en caso que el comunero quiera saca la cosa vendida, por el tanto. Id est: *Si aliquis vendiderit partem alicuius fundi, quem habet cum alio communem, (Hispanice. el comunero) in casu, quod socius iuxta Legem Partita poterit (Hispanice. poterat) eam retrahere (seu retinere tantidem) teneatur is qui trahere eam voluerit, pretium illis representare (Hispanice. consignare) in tempore & termino & eisdem diligentibus & solemnitatibus quibus propinquo consanguineus illam retrahere potuisset: ita ut quod in predicta lege Fori & in Ordinamento Nieuensi, & in hisce nostris legibus continetur, habeat locum & fiat, in casu quod socius velit retrahere rem venditam.*

SVMMARIVM.

- 1 Ratio principalis inductina retractus.
- 2 Exemplum harum legum & earum declaratio.
- 3 An sufficiat quod res vendita sit solius, vel requiratur quod descendat ab auo vel alio ascendente.
- 4 An filius vel descendens naturalis tantum possit retrahere?
- 5 An filius vel descendens exheredatus & exclusus a successione ascendentium possit retrahere?
- 6 An filius vel descendens qui renunciauit cum iuramento non succedere patri vel ascendenti, possit retrahere?
- 7 An in clericis & personis ecclesiasticis habeat locum huiusmodi retractus?
- 8 Si filius vel descendens decedat intra tempus datum ad retrahendum, an transmittat ius retrahendi ad heredes extraneos?
- 9 An ius retrahendi transeat in monasterium, quando proximior consanguineus ingressus est religionem.
- 10 An monasterio vendente rem ingressi qua fuit patrimoniij vel generis sui, proximior eius possit retrahere?
- 11 An condemnatus ad mortem naturalem vel civilem possit retrahere?
- 12 An iudex qui non potest contrahere in loco & territorio sua iurisdictionis possit retrahere?
- 13 An proximior consanguineus possit retrahere a remotiori consanguineo?
- 14 An proximior consanguineus requisitus a contrahentibus teneatur declarare, an velit retrahere vel non?
- 15 Si plures res patrimoniij vel generis unico & eodem

- eadem tempore simul vendantur, an habeat locum retractus?*
- 16 *An tempus retractus incipiat currere à tempore contractus, an verò à tempore traditionis?*
 - 17 *An tempus retractus possit currere à tempore traditionis factæ?*
 - 18 *Si quis vendat rem patrimonij vel generis cum pacto de retrouendendo, an concurrat venditor & proximior consanguineus.*
 - 19 *An in contractu permutationis habeat locum retractus.*
 - 20 *An in re data in solutum habeat locum homini retractus.*
 - 21 *Si res patrimonij vel generis vendatur sub conditione, an tempus retractus currat à tempore ipsius contractus, an verò à tempore existentis conditionis.*
 - 22 *Si res patrimonij vel generis vendatur habita fide de pretio, an isto casu habeat locum retractus: & à quo tempore incipiant currere nouem dies retractus.*
 - 23 *An in re patrimonij vel generis pignoratæ vel obligatæ habeat locum retractus.*
 - 24 *Si semel res patrimonij vel generis fuit vendita, & à proximiori consanguineo non fuit retracta, an postea possit retrahi?*
 - 25 *An prædicti nouem dies qui dantur ad retractum currant naturaliter, vel de momento ad momentum?*
 - 26 *Si res patrimonij vel generis vendatur præsentæ consanguineo & tacente, an postea possit retrahere?*
 - 27 *An & quando socius qui habet rem communem cum alio possit retrahere rem venditam ab ipso consocio.*
 - 28 *An uxor habeat medietatem rei vel fundi quem maritus retraxit constante matrimonio?*
 - 29 *Si quis vendat fundum patrimonij vel generis fructibus pendentibus quos colligit emptor, an consanguineus qui postea retrahit fundum possit petere prædictos fructus ab emptore perceptos.*
 - 30 *Si res patrimonij vel generis vendatur, an debeatur Gabella, & quis teneatur illam soluere?*
 - 31 *An dominus directus vel superficiarius possit retrahere, & an præferatur consanguineo vel socio?*
 - 32 *Si proprietarius vendat suam proprietatem an usufructuarius possit illam retrahere?*
 - 33 *Si fructuarius vendat usumfructum quem habet in re vel fundo, an proprietarius possit retrahere.*
 - 34 *Si dominus proprietatis illam vendat fructuario, an tunc proximior consanguineus vel socius possit retrahere, vel præferatur fructuarius.*
 - 35 *An prædictæ leges regni quæ permittunt retractum, rescindant venditionem, & constituent in proximiorum vel consocium nouum titulum & contractum.*
 - 36 *Quæ actio sit illa quæ propriè competit consanguineo vel socio virtute prædictarum*

legum, ad huiusmodi retractum faciendum.

L E X L X X. Cum quinque legib. sequent.

Materia retractus de qua tractant istæ leges est valde utilis & necessaria, & quotidie versatur in practica in nostro regno: idè magistraliter & perfectè volo eam attingere, quam diuido in tres partes & articulos principales. Nam primò quæram, in quibus personis habeat locum huiusmodi retractus? Secundò, in quibus rebus habeat locum prædictus retractus? Tertio, qui præferantur in huiusmodi retractibus? Quarto, quæ sint requisita & necessaria ad talem retractum? Quintò, an & quando ratione societatis & communionis habeat locum retractus? Sextò, & finaliter de aliquibus quæstionibus, in materia incidentibus, & in effectu omnia ista continentur in hac materia. Quoad primum noto & colligo principaliter ex his ll. quòd consanguineus venditoris infra quartum gradum potest licitè retrahere pro eodem pretio rem venditam ab eo quæ sit patrimonij vel aorum suorum, & idem disponit l. 13. tit. 10. lib. 3. foro ll. & l. 6. & 7. tit. 7. lib. 5. ord. & l. 230. in l. styli. Sed pro fundamento & perfectæ declaratione quærenda est ratio principalis eius, & videtur quod non procedat. Primò, quia tendit contra liberum arbitrium, quod quis habet à iure diuino, naturali, & positiuo disponendi de re propria in quem velit ad libitum voluntatis, text. est in l. 1. C. de sacrosan. eccle. text. in l. in re mandata. Cod. mandati. text. in l. id quod nostrum ff. de reg. iur. text. in l. 1. & per totum. C. & ff. de contra. emptio. text. in l. 1. & per totum. C. de rebus alie. non alienan. text. in §. & per totum, Instit. quibus aliena. licet vel non. text. in c. 1. & per totum, de empt. & vendi. Secundò & principaliter, quia talis dispositio tendit contra propriam substantiam & definitionem dominij, quod est ius perfectè disponendi de re, secundum Bart. & commun. doctor. in l. si quis vi. §. differentia. ff. de acqui. possess. & probat bonus & expressus text. in l. fæmina. §. illud. in fine. Codice de secund. nup. ibi, pleno proprietatis iure obtineat, atque ex his nanciscendi dominij vel testandi circa quem voluerit liberam habeat facultatem. textus in l. fin. vers. autem. Codice de iure dominij impetran. vbi dicit quòd dominium est plenissimum & absolutum ius rei quod impottat & causat liberam & absolutam facultatem disponendi de eo: & ad hoc reputat singularem & vnicum Ioannes Igneus in l. 1. §. seruus pignori datus. ff. ad Sylla. textus in l. unica. Codice de nouo iure Quiritum tollendo ibi, sed si plenissimus & legitimus quisque dominus siue serui siue aliarum rerum ad se pertinentium, quem dicit ibi Baldus, rarè alibi inueniri, & fortè ex his rationibus de iure communi ante ll. nostras regias erat expressè prohibitus & reprobatus retractus, & omnis consuetudo eius: textus est formalis & expressus in l. penult. Codice de contra. emptio. cuius verba sunt, dudum proximis consortibusque concessum erat ut extraneos ad emptionem remouerent, nec homines suo arbitrio vendenda distraherent: sed

sed quia grauis hac videtur iniuria ut homines de rebus suis facere aliquid cogantur inuiti, superiore lege cessata, unusquisque suo arbitrio querere vel probare possit emptorem. Sed contrarium hodie disponunt prædictæ nostræ ll. imò quod licitè habeat locum retractus in nostro regno, & sunt licitæ & iustæ, & optimè potuerunt hoc disponere: ita probat textus in cap. constitutus, de in integrum restit. ubi, & infra annum & diem à tempore contractus ipsis tanquam proximioribus competeret ius offerendi pretium, iuxta consuetudinem approbatam: textus in dicta l. penult. Codice contrab. empt. ibi, nisi si lex specialiter quasdam personas hoc facere prohibuerit: ubi licet cassetur & annulletur lex vel consuetudo præterita quæ permittebat retractum, tamen non derogat nec reprobat futuram: textus in l. venditor. §. si constat. ff. commun. pradio. textus in l. si emptione. §. omnium. ff. de contrab. emptione.

Confirmatur etiam ratione licitæ, & naturalis affectionis quam quis habet ad res maiorum suorum textus est in leg. lex quæ tutores, versicul. neque verò. Codice de admin. tutor. textus in l. si emptorem. ff. de minor. textus in l. in fundo. ff. de rei ven. textus in l. 1. §. sed & si rem ff. si quid fran. patro. textus in l. 2. ff. de usucap. pro emptor. textus in l. peto. §. fratre. ff. de legat. 2. textus in l. cum pater. §. liberis. eodem tit. ul. Item etiam confirmatur, quia ex hac causa, ratione, & affectione consanguineus nedum descendens vel ascendens, sed etiam collateralis præfertur extraneo in succedendo ab intestato: textus est in l. prima. & per totum ff. de suis & legitimis heredibus. textus est in l. prima, & per totum. ff. de successorio. textus est in l. prima. & per totum. ff. unde legitimi. textus est in l. prima. & per totum. ff. unde cognati. Item etiam præfertur in tutelam suscipiendo: textus est in l. 1. & per totum. ff. de legiti. tuto. textus in l. 1. & per totum. Co. de legitima tutela.

1 Item etiam præfertur in agendo ciuilitè in iudicio sine mandato pro consanguineo: textus est in l. sed & hered. ff. de procurat. textus in l. maritus Codi. eodem titulo. Item etiam præfertur in accusando criminaliter pro delicto commisso contra consanguineum text. est in l. si plures. ff. de accusat. textus in l. 2. paragrapho fina. ff. de adulte. ergò meritò præferatur in retractu.

2 Et adde prosequendo materiam quod exemplum harum ll. & decisionis earum est, quod si quis habuit rem immobilem & dominium eius, & post mortem reliquit eam in suo patrimonio & hereditate, & filius, nepos, vel descendens eam vendat vel alienet, potest consanguineus infra quartum gradum eam retrahere ab emptore extraneo pro eodem pretio infra nouem dies. Ex quo infertur quod si talis res vel fundus principaliter fuit alicuius fratris, vel alterius collateralis, & filius vel nepos eam vendiderit, frater neque alter consanguineus collateralis ipsius primi domini non potest illam retrahere, cum non descendat ab stipite vel genere ascendentium, sed tantum collateralium.

Item etiam infertur quod licet in successione vniuersali vel alia qualibet materia non co-

arctetur gradus successionis descendentium, sed habeat locum in infinitum, tamen in hac materia retractus coarctatur facultas retrahendi vsque ad quartum gradum: tum quia est contra ius commune, tum etiam propter difficultatem probationis: tum etiam quia fortè venditor qui rem maiorum distraxit, & ille qui vult retrahere sunt inter se collaterales, in quibus alia tractatur successio.

Item principaliter quæro, an sufficiat quod talis res vendita sit solius patris vel solius aui? vel requiratur quod sit vtriusque, ad hoc ut habeat locum retractus? & qualiter intelligantur prædicta verba nostrarum ll. regni? & ut clariùs & perfectiùs intelligatur nostra quæstio, pono, quòd pater habet & possidet aliquam rem vel fundum quam ipse solus emit & sua industria acquisiuit, & in eius vita eam vendidit vel alienauit alicui extraneo, modò filius eius in potestate vel emancipatus & vxoratus vult eam redimere & contrahere ab emptore extraneo pro eodem pretio? an possit? & certè istè casus iam contigit de facto & fuit valdè dubius in audientia Regali de Valladolid: in quo fuerunt diuersæ & contrariæ opiniones & sententiæ: & fundamentaliter & resolutiue dico, quod videtur quod in hac re quæ fuit solius patris habeat locum retractus. Primò, quia prædictæ ll. regiarum loquuntur alternatiue, dicendo quod in re patrimonij vel auorum habeat locum retractus, & ad veritatem alternatiue sufficit vnam partem esse veram. text. est in l. ubi autem non apparet. §. qui illud audiuit. Digestis de verborum oblig. text. in l. si stipulatus fuerit illud aut illud. eodem titul. text. in l. eum qui certarum. §. si. eodem tit. text. in l. si heredi plures. ff. de cond. insti. text. in l. querebatur. ff. de iudica. solui. text. in l. cum pupil. ff. de condi. & demon. text. in l. si is qui ducenta. §. vtrum. de reb. dubijs. textus in §. pen. Instit. de here. insti. Secundò, quia in persona patris consideratur maior affectio propter proximitatem gradus, cum sit in primo gradu lineæ ascendentium: sed ratio in qua se fundat hodie nostra materia retractus est affectio ad res maiorum, ut supra dixi: ergo in re patris habeat locum, pro contraria tamen parte, imò quòd in re solius patris non habeat locum retractus, sed debeat res descendere etiam ab auo. Primò facit, quia prædicta lex fori ad quam aliæ ll. nouæ ordinamenti & Tauri se referunt & confirmant, apertè vult quòd talis res descendat simul à patre & auo: quia dicit (todo ome que heredad de patrimonio o de auolengo quisiere vender) & postea in alijs verbis, dum dicit (si ome de aquel auolengo la quisiere comprar) ergo apertè vult & significat quòd retrahens debet esse nepos illius personæ à qua res descendit.

Secundò facit, quia cum nostræ leges regiarum sint correctoria iuris communis, & quodammodo impeditiue libertatis & facultatis disponendi de re propria, in quem distrahens vellet, meritò sunt restringendæ, pro hac sententia facit etiam l. 15. tit. 11. lib. 5. recop. vide etiam Matiençum in d. l. 15. Sed his non obstantibus pro perfecta doctrina & concordia in hoc singulari & difficili articulo dico quòd

non

non sufficit quod res vendita sit solius patris, nec requiritur quod vendat rem propriam quam habet & acquisiuit suo proprio labore & industria, & in vita vendat vel alienet in extraneum, non potest filius nepos, vel descendens venditoris eam retrahere, nec hoc casu habet locum retractus: quia repugnant verba, mens, & ratio prædictarum legum: si verò quis habuit & possedit rem propriam vsque ad mortem, & reliquit in sua hæreditate, & patrimonio, tunc habet locum retractus, & si res perueniat ad vnum ex filiis virtute diuisionis inter eos factæ, vel meliorationis, vel prælegati, vel quouis alio titulo: & iste filius & possessor post mortem patris vendat, tunc alter filius defuncti fratèrque vendentis potest licitè & iustè eam retrahere: & isto casu propriè verificantur & procedunt prædictæ ll. & verba earum dicentium quod si quis vendat rem patrimonij, & cætera, Confirmatur vera & clara ratione, quia si pater habuit rem propriam in vita eius acquisitam, & noluit eam retinere & conseruare, sed de ea disponere & ad eam non habere affectionem, à fortiori filius eius non videtur iustè dicere & affirmare quod ex affectione, ex eo quod res aliquando & fortè per momentum fuit patris.

Item etiam confirmatur concludenti fundamento, quia apud peritos Latinos patrimonium propriè dicitur res à patre relicta in sua hæreditate post mortem, & sic post humationem eius: ita Calepinus in suo Dictionario: Cicero in oratione quam facit pro domo sua: Plinius in Panegyrico.

Pro quibus & hac significatione facit bonus text. in l. item prædial. ff. famil. herci. text. in l. 2. Codice de his qui veniam ætatis impetra. text. in l. lex quæ tutores, vers. nec verò. Codice de adm. tut. text. in §. 1. Inst. de rerum diu. text. in cap. 1. de natura successionis feudi, in V. sibus feudorum. & ibi notat Baldus & alij doctor. Si verò talis res descendat à patre simul, & auo & nepos vendat, certum est, sine dubio quod alij nepotes poterunt retrahere: quia concurrat maior, & fortior ratio, & affectio. Item etiam si talis res descendat à solo auo, quia auus eam habuit & possedit, & reliquit in suo patrimonio, & nunquam peruenit ad filios: quia in vita eius decesserunt vel aliàs fuerunt exclusi, & peruenit ad aliquem ex nepotibus, tunc similiter alter nepos potest eam retrahere: & idem est si fortè talis res peruenit ad filium qui carebat filiis & descendentibus, talis filius & possessor in vita vendidit & alienauit, tunc nepos ex alio filio potest eam retrahere: & ita his casibus nouiter, singulariter, & vltra omnes prædictæ nostræ ll. regie possunt intelligi & declarari.

4 Item quæro an filius vel descendens naturalis tantum possit retrahere? & breuiter & resolutiuè teneo quod sic. Primò, quia in dispositione legali quæ fundatur in iure naturali sanguinis & æquitate, venit & comprehenditur naturalis tantum, nisi ex dignitate & qualitate personæ aliud dicatur & præsumatur: text. est in l. ex facto. §. si quis rogatus. et ff. ad Treb. vbi habetur quod si quis grauatur resti-

tuere hæreditatem si sine liberis decesserit, non tenetur restituere, si habeat filios naturales tantum, nisi ex qualitate personæ testatoris vel ipsius grauati aliud præsumatur, vt quia erat illustris, vel positus in dignitate vel persona ecclesiastica, vel mulier honesta: quia tunc non veniunt naturales tantum: & ibi not. & commendat. Bar. Ang. Pau. Imo. Alex. & com. doct. & idem est secundum eos, quando prædicta conditio non ponitur expressè per testatorem, sed subintelligitur à lege, vt in l. cum auus. ff. de cond. & demonstr. & in l. cum acutissimi C. de fidei. licet in hoc sint plures & valde diuersæ opi. in d. locis. Secundò facit tex. in l. generaliter. §. cum autem. C. de inst. & subst. vbi disponitur quod sicut in filio legitimo & naturali instituto & grauato restituere hæreditatem subintelligitur tacita conditio, si sine liberis decesserit: ita etiam subintelligitur in filio naturali tantum grauato: & ad hoc ibi notant & reputant singularem communiter Doctores. Tertio facit, quia quando agitur & tractatur de materia, quæ fundatur in iure naturali sanguinis, appellatione parentum vel filiorum, semper veniunt etiam naturales tantum text. est in l. parentes. ff. de in ius vocando. & ibi gl. ord. & comm. Doctores.

Quartò facit ratio & doctrina generica & moralis, quod quando agitur de aliquo priuilegio & cõmodo filiorum fundato in æquitate, semper appellatione filiorum, intelliguntur etiam naturales tantum argumento text. in l. fin. C. de confirman. tuto. vbi pater ita potest dare tutorem filio naturali sicut legitimo, licet debeat confirmari text. in l. naturali. ff. eo. tit. & istam doctrinam & regulam generalem ponit Abbas Panor. in capite in presentia, de probat. 7. colum. num. 23. quem ibi sequuntur & laudant communiter doct. ergo in tali filio vel descendente tantum naturali habeat hodie in nostro regno locum retractus, & ita teneo: spurius tamen, vel incestuosus, vel natus ex damnabili coitu nullo modo potest retrahere: quia non dicitur certus consanguineus nec de genere, domo, vel stipite parentum vel ascendentium, argumento text. in l. filium eum definiamus, ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. & in l. generaliter. §. cum autem C. de inst. & subst. text. in §. vulgo quasitos. Inst. de success. cognat. & in l. fin. C. de verbor. significat. & ibi Bald. & comm. docto. & in l. fin. Cod. de natu. libe. tenet etiam Abbas & communiter doctor. in e. per venerabilem, qui filij sint legitimi: Bald. & commur. doct. in Aut. ex complexu. C. de incestis nupt.

Item quæro, an filius vel descendens ex hæredatus possit retrahere? & videtur quod non: quia repellitur à successione, vt Authen. vt cum de appella. cognosc. §. causas collat. 8. text. in Authen. non licet. Codice de libe. prate. Item quia ex hæredatus habetur pro mortuo, vt in Authen. de here. & fal. §. ex hæredatos. colum. 1. & ibi gloss. ordin. & commun. docto. Item quia ex hæredatus non computantur in numero liberorum, vt in l. pater filium. ff. de inoffic. testam. & ibi Bald. & commun. doctor. Item quia per ex hæredationem tollitur suitas & efficitur extraneus, vt in leg. 1. §. sciendum. ff. de suis & legis. hered. Sed his non obstantibus ego teneo

teneo contrarium, imò quòd filius vel descen-
dens exhæredatus admittatur ad huiusmodi re-
tractum. Primò, quia licet per exhæredationem
tollantur prædicta iura successionis, non tamè
tolluntur prædicta iura primordialia sanguinis:
textus est in *l. iura sanguinis. ff. de reg. iur.* tex-
tus in *l. tertia. de interd. & relegatis.* Item
etiam quia conditio à lege vel ab homine
posita, si sine liberis decesserit, censetur exclu-
sa, quando quis decedit cum liberis & des-
cendentibus, licèt iustè exhæredatis, vt pro-
bat textus & ibi gl. singularis in *l. ex factis. §. si-
na. ff. ad Trebellianum.* & istam partem tenet
gloss. ordin. in dicta *l. fori.*

6 Item quæro an filius qui renuntiavit cum
iuramento successioni patris vel ascendentis
possit retrahere? & omiffa disputatione teneo
quod sic: quia non abdicavit à se iura sangui-
nis, nec definit esse de genere. Item etiam quia
eius renuntiatio tantùm operatur vt excludat-
ur à successione gratuita vniuersali legali, non
verò à contractu vel retractu oneroso, argu-
mento text. & eorum quæ ibi notantur in *c. i.
quamuis pactum. de pactis. lib. 6. & in l. ex hoc
iure. ff. de iustitia & iure. & in l. pactum quod do-
tali C. de collat. & in l. pactum quod de dotali.
C. de pactis.*

7 Item quæro, an in clericis & personis eccle-
siasticis habeat locum retractus tam actiue
quàm passiuè, vt clericus possit retrahere,
vel clerico vendente, possit consanguineus eius
latius retrahere? & videtur quòd non: quia dis-
positio prædictarum legum magis afficit per-
sonas quàm res, & per consequens non potest
comprehendere clericos ex defectu iurisdic-
tionis & potestatis statuentium, vt in *c. Eccle-
sia sancta Maria. de const. & in cap. fin. de vita
& honestate clericorum, & in cap. si. de rebus ec-
cles. non alienan. in Authent. statuimus. C. de epis-
cop. & cler. & istam sententiam & conclusio-
nem tenet gloss. ord. in dicta *l. fori,* & sequun-
tur alij plures in isto regno. Sed ego teneo
contrarium, imò quòd inter eos habeat locum
retractus. Primò per text. expressum in *cap. con-
stitutus de in integrum restit. vbi apertè dispo-
nitur & probatur, vt in simili casu, lege, & con-
suetudine retractus, clericus actiue possit retra-
here: ergo similiter clericus vendente vel emen-
te possit consanguineus laicus passiuè ab eo
retrahere. Item etiam quia in defectum Cano-
num licèt recurritur ad ius ciuile commune,
& ius nostrum Regium censetur ius commu-
ne: ergo illud seruandum est, argumento tex-
tus in *cap. si adiutorium. 10. distinctione. & in
ca. primo. de noui operis nuntiatione.* & tenet
formaliter Bald. quem sequuntur alij Doctores
in *capit. cum venissem. de eo qui mitti. in posses-
sio. & sequitur Felinus in capitulo causam qua.
de rescriptis.* & Docto Palatius Ruuius in re-
petitione. capituli. per vestras. tertia & quarta co-
lumna: & in terminis in nostro casu & mate-
ria hanc opinionem videtur tenere Cinus,
Baldus, & alij doctores, in *l. nec per se. Cod. de
hæredibus instituendis.***

8 Item quæro, si proximior consanguineus
cui est apertum edictum, tempus, & via retra-
hendi decedat illo medio tempore, extraneo
hærede relicto, si talis hæres extraneus debet

admitti ad retractum ex persona defuncti? &
omiffa disputatione dico quòd non: quia istud
beneficium retrahendi est personale compe-
tens ratione sanguinis, & non est transmissi-
bile ad hæredes, cum sola illa iura quæ sunt
merè hæreditaria transmittantur & non alia,
vt in *l. cum hæredes. ff. de acquirenda possessio-
ne. & in l. prima. & per totum. Codice de hæredi-
tarijs actionibus.* Quod tamen singulariter in-
tellige, præterquam si consanguineus decesserit
post litem contestatam vel præparamento fa-
cto, quia tunc posset, talis hæres & successor
extraneus admitti & retrahere, argumento tex.
in *l. posthumus. §. si. cum l. sequenti. ff. de inoffici-
testam. vbi habetur quod querela inofficiosi
testamenti non præparata non transmittatur
ad hæredem, tamen quando est præparata per
litem contestatam vel alias, benè transmittitur:
probat etiam tex. in *l. vn. C. ex delictis defuncto.*
& in terminis ita videtur tenere Faber in *§. ex
contrario. Inst. de lega. in finalibus verb. fundatur
etiam ex doctrina Batto. in l. eius qui delatorem.
ff. de iure fisci.**

Item quæro, an consanguineus, cui est apert-
ta via & ius retrahendi possit cedere extraneo,
vt virtute cessionis talis extraneus possit retra-
here? & videtur quòd sic. Primò quia ius in-
grediendi rem debitoris propria autoritate
competens creditori potest alteri cedi, argum.
text. & ibi commun. docto. in *l. 3. C. de pigno. &
tenet Bart. & commun. opin. in l. 1. §. si. ff. de noui
operis nun.* Item etiam facit, quia ius & bene-
ficium restitutionis in integrum licèt sit per-
sonale potest cedi, vt in *l. quòd si minor. §. pri-
mo. ff. de minoribus. textus in l. si minoris. ff. de ad-
ministrat. tutor. & istam partem, quod ius retra-
hendi possit cedi extraneo. tenet Paul. de Ca-
stro & alij doctores, in *d. l. 1. §. fin. ff. de noui
oper. nunt.* Sed his non obstantibus ego teneo
contrarium, imò quòd tale ius non possit cedi.
Primò, quia prædictæ ll. videntur repugnare,
in quantum requirunt pro forma quòd sit con-
sanguineus infra quartum gradum.*

Item etiam repugnant rationes per quas
admittitur retractus: & in expresso ita tenet
Petr. Cinus, Bald. & Paul. de Cast. in *l. ad offi-
cium C. communi diuidendo.* Ioan. Faber. in *§. 1.
Instit. de acquisitione per arrogationem.* tenet
etiam gloss. ordin. in *d. l. fori.*

Item quæro, an ius retrahendi transeat in
monasterium, proximior consanguineo in-
gresso religionem & ibi professo? & videtur
quòd sic, quia appellatione coniunctorum ve-
nit coniunctus coniunctione spiritali: ita
probat text. iuncta gl. ord. & commu. opin. in
*c. fin. de postulando. textus in cap. corams. de offic.
delega.* Item etiam, quia per ingressum reli-
gionis monachus non amittit iura sanguinis
& proximitatis, argumento text. & ibi commu-
niter notat doct. in *c. in presentia de proba. text.
in l. si. C. de episc. & cler. text. in l. iura sanguinis.
ff. de regulis iuris.*

Item etiam quia causa pia habet plura pri-
uilegia de quibus latè per doctores in *Authent. similiter. Codice ad legem Falcid. & in l.
prima. Cod. de sacrosanct. eccles. & in cap. relatum.
de testament. & in l. sunt persona. ff. de religio. §.
sumpti. fune.* Sed his non obstantibus con-

trarium teneo, imò quod in monasterium non transeat ius retrahendi ex persona monachi: quia in monasterium non transit ius personalissimum consanguinitatis, in quo specialiter se fundant prædictæ nostræ ll. & earum ratio. Item quia monachus tunc non retrahere per se & ad eius commodum, sed pro alio, id est, pro monasterio, quod proximior facere non potest, ut patet ex prædictis ll.

Item etiam quia monasterium est quædam vniuersitas & res inanimata, in quo non datur nec consideratur ius sanguinis, & perpetuatio vel conseruatio familiæ, argumento text. iuncta communi opinione in *Auth. ingressi. de sacros. eccl. & in c. in presentia. de probat. & tenet eleganter Innocen. in c. grauem. de sentent. excomm. & Baldus in Authentica habitata C. ne filius pro parte. 10. col. n. 41. ergo nullo modo possit retrahere, quia aperte cessant prædictæ ll. & earum ratio.*

¹⁰ Item quæro, vtrum monasterio vendente rem ingressi quæ est de patrimonio, proximior consanguineus ingressi possit eam retrahere: & videretur quod sic, quia concurrunt ea quæ sunt necessaria ad retractum: quia res est de patrimonio. Item retrahens est proximior. vide Tiraquellum de retractu lignagier gloss. 8. num. 19. Sed contrarium teneo, imò quod isto casu non habeat locum retractus: quia res non dicitur iam patrimonialis nec vendita per consanguineum, sed per monasterium, in quo non datur ius sanguinis, ut supra proximè dixi. Item etiam quia hoc casu est medium inhabile, quia persona ingressi censetur res donasse monasterio, & dominium eorum in eum transferre, ut in *Authen. ingress. C. de sacrosanct. eccl.* & in illa alia alienatione non potest habere locum retractus, nec etiam monasterio alienante potest habere locum, cum censetur extranea persona vendere.

Item quæro, si proximior consanguineus est hæres venditoris, fortè decedentis infra tempus retractus, an possit retrahere? & videretur quod non, quia hæres non potest venire contra factum defuncti, & improbare eius contractum, etiam si defunctus res proprias ipsius hæredis alienauerit: text. est in *l. cum à matre. C. de rei vendic. & ibi gl. ord. & comm. opin. text. in l. si vxor. C. de bonis authorita. iud. possi. text. in l. si ab eo. C. de neg. gest. text. in lege si ab eo. C. de libe. cau. text. in l. 2. C. de fruct. & litium expen. text. in l. solutum. §. solutam. ff. de pign. act. text. in l. cum hæres. ff. de diuers. & tempo. præscript. text. in l. 1. & per totum. C. de hære. actio. text. in l. fina. §. in computatione. C. de iure deliber. text. in l. ex qua persona. ff. de regu. iuris.*

Item etiam quia quem de euictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio: text. est in *l. vendicantem ff. de euictio. text. in l. post mortem. ff. de adoptio. text. in l. si quis alienam. ff. de actio. empt. text. in l. cum vir. ff. de vsuc. text. in l. in rem alienam. ff. de pign. actio. text. in l. 1. C. de reb. alien. non alienan. ergo cum hæres teneatur de euictione, non possit retrahere: sed contrarium videtur verius & tenendum, imò quod possit talis hæres retrahere cum sit proximior consanguineus & in eo verificentur verba prædictarum ll. & earum ratio.*

Item etiam quia retrahendo non venit contra factum defuncti alienationem eius improbando, imò approbat & confirmat, & tantum petit se loco primi emptoris subrogati. Item etiam quia hoc casu non potest teneri de euictione, cum res non euincatur ab emptore ex defectu & vitio rei, vel ex defectu iuris venditoris, sed tantum de iure & priuilegio speciali proximitatis, quo casu cessat euictio, ut tenet gloss. singularis in *l. minor viginti quinque annis. ff. de euictio. in gloss. fina. quam ibi ad hoc notant & commendant communiter doct. præcipue Salicet. pro qua facit bonus text. in l. si quis dominium. §. pen. ff. locati. quem ad hoc notat & commendat Bal. in l. si familia. C. familia. hercis. 2. col. n. 7.*

Item quæro, vtrum condemnatus ad mortem naturalem vel ciuilem deportationis, & in metallum, vel hodie ad galeras: possit retrahere? & resolutiue teneo, quod si à sententia est appellatum potest retrahere pendente appellatione: argumento textus. in *l. qui à latronibus. §. fina. ff. de testament. textus in l. si quis filio exheredato. §. id quoque. ff. de iniusto rupto. & idem est, si non est appellatum, sed erat intra tempus datum ad appellandum, argumento gloss. quæ est singularis & vnica in *l. ex iudiciorum. ff. de accusation. quam ibi reputant singularem & vnicam Bartol. Angel. & alij doct. post Dinum: probat etiam glossa, quæ non allegatur, in l. generaliter. Codice de rebus cred. pro quibus facit textus in l. fina. Codice si rem vel accusa. mor. fue. textus in cap. non solum. de appella. textus in lege post rem iudicatam. ff. de transaction. Item etiam si non appellauit, sed non est damnatus ad mortem naturalem, sed tantum ciuilem, indistinctè potest retrahere, quia hodie non efficitur seruus pænæ, ut in *Authen. sed hodie. Codice de donation. inter vir & vxor. si vero sit condemnatus ad mortem naturalem & non appellauit, nec sit intra tempus datum ad appellandum, nullo modo poterit retrahere, quia efficitur seruus pænæ, inhabilis, & incapax cuiuslibet contractus & acquisitionis, ut in dicta *Authen. sed hodie. & ibi communiter notant doct.****

Item quæro, an iudex qui non potest contrahere vel quasi contrahere in loco & territorio suæ iurisdictionis, ut in *l. non licet. ff. de contrahend. emptio. & in l. vnica. Codice de contract. indi. possit retrahere rem sui patrimonij vel generis durante officio suo? & breuiter teneo quod sic: quia principaliter ipse non contraxit, sed tantum subrogatur loco emptoris.*

Item, quia cessat ratio timoris & impressio- nis quam iudex durante officio præsumitur facere inter subditos, cum principaliter alius emit, & ipse retrahit ab eo pro eodem pretio taxato & determinato sine noua conuentione, pacto, vel contractu, idem pretium venditori offerendo legis permissione: & in terminis ita probat text. in *l. si quis officium. ff. de ritu. nuptia. & in l. in emptione. ff. de mino.*

Item quæro, si quis vendat remotiori consanguineo, proximior possit ab eo retrahere? & breuiter teneo quod sic: quia in eo reperiuntur potiora iura. Item quia non potuit venditor

venditor nec aliter priuatus, ius sibi competens per prædictas ll. regias sibi auferre: & in terminis tenet glo. ord. in l. fori. & tenet Faber in §. 2. Inst. de her. qua ab intest. defe. probat etiã tex. iunct. comm. opin. in l. hac consultiſſima. §. si quis autem. C. de test. Ex quo inferat quòd si quis vendidit consanguineo existenti in eodem æquali gradu possit retrahere pro parte, & ita dixi in questione de facto.

14 Item quæro, an consanguineus qui potestatem patrimonij vel generis retrahere possit requiri à contrahentibus, vt declaret si velit vel nolit retrahere? & teneo quòd non tenetur respondere nec voluntatem declarare, cum habeat tempus legale nouem dierum, quod non potest sibi à iudice vel parte coarctari: bene tamen dico, quòd si respondeat & declaret, quòd non vult retrahere, non poterit postea variare, nec intra prædictos nouem dies retrahere: iia probat textus in l. fin. Codice de iure emphyteut. & ibi doctores præcipuè Iasonum. 14. & num. 24. & colligitur satis aperte ex verbis Bart. in l. qui Romæ §. cohæredes. ff. de verb. obl.

15 Item quæro, si plures res patrimonij vel generis simul & eodem tempore vendatur qualiter habeat locum retractus? & resolutiuè dico, quòd si vendatur vno eodemque pretio, omnes debent retrahi aut omnes dimitti: si verò pluribus pretiis, & sic quælibet res pro suo pretio, tunc consanguineus potest retrahere vnam & dimittere aliam: ita disponit propriè casus in l. 71. infra his legibus Tauri, iuxta quod necessariò quæro, si vendatur vna res quæ sit patrimonij vel generis, & alia quæ sit patrimonij vel generis vno, & eodem pretio, an habeat locum retractus & qualiter? & videtur quòd nulla debeat retrahi: quia talis contractus est indiuiduus, & pro parte non potest dissolui, argumento tex. in l. scire debemus. ff. de verborum obligatio. nisi constaret, quod dolo & fraude sic fuisset facta alienatio. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quòd generaliter sola res patrimonij vel generis possit retrahi, etiam si vno eodemque pretio fuit vendita cum alia re extranea, etiam dolo aliquo non probato, & tunc pretium æstimabitur arbitrio boni viri, argumen. tex. in l. domum. ff. de contra. emptio. textus qui reputatur singularis & vnicus in suo casu secundum docto. ibi in l. si fundum. ff. de legat. 2. textus in l. si quod ex Pamphila. ff. de leg. 2. tex. in l. qui solitum. §. 1. eod. tit. tex. in l. si plura mancipia. ff. de adilitio edicto. textus in l. adiles aiunt. §. fin. eod. tit. tex. in l. non quocunque. §. fundus. ff. de legatis primo. tex. in §. si fundus. Inst. de legatis. tex. in l. sue rei. in fine, cum l. sequenti. de contra. empt. tex. in l. duobus. ff. de libe. caus. tex. in l. indicata. ff. de except. rei iud. tex. in lege Falcidia interueniente. ff. ad leg. Falcid. tex. in l. cum filius ff. de leg. 2.

Item quæro, si quis vendat rem patrimonij vel generis pro certo pretio, & etiam pro alia re mobili vel immobili, an iste contractus iudicetur emptionis & venditionis vt habeat locum retractus, vel iudicetur permutacionis vt non habeat locum retractus? in quo dico, quòd si pretium sit maius quàm res quæ

Ant. Gomez ad Leg. Tauri.

iunctim cum eo datur, erit contractus venditionis: aliàs si res quæ simul datur, sit maioris valoris quàm pretium, erit permutacionis: ita singulariter probat tex. in l. Aristo. de donat. & ibi expressè tenet Bar. Pau. & comm. doct. tenet etiam Ang. de Aret. in §. pretium. Inst. de empt. & vendi.

Item quæro, si quis vendat rem patrimonij vel generis, & proximior consanguineus vult eam retrahere infra nouem dies, secundum dispositionem prædictarum ll. regni, an illi nouem dies incipiant currere à tempore contractus, an verò à tempore traditionis? & videtur quòd à tempore contractus. Primò quia prædictæ ll. expressè dicunt, quòd si quis vendat rem patrimonij vel generis, proximior consanguineus possit eam retrahere infra nouem dies: sed talis contractus venditionis dicitur perfectus solo consensu ante aliquam traditionem, vt in l. 1. & per totum ff. de contrahend. emptione. in l. 1. & per totum Cod. eodem tit. & in §. 1. Inst. de emptio. & vendi. cuius verba sunt, emptio & venditio contrahitur simul atque de pretio conuentum sit. ita etiam visum fuit Cifontano in l. 70. 26. dubitatione, & in vers. eadem lex. & ibi, secundo dubitabis, Tiraquello de retract. lignagier. §. 1. gl. 10. n. 111. & Couarruiaz lib. 3. variarum resol. cap. 11. n. 2. cum aliis quos congerit Matiençus in l. 7. tit. 11. lib. 5. rec. glos. 6. n. 10. & Azeued ibid. n. 6. qui fundamenta huius opinionis latius referunt & in praxi seruandam testantur. Confirmantur, quia lex fori, à qua omnes aliæ procedunt in ista materia, dicit & disponit, quòd proximior admittatur, si venerit infra nouem dies postquam res sit vendita. Confirmatur etiam, quia lex ordinamenti expressè dicit, quòd in materia retractus seruetur prædicta lex fori. Rursus confirmatur per nostram legem septuagesimam, quæ expressè dicit, quòd habeat locum retractus etiam in re vendita in publica subhastatione, & nouem dies currunt à tempore (del remate:) quia ibi venditio & alienatio respicit finem, & sic vult quòd non requiratur traditio: ergo idem dicamus in venditione ex consensu partium: vt illi nouem dies currant à tempore contractus perfecti & consummati, & non à tempore traditionis.

Secundò & principaliter facit textus in l. quidam testamento. ff. de fideicom. libe. vbi disponitur quòd si testator prohibuit hæredem seruos suos vendere sub certa pœna, si hæres eos vendiderit, statim incidet in pœnam ante traditionem.

Tertio facit tex. in l. sciendum. la 1. §. tempus. ff. de adilitio edict. vbi tempus in actione redhibitoria, & quanto minoris, currit à die contractus venditionis: & ibi tenet glossa ord. & communiter doct. glossa etiam ord. & communiter doct. in l. secund. Codice de adilitiis actionibus tenet etiam Roste. in libellis suis, in rubr. de actione quanto minoris fin. col. & idem disponit. l. 65. titulo 5. §. parti.

Quarto reperio quòd in terminis in simili statuto istam sententiam & conclusionem tenet Signo de Homo. in consiliis suis. consil. 81. secunda colum. num. 6. tenet etiam glossa ordin.

in dict. l. fori. in glos. magna. 6. col. vers. Item quæro, à quo tempore tenet & etiam Cifuentes *in nostra l. 70. his ll. Tauri, penult. column. vers. 2. dubitatur*, & dicit quod ita practicatur: & ita ego vidi practicari in contingentia facti, & vidi etiam teneri à maiori parte doctorum nostræ Vniuersitatis in quodam examine. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam & conclusionem, imò quod prædictum tempus nouem dierum non currat à tempore contractus, sed à tempore traditionis ipsius rei. Primò quia ratio prædictarum ll. est, ne res exeat de genere vel familia, sed in ea conseruetur, vt supra conclusum est, sed ante traditionem res non dicitur alienata nec exire de genere, vt *in l. alienatum. ff. de verborum sign.* cuius verba sunt, *alienatum non proprie dicitur quod adhuc in dominio venditoris manet, venditum rectè dicitur.* Confirmatur etiam, quia ab illo tempore traditionis transit dominium, & non à tempore contractus, vt *in l. traditionibus. Cod. de pactis. & in l. traditio. ff. de acquir. rer. domin. & in §. per traditionem. Instit. de rerum diu.* ergo ab illo tempore currunt prædicti dies.

Secundò & principaliter facit, quia quando in contractu emptionis & venditionis vel simili contractu apponitur tempus solutionis, semper currit à tempore traditionis & vltimæ perfectionis & non à tempore contractus: ita probat tex. singularis *in l. tali facta stipulatione. ff. de iure dotium.* vbi habetur quod quando in contractu matrimonij promittitur dos certo tempore soluenda, illud tempus incipit currere à tempore nuptiarum & traditionis vxoris: non verò ante: & ad hoc notant & commendant ibi Odofre. Bald. Fulg. Salic. Iacob. de sanct. Georg. & ad hoc etiam notat & commendat Bart. *in l. si cui legetur & fin. column. & quest. ff. de legat. 1.* & ibi Bald. *column. 3. appo. Alex. 2. col. num. 9. Iaso. penult. column. num. 11.* Paul. de Castr. *in §. 1. eiusdem l.* & ibi Imol. alij doct. Bald. *in rubr. Cod. de contr. empt. fin. column. 23. quest. Salic in l. 2. fin. q. eiusdem tit.* & illum tex. ad hoc dicit singularem in iure Ang. de Aretin. *in §. actionum. Instit. de actio. 4. column. num. 7.* pro quo tex. est hodie lex. *12. titul. 1. 4. par.* Tertio facit, quia emphyteuta vel possessor maioratus vel prohibitus vendere & alienare non incidit in pœnam per contractum venditionis & alienationis, nisi secuta postea traditione, vt aliàs suo loco dicit.

Quartò quia si tempus curreret à tempore contractus & non traditionis, non posset faciliter venire in notitiam consanguinei qui deberet retrahere, & sic faciliter dolosè & secretè fieret contractus solo verbo ignorante consanguineo, & excluderetur à contractu. Nec obstat quod per prædictas ll. nostras huius regni non requiritur scientia in retrahente, quia verum est postquam res venditur & traditur: quia tunc verisimiliter potuit venire in eius notitiam: secus vero quando solo verbo & consensu fit venditio, quia talis actus faciliter potest fieri, vt non perueniat in notitiam proximioris consanguinei, quod nostræ ll. videntur repugnare: & in terminis reperio quod istam sententiam & conclusionem in simili

lege statuto, vel consuetudine tenet Io. Faber. *in §. 1. Instit. de emptio. & vendit. glos. ord. in dicta l. for. gl. magna 5. column.* licet postea mutet propositum & teneat contrarium *in 6. column.* hanc etiam sent. & concl. tenet eleganter Alber. *in l. si filius familias. §. cum fundum. 1. column. in fine. ff. de verborum oblig.* & istam semper ego tenerem in iudicando & consulendo. Nec obstant fundamenta contraria, quia ad primum respondeo, quod licet nostræ ll. tantum loquantur de venditione, tamen debent intelligi cum effectu consummato traditionis: nec obstat etiam lex nostra subtilis. *70. his ll. Tauri,* quæ expressè determinat, quæ prædicti nouem dies currant à tempore del remate: quia ratio vera & propria potest esse, quia talis venditio fit publicè, & faciliter & verisimiliter potest venire in notitiam proximioris consanguinei: vnde merito in illo casu non consideratur, nec requiritur traditio: & potius nostra lex probat meam opinionem in casu quo venditio fiat ab ipsa parte.

Secundò non obstat text. *in l. quidam testamento. ff. de fideicommiss. liber.* quia speciale est in libertate, & probat contrarium esse in aliis casibus, quod patet ex illa lege in quantum dicit quod illam pœnam incurrat hæres, nedum si vendat & alienet, sed etiam si tentauerit vel præparauerit vendere.

Tertio non obstat tex. *in dicta l. sciendum. §. tempus. ff. de aditio edict.* quia respondeo quod ibi non datur redhibitio propter alienationem sed propter morbum rei venditæ: vnde post lapsum sex mensium & tempore scientiæ excluditur ab illo remedio actionis redhibitoria: vnde merito currit à tempore contractus, secus tamen est in nostro casu vbi retractus conceditur propter alienationem, ne res exeat de familia, quæ alienatio non dicitur perfecta & consummata ante traditionem.

Item quæro, si dato & præsupposito quod prædictum tempus nouem dierum currat à tempore traditionis, an requiratur traditio vera & actualis, vel sufficiat traditio ficta putâ per clausulam, constituti, vel aliam similem clausulam, vel actum fictum traditionis, vt ab illo tempore currant prædicti nouem dies? & videtur quod sufficiat prædicta traditio ficta: quia tantum operatur ipsa traditio ficta sicut vera, & eisdem producit effectus: text est *in l. quid meo ff. de acquirenda possessione tex. in l. certe. versiculo primo. ff. de precario, ibi, ego precario habere dicor.* vbi expressè probat quod traditio vel possessio quæ resultat ex actu ficto dicitur propria & vera, sicut illa quæ resultat ex actu vero: quem ad hoc notat & commendat Bartolus *in l. si is qui pro emptore finali questio. ff. de usucap.* & reputat singularem, & vnicum Bald. *in l. vna pæagrapho. ne autem Codice de cadu. tollen. final. column. numero 19.* Ias. *in pæagrapho primo. Instit. de actio. final. column. in medio.* Sed adhuc etiam isto casu teneo contrarium, iom quod prædictum tempus nouem dierum currat à tempore veræ naturalis, & perfectæ traditionis, & non sufficiat ficta traditio: quia verba legis regulariter debent intelligi naturaliter & non per fictionem
argumento

argumento text. in l. quibus liberis. ff. de vulgar. & pupilla. textus in l. filio quem pater. ff. de lib. & posthum. textus in l. final. ff. de condition. & demonstrat. textus in l. fin. Codice de his qui veniam et a. impetra. textus singularis & vnicus in l. qui habet ff. de tutelis. quem notat & commendat Baldus, & commun. Doct. reputat singularem & vnicum Albericus, quod maximè procedit, quando dispositio legis, statuti, vel consuetudinis est odiosa, exorbitans, vel correctitia iuris communis: text. est benè notandus in l. tertia, §. hec verba. el. 2. ff. de negot. gest. quem ad hoc notat & commendat Bartol. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. antepen. colum. num. 26. Arctin. melius quàm alibi in l. Gallus. §. quid si is. ff. de liberis & posthumis. Confirmatur etiam, quia talis actus fictus posset fieri in secreto solo verbo sicut ipsemet contractus, & non venire in notitiam proximioris consanguinei: vnde meritò requiritur traditio vera & actualis.

18 Item quæro, si quis vendidit rem sui patrimonij vel generis cum pacto apposito, vt pò sibi illam rem redimere & sibi habere pretio oblato infra certum tempus, & res vendita fuit realiter & perfectè tradita, & proximior consanguineus infra nouem dies vult retrahere pro eodem pretio secundum formam & dispositionem prædictarum ll. & infra eisdem nouem dies concurrat ipse venditor primus dominus & velit pretium offerre, & vt prædicto suo pacto & conuentione, quis eorum præferatur? certè est noua & subtilis inuestigatio, & reperio quòd Ioannes Faber in paragrapho 1. Inst. de emptio & vendit. in fin. tenet contrarium, imò quòd præferatur proximior consanguineus: quia iam per talem contractum & traditionem rei fuit ius quæsitum proximiori consanguineo, & alibi non legi. Sed salua eius pace ego teneo contrarium, imò quòd præferatur ipse venditor virtute pacti. Primò quia prius fuit sibi ius redimendi & retrahendi quæsitum. Secundò, quia ipse venditor cum hac conditione & modo vitus est vendere, & emptor emere, vt possit venditor pro eodem pretio oblato redimere & retrahere, & emptor, sub eadem conditione & modo accipere. Item etiam quia iura nostra quæ inducunt retractum videntur illum concedere sine damno & præiudicio facti & conuentionis appositæ inter ipsas partes primò contractantes.

Maius tamen dubium est si proximior consanguineus tam retrahit rem ab ipso emptore infra prædictos nouem dies, an postea primus dominus & venditor qui vendidit cum prædicto pacto & conditione de retrouendendo, & quod ablato pretio debeat res ei restitui, an sit audiendus pretium offerendo, & possit redimere rem ab ipso nouo possessore consanguineo, vel ab ipso emptore à quo res fuit retracta & videtur quòd nullus eorum teneatur nec possit agere contra aliquem eorum: nam contra emptorem non videtur posse agere, quia actio vel obligatio personalis ex pacto de retrouendendo posita inter venditorem & emptorem non sequitur fundi possessorem: textus est in l. 1. paragrapho si heres. ff. ad Trebell. ibi, nec enim aris alieni personalis actio fun-

Ant. Gomez ad Leg. Tauri.

dum sequitur: text. in l. quadam. §. is autem. ff. de dote prælegata textus in l. non aduersus. Codice si certum petatur. Item etiam contra emptorem à quo res fuit retracta non potest venditor virtute pacti, & conuentione de retrouendendo agere: quia ipse factò & contractu proprio non definit habere prædictam rem, nec fuit priuatus ea, sed factò & beneficio speciali legis: ergo non teneatur, argumento text. singularis in iure in l. minor viginti quinque annis. ff. de euictione. Sed adhuc his non obstantibus teneo quod possit agere prædictus venditor contra prædictum proximioris consanguineum nouum possessorem: quia virtute prædictorum iurium concedentium retractum vitus est emptor à quo prædicta res fuit retracta tradere tacitè sub eodem pacto & conditione, vt teneatur ad illud ad quod ipse teneretur.

Item principaliter quæro, an in re permutata cum alia & non vendita habeat locum retractus? & absque dubio teneo quod non: quia permutatio apertè differt à venditione nomine & effectu, cum permutatio sit contractus qui re contrahitur: emptio autem & venditio solo consensu, vt in l. 1. & per totum. ff. de rerum permutatio. & in l. 1. & per totum. Codice eod. titul. & in l. 1. & per totum. ff. & Codic. de contrab. empt. idem probat Tiraquellus de retractu lignagier. §. 1. gloss. 14. numer. 84. qui à numer. 79. latè disputat Matiençus in l. 7. tit. 1. lib. 4. recop. gloss. 1. numero 10.

Item etiam quia prædicta iura nostra expressè dicunt & disponunt, quòd eodem pretio oblato possit proximior consanguineus retrahere: ergo apertè debet intelligi in re vendita, non verò ex permutatione vel alio contractu tradita vel alienata: quia vbicunque fit commemoratio pretij, appellatione alienationis tantum venit venditio. textus est notabilis & expressus in l. si ex pretio. Codice si cert. per. text. in l. fin. Codice. de prædijs minorum: ergo cum iura nostra disponant quòd pretio oblato proximior consanguineus possit retrahere, apertè debent intelligi in contractu emptionis & venditionis, & in terminis idem expressè disponit lex 6. tit. 7. lib. 5. ord. & nostra lex 70. cum sequentibus, his ll. Tauri.

Item quæro, an huiusmodi retractus habeat locum in re data in solutum? & videtur quòd non: quia verè & propriè non est venditio: & ita tenet Speculator in titul. de emptione & venditione. §. nunc videndum versiculo, sed pene. Platea in l. si quis. Codice de fundis patrimo. lib. 11. gloss. in dicta l. fori. Sed contrarium teneo pro veritate, imò quòd habeat locum retractus: quia datio in solutum habet vim emptionis & venditionis.

Item etiam quia faciliter possunt partes derogare prædicta iura nostra, & impedire retractum sola mutatione nominis: & in terminis ita probat text. in l. si pradium. Codice de euictio. ibi, nam huiusmodi contractus vicem venditionis obinet. & ibi expressè notat Faber & alij Doct. probat etiam textus in l. eleganter. ff. de pignor. actio. textus in l. si in solutum Cod. de actio. & obligatio.

Item quæro, si res patrimonij vel generis vendatur sub conditione, an consanguineus

Y y 2 proximior

proximior teneatur retrahere infra nouem dies computandos à tempore contractus & traditionis an verò à die existentis conditionis? & breuiter teneo quòd debeant computari & currere à tempore existentis conditionis, argumento *tex. in l. bouem. §. si sub conditione. ff. de adilitio edicto. textus in l. prima §. annum. ff. quando actio de peculio. sit annalis.* Confirmatur etiam ex sententia Bartoli, & communiter in *l. si cui legetur. ff. de leg. 1. in si. vbi tenet quòd si res vendatur sub conditione: & habita fide, de pretio vt soluaturs infra certum tempus, illud tempus incipit currere postquam conditio fuit verificata: & adhuc postquam res fuit tradita: quòd ipse reputat valde notabile.*

21 Item quæro an prædictum tempus nouem dierum per nostras ll. regias concessum detur & currat omnibus consanguineis in quocunque & diuerso gradu existentibus, an qualibet vtatur & gaudeat eodem termino? & breuiter dico quòd prædictum tempus nouem dierum tantum & simpliciter datur & competit simul omnibus consanguineis, taliter quòd proximior non retrahente alter sequens admittitur in eodem tempore, & sic intra eisdem nouem dies, & postea nullus admittitur: & ista est intentio prædictorum iurium, & hoc expressè determinat *l. 73. his ll. Tauri:* & ista est eius sola decisio. Circa quòd tamen datur notabile & singulare remedium, scilicet quòd secundus, tertius, vel vltior consanguineus possit petere à proximiori consanguineo, vt declarat voluntatem suam an velit retrahere vel non: & illo repudiante & nolente retrahere, poterit secundus vel vltior retrahere: vel si fortè nolit voluntatem suam declarare, vel ab eo non petatur vel requiratur poterit secundus vel vltior infra prædictum tempus nouem dierum retrahere, dicendo & protestando quòd si primus vel anterior nolit retrahere, ipse retrahit, & deponit pecuniam vel pretium: pro qua prædicta res fuit vendita, argumento textus qui in suo casu est singularis & vnicus in *l. fina. versicul. eo addito. C. qui admitti.* vbi habetur, quòd licet eo casu quo sunt plures consanguinei in diuersis gradibus, possit secundus vel vltior agnoscere bonorum possessionem, quilibet suo ordine, postquam primus repudiavit, & ab illo tempore currat sibi tempus agnitionis, vt in *l. prima. §. si intra. & §. quibus, & §. sed videndum. ff. de success. edict.* tamen si velit ante declarare voluntatem & non esse in suspenso, potest secundus vel vltior & remotior consanguineus agnoscere prædictam bonorum possessionem infra tempus primo concessum: & primo vel proximiori postea non aduente vel cognoscente, valet agnitio & declaratio per secundum vel remotiorem facta: cuius pulchra verba sunt, *eo addito vt si inter alienam vicem, id est, prioris gradus properantius exeratur suam vim qua si suis sitam curricula consequatur,* & ibi notant & commendant communiter Doct. ergo à fortiori in nostro casu quo vnum & idem tempus datur & competit omnibus consanguineis, poterit quilibet eius infra eisdem nouem dies retrahere, & in termi-

nis in materia nostra, & simili statuto, vel consuetudine ita expressè tenet Pau. de Cast. in *l. manifestissimi. §. sed quarebatur. C. de furtis. 2. col. n. 6.* & ante eum ibi Pet. 5. col. Cin. pen. col. Alb. pen. col. Iac. de S. Georg. n. 5.

Item quæro si res patrimonij vel generis vendatur habita fide de pretio certo tempore soluendo, an etiam isto casu habeat locum retractus? & breuiter dico quòd sic, & tempus nouem dierum currat à tempore contractus & traditionis, sicut si res esset vendita purè & simpliciter: sed talis retrahens non tenetur statim soluere pretium, sed tantum illo tempore quo emptor tenebatur soluere virtute contractus & conuentionis, sed benè tenetur infra eisdem nouem dies præstare fideiussores idoneos ad arbitrium iudicis de pretio soluendo tempore conuento & apposito inter venditorem & emptorem: iste est casus & propria decisio *tex. in l. 72. infra his ll. Tauri.*

Item quæro si quis pignoraui vel hypothecauit rem pro tanto precio, quòd non sit spes luitionis, an tunc consanguineus possit retrahere? certè si simpliciter hypothecauit pro modico pretio non habet locum retractus: quia contractus pignoris vel hypothecæ non est idem quòd venditio, nec est alienatio: & sic nomine & effectu longè differt contractu emptionis & venditionis, vt in *l. 1. & per totum. ff. de pig. & in l. 1. & per totum. C. eod. tit.* tamen si talis res patrimonij vel generis pignoretur vel obligetur pro tanto pretio, quòd æquiualeat valori rei, taliter quòd non sit spes luitionis, tunc proximior consanguineus possit retrahere, arg. *tex. singularis in suo casu in l. legata. §. fina. ff. de supellectili legata,* vbi habetur quòd si quis legat bona sua, non videtur legare rem sibi obligatam vel pignoratam, nisi fuerit pro tanto precio, quòd non sit spes luitionis: & ad hoc notat & commendat Bart. & communiter Doct. Ex quo etiam inferunt, quòd prohibitus alienare sub aliqua pœna incidit in eam si pignoraui vel hypothecauit pro tanto precio, quòd non sit spes luitionis: idem etiam probat *tex. formalis & expressus in l. qui habebat ff. de leg. 3.* & ibi notat Bar. Albert. & communiter Doct.

Item quæro si res patrimonij vel generis vendatur, & proximior consanguineus non retraxit ab emptore infra prædictos nouem dies, quòd deinceps prædicta res non poterit retrahi à consanguineis quibus erat concessus retractus: imò quòd magis est etiam, postea reuertatur ad ipsum venditorem de genere qui primò alienauit, qui fortè erat filius, nepos, vel descendens eius à quo reseruauit, & postea rem iterum vendat alter filius vel descendens, fraterque vel consanguineus collateralis ipsius venditoris, non poterit retrahere: quia quando aliqua res est inalienabilis, & aliquo casu possit alienari, deinceps & perpetuò remanet & efficitur alienabilis: textus est singularis in iure in *l. pater filium. §. quindecim libertis. ff. de legatis 3.* quem ad hoc summè notat ibi Barro. Albert. & commun. alij dicit. idem Bar. in *l. filius familias. §. diuisi. ff. de legatis 1. colum. 3.* & ibi Ias. col. 8. idem Ias. in *l. si sic. §. fin. eodem tit. Bald. in c. 1. de eo qui sibi & heredibus suis,*

in vñibus feudorum 2. colum. facit etiam textus singularis & vnicus in l. videamus ff. quod, metus causa. vbi dicit quod actio, quod motus causa, quæ semel competit & transmittitur contra hæredem, perpetuò efficitur transmissibilis quem text. ad hoc notant commun. omnes doct. & dicit Barto. se nescire alibi §. antecedentia. facit etiam textus in l. tutor rerum ff. de administra. tutor. vbi disponitur quod licet tutor non possit emere res pupilli vel adulti quas administrat, tamen postquam semel sint venditæ extraneo, iustè & licitè potest emere & acquirere: & ad hoc reputat singularem Bartol. & alij Docto. textus in l. Paulus aliàs per procuratorem ff. de acquirend. hered. vbi habetur quod mutatione personæ bona deficiunt habere primæuam qualitatem. textus in l. si auia. Codice de donationibus. vbi probatur quod qualitas primitiua alicuius rei amittitur postquam deuenit ad aliam extraneam personam, textus in l. licitatio. §. fin. ff. de publica. & vectiga. text. in l. prima §. semel. ff. de bono. possess. secundum tabu. vbi habetur quod sufficit semel & aliquo tempore valere testamentum post mortem defuncti ad hoc vt competat bonorum possessio: & ibi no. gl. ord. & commu. docto. tex. in l. quidam in testament. ff. de fidei. liber. tex. in leg. liberto octuaginta ff. de bonis liber. text. in lege cum Hermes. Cod. locati. tex. in ca. 2. de feudis. tex. in lege cum patrifamilias. ff. de usuris tex. in l. Titia. Seia. §. usuris ff. de lega 2. text. in l. si ita stipulatus fuero §. 1. ff. de verbor. obliga. text. singularis & vnicus in suo casu in lege fina. Cod. de remis. pigno. vbi habetur quod si creditor remittat pignus ipsi debitori, vt possit vendere, & talis debitor illud vendat, tunc etiam si postea talis res vel fundus redeat ad debitorem, & in dominiũ eius non restauratur ius pignoris vel hypothecæ: & ad hoc summè notant & commendant doctores: & reputat singularem & vnicum Bald. & Salice. quod reputo subtile & singulare.

25 Item quæro an prædicti nouem dies qui dantur ad retractum per nostras leges regias currant naturaliter de momento ad momentum? & videtur quod currant naturaliter: verbi gratia si diè Lunæ sit res vendita, consanguineus teneatur retrahere in die Mattis, in quo terminantur prædicti nouem dies: argumento text. in l. more Romanorum de feriis. iuncta ibi communi opinione: confirmatur etiam ex doctrina & sententia Bald. in l. fina. Cod. de iure domi impetran. vbi dicit, quod quando à lege datur terminus appositæ propositione ex die, vel intra diem vel ad diem, tunc naturaliter currit tempus: sed iura nostra regia dicunt quod ex die venditionis vsque in nouem dies consanguineus possit retrahere: ergo, &c. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quod prædicti nouem dies currant de momento ad momentum: itaque si in die Lunæ res vendatur hora duodecima, prædicti nouem dies non finiantur vsque in diem Mercurij hora duodecima. Primò quia regulariter omne tempus, terminus, vel dilatio legalis currit de momento ad momentum: tex. est in l. 3. paragrapho minorem ff. de minoribus. & ibi notat & commendat. gloss. ord. Bart. Albe. & Ant. Gomez ad Leg. Tauri.

commu. doct. probat etiam text. & ibi expressè notat & commendat Bart. & commun. alij doct. nulla facta differentia, an lex simpliciter loquatur, vel cum aliqua propositione. text. in l. eos. §. fin. autem Cod. de appellatio. & ibi Bald. & commu. doct. tex. in l. 2. §. dies ff. quando appellandum sit. & ibi gloss. ordin. & communiter doctores. In his autem nouem dieb. computatur dies celebrati contractus, vt voluit Palacios Rub. hic, Diegus Perez in l. 2. col. 878. versic. vsrum autem istud tempus, &c. Et colliges ex traditis ab eodem in l. 1. tit. 2. lib. 2. ordinam. colum. 828 & l. 1. tit. 3. lib. 3. verbo que el dia, col. 860. Albornoz. de contractibus. lib. 3. titu. 3. fol. 521. columna 4. & in simili tradit Gregorius in l. 22. tit. 23. gloss. 5. par. 3. & videtur verior sententia quamuis contrariam post alios probet Gutierrez, lib. 2. practicarum questionum cap. 154. & latissimè Tiraquellus de retract. Linagier. §. 1. gloss. 11. num. 19. cum aliis sequentibus, & in simili probat Molineus in consuetudinibus Parisien. tit. 1. §. 4. qu. 2. num. 21. vnde negati non potest quin articulus iste sit valde controuersus præsertim cum hæc secunda opinio æquior & fauorabilior sit.

Item quæro, si quis vendat rem patrimonij vel generis & proximior cõsanguineus sit præsens & taceat, an possit infra prædictos nouem dies retrahere? & videtur quod non, nisi protestetur, argumento text. in l. item queritur §. qui impleto ff. locati. text. in l. 1. §. pœna ff. de liber. agnos. text. in l. Titius. ff. quibus mod. pignus vel hypothec. soluat. & in terminis ita tenet Paul. in l. 1. ff. de tributo. licet postea se non firmet: sed ego teneo contrarium, imò quod sibi non præiudicet & possit retrahere infra prædictos nouem dies: quia regulariter quando quis est præsens in aliquo actu non videtur cõsentire nec renuntiare iuri suo, nec adhuc videtur contradicere, sed taciturnitas eius inducit quoddam medium inter consensum & contradictionem text. est in regula, qui tacet ff. de reg. iur. tex. in l. 1. §. si is ff. de exercitoria. tex. in l. 1. §. non videtur. ff. quibus modis pignus vel hypotheca solu.

Et confirmatur pulchra ratione, quia facultas retrahendi non consistit in sola voluntate & consensu, sed requiritur solutio vel consignatio pretij, quod non præsumitur ibi habere præmanibus. Nec enim sufficere verbalis oblatio, vt pro constanti Doctores omnes præsupponunt hic & in specie tenet Palacios Rubens numer. 35. & Cisuentes circa fin. Gregor. in l. 8. tit. 14. in prin. verbo afrenta. p. 5. & in l. 38. titu. 13. verb. e los depusiesse part. 5. l. 55. tit. 5. verb. deue, eadem part. Matiençus in leg. 9. tit. 11. lib. 5. recop. gloss. 4. numer. 1. Burgos de Paz. consi. 30. numer. 2. Ioannes Gutierrez lib. 2. practicarum question. q. 160. num. 6. Iaf. consil. 172. lib. 2. per totum. Capitius decisio. 19. Rolandus cons. 53. n. 35. quia omnes post Bart. in l. cum seruus de condit. & demonstr. concludunt vsque aded consignationem, & depositionem requiri vt non sufficiat pecuniam in marsupio deponi nisi testes dicant se vidisse eam antea numerari, quia aliàs non potest sciri, neque cognosci quanta pecunia fuerit deposita.

26 Item quæro an socius qui habet rem communem cum alio possit retrahere partem à consocio venditam pro eodem pretio? & breuiter & resolutiue dico quod de iure communi nullo modo habeat locum retractus, sed de iure Partitarum erat decisum contrarium: imò quod socius possit retrahere & præferri extraneo emptori: ita deponebat lex quinquagesima quinta titulo quinto Partita §. tamen illa lex fortè erat intelligenda, quando tempore contractus concurrebat socius & extraneus, secus autem si iam esset vendita extraneo: & ita videntur probare verba illius legis, tamen quidquid sit, hodie expressè decisum est, quòd talis socius possit retrahere etiam venditione iam facta & perfecta cum extraneo, dum tamen retrahat infra eisdem nouem dies post contractum & alienationem: quemadmodum & eadem forma & solemnitate qua consanguineus posset retrahere: ita expressè disponit lex 75. his legibus Tauri: & ista est eius vera & propria decisio.

Quod tamen singulariter intelligo, quando retrahens erat socius cum ipso venditore in re communi pro diuiso: secus tamen si prædicta res esset inter eos diuisa, taliter quod quilibet eorum suam partem cognosceret diuisam & distinctam de per se: quia tunc nullus eorum potest retrahere rem vel partem alterius, quia non dicuntur socij nec habere communionem aliquam in tali re: textus est bene notandus in l. magis puto §. final. ff. de rebus eorum. cuius verba sunt, communia prædia accipere debemus si pro diuiso communia sint. textus in l. 1. & per tot. ff. communi diuidendo. text. in l. 1. & per totum Cod. eodem titulo. text. in l. litus ff. de verbor. significat. text. in l. rectè dicimus §. fina. eod. titu. text. in l. 3. Cod. de omnium rerum alienatione text. in l. si quis duas. §. si quis partem ff. commun. prædio. text. in l. alienationes ff. famil. herciscund. text. in l. ante diuisionem Cod. de iure dotium. text. in l. portionem Cod. de donation. text. in lege qui Romæ §. duo hæredes. ff. de verbor. obligatio. & in terminis ita tenet Baldus in l. penultim. Cod. de contrahend. emptio. in fine. & ibi commu. doct. Paul. de Castr. & ibi etiam alij Doct. in l. in parietis communis ff. de damno infect. & probat apertè prædicta lex partitæ 55. tit. 5. part. 5.

27 Quod etiam notabiliter extende & intellige, vt in tantum talis socius possit retrahere, vt procedat etiam si sit socius in minima parte ipsius rei. ita probat text. in l. vnica. Cod. de communi seruo manumisso. §. his itaque. vbi disponitur quòd si socius qui habet seruum communem cum alio vellet manumittere & libertatem ei concedere etiam inuito socio, soluto sibi legitimo pretio, & subdit textus, & in hoc facit, vt habeat locum etiam si habeat minimam partem in eo.

Ex quo infert ibi Baldus quòd in iure nostra ratione cuiuslibet minimæ partis dicitur quis consocius in re: vnde si statuto caueatur quòd socius possit retrahere vel extra consortes non possit fieri alienatio, talis socius dicitur, etiam si habeat minimam partem in re, & reputat esse menti tenendum. Ex quo textu in dicta l. 1. de communi seruo manumisso. infert ibi

Baldus in finalibus verbis. quod si quis in vita vel morte vult ædificare ecclesiam vel monasterium in loco communi, socius tenetur suam partem vendere: & idem est quando non esset socius nec haberet partem in re, sed vellet quis emere rem penitus alienam ad construendam ecclesiam vel monasterium: quia teneretur dominus plenus, & insolidum illius rei etiam vendere. ita Baldus & Florianus in lege si quis sepulchrum ff. de religio. & sumptibus fune. argumento illius textus, & argumento textus in lege si plures eodem titulo. probat etiam textus in lege si locus. versiculo fina. ff. quemadmodum seruitur. amittant. vbi probat quòd si ciuitas vel respublica eget via vel loco pro communi vsu, cogitur vicinus proximus vendere: ergo idem sit pro ecclesia construenda: & idem tenet Alexander, Iason, & moderni in lege secunda ff. soluto matrimonio. Aduertendum tamen quod prædicta iura propriè videntur procedere & habere locum, quando res, vel fundus esset communis, vel quando ecclesia erat iam constructa, & egeret ampliacione: secus tamen quando res, vel fundus esset in totum, & insolidum alicuius domini: quia tunc non videtur quòd posset extraneus ipsum dominum compellere ad venditionem rei pro construenda ecclesia, vel monasterio: quia non reperitur expressum.

Item quia reperitur regula generica in contrarium. vt in l. nec emere Cod. de iure deliberand. cum similibus.

Item etiam quia pro libertate de nouo concedenda non cogitur dominus seruum proprium vendere. text. est in lege deberi. Cod. de fideicommiss. libertat. textus in leg. si te eod. tit. text. in l. si quis alien. ff. eod. tex. in §. libertas. Institut. de singulis rebus per fideicommissum relictis. Sed licet iste casus sit dubius de iure, tamen in practica videtur tenenda superior sententia & conclusio, quod pro ecclesia etiam de nouo construenda compellatur quis vendere rem propriam insolidum: nec obstat illa ratio contraria libertatis, quia licet sit valde fauorabilis, tamen fauor ipse est particularis respectu serui, vnde fauor non extenditur in præiudicium tertij, secus tamen in ecclesia de nouo construenda, quia vertitur maximus & vniuersalis fauor publicus religionis circa omnes: & in hoc resideo & reputo singulate ultra alios.

Item quæro si maritus constante matrimonio tanquam proximior consanguineus vel socius retraxit rem venditam pro eodem pretio, an vxor soluto matrimonio habeat medietatem eius virtute legum regni dicentium quòd lucta, acquisita constante matrimonio diuidantur inter maritum & vxorem: vel an tantum habeat vxor medietatem pretij pro quo fuit retracta.

Et videtur quòd habeat medietatem ipsius rei per iura regalia dicentia, quòd bona quæsitæ & superlucrata constante matrimonio diuidantur inter maritum & vxorem: ergo &c. & istum casum iam vidi de facto, & cum tangit doctor. Pala. Ruu. in sua repet. cap. per vestras fol. 38. col. 4. vbi relinquit cogitandum

& indecisum. Sed resolutiue ego teneo contrariam sententiam, imò quod tantum habeat vxor medietatem pretij & non medietatem rei.

Primò, quia in his quæ proueniunt à rege vel principe non habet locum medietas lucrorum. vt in l. 2. tit. 4. lib. 5. ord. & l. 2. tit. 3. lib. 2. foro ll. & argumento etiam text. in l. cum multa. Cod. de bonis qua liberis. ergo idem sit in rebus acquisitis per viam retractus ex dispositione ll. regni, & concessione regia.

Secundò facit quia ea quæ quis acquirit particulariter contemplatione suæ propriæ personæ & ex causa speciali, non communicantur inter socios, vt probat text. notabilis in l. verè. §. si seruo. ff. pro socio.

Tertiò quia quando finis habet necessariam causam cum Principio, semper attenditur principium & non finis. text. est in l. damni infecti. §. Sabini. ff. de damno infecto. text. in l. quòd ait lex §. quòd ait. ff. de mino. text. in l. 3. §. scio. ff. de minor. text. in l. in ratione. la 1. §. Imperator. ff. ad legem Falcid. Sed in nostro casu licet retractus fiat constante matrimonio tamen causa originalis & primordialis eius habet ortum & fundamentum ex antiquiori causa, scilicet sanguinis & cognationis mariti retrahentis.

Quartò facit quia ratio inductiua retractus est affectio, quam quis habet ad res generis vel maiorum: sed si vxor haberet medietate cessaret prædicta ratio.

Quintò facit quia in generali dispositione legis non censentur conclusa ea quæ sunt de iure specialissimo & priuilegiato. text. est in l. qui officij. ff. de contrahend. emptio. & tenet glossa singularis & ordinaria in l. mino. ff. de enictio. & ibi commu. Doctor.

Sextò facit sententia Fabri & communis per text. ibi in §. 1. Insti. de acquisitione per arrogationem. vbi tenet quòd ius retrahendi descendens à lege vel aliquo beneficio vel priuilegio speciali, non transit in partem arrogantem, licet bona quæ sita per filium transeant in eum, Confirmatur ex sententia Abb. Imol. & communi in cap. si. de concess. praben. vbi tenet quòd ius patronatus vxori competens non transit ad maritum. Rursus confirmatur, quia stante matrimonium maritus habebat nudam proprietatem in re, & posita constante matrimonio consolidetur vltusfructus cum ea, non iudicatur diuersa res vel de nouo quæ sita, cum habeat causam de præterito: nec vxor habebit partem eius: argumento text. in l. 4. ff. de iure dori. & ibi Doct. antiqui. text. in l. fin. Cod. de alunio. & ibi Bald. & alij Doct. text. in l. qui in aliena. §. si. ff. de negotijs gestis text. in l. via constitui. §. si fundus. ff. de seruitu. rusti. prædio. text. in l. si is cui. §. si. ff. quemad. seruitu. amitta.

29 Item quæro si quis vendat fundum cum fructibus pendentibus & emptor colligit eos, vel reditus percipit infra prædictos nouem dies, & postea consanguineus vel socius retrahat infra eisdem nouem dies, an possit reperere fructus ab ipso emptore perceptos? Et videtur quòd non, quia talis emptor, iustè & licitè percepit & eos fecit suos ratione tituli,

& dominij & pretij soluti, de quo & eius licito interesse gaudet venditor: ergo non teneatur restituere.

Secundò quia licet fructus pendentibus & extantes in fundo vel re immobili reputentur pars ipsius fundi vel rei. vt in l. fructus pendentibus. ff. de rei vendi. & tali casu possit retrahens habere ipsam rem cum fructibus: tamen postquam fructus sunt separati à re vel fundo iam non dicuntur pars ipsius rei vel fundi, sed iudicantur res mobilis distincta & de per se, in qua non cadit retractus. Confirmatur, quia actio per quam fit retractus est personalis, vel in rem scripta, & stricti iuris, in qua fructus veniunt à tempore litis contestatæ: vel saltem à tempore moræ & non antè, argumento text. in l. hac. ff. de triticaria & in l. pen. ff. que in fraud. credit. & nota plenè in l. vinum. ff. si cer. pet. & in l. cum fundus eodem titulo. Confirmatur etiam, quia quando quis potest petere rem ex pacto de retrovendendo, non veniunt fructus nisi à tempore litis contestatæ, vel moræ: text. est iuncta communi opinione in l. 2. C. de pact. inter emptor. & vend. & in terminis in nostro casu & quæstio. ita reperio quòd tenet Faber. in §. actionum. Institut. de actio. secunda columna, num. 9. Ioann. Igne. in repet. l. dubium. Cod. de contrahend. empt. num. 25. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quòd prædictus consanguineus vel socius possit & debeat habere fundum vel rem cum fructibus ipsis perceptis à primo emptore, vel cum æstimatione eorum: quia retractus & ius competens ex eo reponit ipsum retrahentem in pleno & totali iure ipsius rei, quòd erat penes venditorem vel primum emptorem, & in ius locum subrogatur. Secundò quia hoc casu debet fieri plena restitutio ipsi retrahenti, quæ intelligitur de iure cum fructibus perceptis ex re. argumento text. in l. restituere. ff. de verbor. signific. textus in l. si. paragr. si. eod. tit. text. in l. videamus. §. in Fabian. versi. nam & verbum restituas. ff. de vsur. text. in l. præterea. ff. de rei ven. text. in l. quòd si minor. §. restitutio. ff. de mino. text. in l. patri pro filio. §. item ex diuerso. eod. tit. text. in l. cum autem. §. si iubent. ff. de adilitio edicto. text. in l. in condemnatione. §. 1. ff. de reg. iuris Confirmatur, quia facta restitutione ex remedio legis secundæ. Cod. de resc. vend. debentur fructus per emptorem percepti. ita probat text. in dicta l. 2. & ibi Bald. 2. col. n. 3. Salic. & ante eos Odofred. in libellis suis. in titu. de actione civili. quando minoris. §. colu. dum tamen restituit iustum & licitum interesse, quòd talis emptor ex pretio soluto percipere & lucrati poterat. Item confirmatur, quia si fructus extabant & erant iam nati in fundo vel re tempore contractus & venditionis, erant pars rei, vt in l. fructus pendentibus. ff. de rei vendi. ergo si emptor eos percepit teneatur restituere tanquam partem rei. Tertia quia cum dolo & mala fide videtur primus emptor percipere prædictos fructus, cum sciat vel scire debeat se statim restitutum in tam breui tempore vel spacio nouem dierum: nec videtur iusta compensatio perceptionis fructuum cum interesse, quòd ex pecunia possit lucrari, maximè cum tales

fructus non sunt producti in prædicto tempore nouem dierum, sed necessariam habent causam de retro: unde meritò non debent competere emptori à quo fit retractus, & conclusio prædictorum doctorum loquitur, quando retractus habebat maximum interuallum, scilicet vnus anni: in quo meritò fructus cedebant emptori propter titulum & bonam fidem, & curam & industriam adhibitam in re, & istud teneo pro veritate, fateor tamen quod retrahens soluet ipsi emptori iustum & honestum interesse, quod illo medio tempore posset ex pecunia vel pretio superlucrari.

30 Item quæro si quis vendat rem patrimonij vel generis quam post consanguineus vel socius retrahere, an debeat Gabella, & à quo debeat? Et videtur quòd non debeat ab ipso emptore: quia talis res non est sibi plenè quæsitæ & speratur ab eo auelli intra breue spatium. argumento text. in leg. 1. si parendi. ff. de conditione causa data, causa non secuta, & in leg. voluntate ff. quibus modis pignus vel hypotheca soluitur, & in lege filio, ff. de liberis & posthumis. & in terminis ita tenet Petrus de Bellapertic. in lege fin. § sed quia. Cod. communia de legatis 3. column. Item etiam videtur quòd non soluat ab ipso consanguineo vel socio quia ipsi non contraxerunt, sed potius habent rem beneficio vel dispositione legis, non verò ex proprio contractu. Item etiam quia ex resolutione alicuius contractus non debetur Gabella, argumento textus in lege ab empt. ff. de pactis. & ibi expressè tenet Paulus de Castro. sed in hoc articulo teneo firmiter quòd debetur Gabella ab ipso primo emptore, quia iam semel fuit contractus perfectus, ex quo fuit in continenti ius quæsitum fisco vel conductori gabellarum: unde meritò & præcisè tenetur soluere. Et confirmatur notabili fundamento & ratione, quia quando quis vendit rem cum pacto de retrouendendo, quòd si venditor soluat pretium emptori, emptor teneatur sibi reddere, de tali contractu debetur Gabella, nec virtus pacti de retrouendendo excusat ab ea: ita determinat Paulus de Castro. in l. 2. Codice de pactis inter emptorem & venditorem, prima columna. quem ibi sequuntur cæteri. idem Paulus, in leg. prima Codice quando liceat ab emptio. disce. idem Paulus in lege inrisgentium §. adeo. ff. de pactis. Item etiam dico quòd consanguineus vel socius postea retrahens tenetur soluere prædictam Gabellam emptori primo: quia talis retractus non est resolutio vel annullatio primi contractus: imò transfusio & subrogatio per legem factam in locum primi contractus, & primi emptoris, & tenetur omnia soluere quæ primus emptor soluit: ergo meritò tenetur soluere Gabellam primo emptori qui eam soluit. & in terminis ita probat nostra lex 70. hic legib. Tauri, & iste est eius verus sensus.

31 Item principaliter quæro an dominus directus vel superficiarius possit retrahere sicut proximior consanguineus vel socius, & quis præferatur alteri? Et certè est articulus subtilis, & difficilis qui eget perfecta declaratione: in quo breuiter, & resolutiuè dico, quòd dominus directi dominij, & superficiarius, &

consanguineus, & socius possunt retrahere rem venditam infra prædictos nouem dies: quod intelligo & declaro isto modo, quòd si quis habeat solam superficiem in re, & talis superficiarius qui est utilis dominus vendat prædictam superficiem, dominus soli qui est directus dominus potest illam retrahere infra prædictos nouem dies ratione maximi iuris, hoc est directi dominij quòd habet in re: quòd tamen est intelligendum quando superficiarius non præstabat aliquam annuam pensionem ipsi domino directo, quo casu licitè de iure potest vendere: secùs verò aliàs si præstaret aliquam annuam pensionem: quia tunc superficiarius non potest vendere superficiem requisito domino directo soli, sicut si esset emphyteota. argumento text. in l. si. C. de iure emphyt. per quem ita tenet Bart. & Doct. antiqui in l. 1. §. quod autem el. 1. ff. de superficie. & tunc eo requisito habebit tempus prædictæ legis finæ. Cod. de iure emphyteu.

Item etiam si dominus soli, qui est dominus directi dominij, vendat solum, tunc superficiarius poterit retrahere prædictum solum, & dominium eius directum. Item etiam si dominus plenus, & perfectus totius rei in solo, & superficie vendat, tunc proximior consanguineus poterit retrahere. Item etiam si socius qui habet partem in re vel fundo pro indiuiso vendat suam partem, poterit alter socius retrahere.

Item etiam dico quòd his concurrentibus si superficiarius vendat & habeat directum dominium rei vel fundi, prout necessariò debet habere, & habeat etiam consanguineum vel socium, semper præfertur eius dominus directus.

Item si directus dominus rei vel fundi vendat suam proprietatem & dominium directum superficiarius præfertur proximiori consanguineo & socio eiusdem rei.

Item etiam si consanguineus vendat qui habeat proximior consanguineum & socium talis socius præfertur tali consanguineo. ita expressè disponit. lex 74. his legib. Tauri: quæ certè est valde subtilis & difficilis, & per alium sic non est declarata.

32 Circa quam adde & nota quòd si proprietarius vendat suam proprietatem quam habet in re vel fundo, vsufructuarius non potest eam retrahere, quia de iure communi hoc non reperitur decisum, nec leges nostræ regiæ, hoc disponunt & merito, vsufructuarius non est dominus nec quasi dominus directus, nec utilis ipsius rei, nec habet partem substantialem eius, sed quandam qualitatem & ius seruitutis eius: unde meritò proprietarius liberè alienare potest: text. est in l. rectè dicimus ff. de verbor. significat. cuius pulchra verba sunt, rectè dicimus eum fundum totum nostrum esse, etiam cuius vsufructus alienus est: quia vsufructus non dominij pars sed seruitutis, ut via & iter tex. in l. locum versicu proprietarius ff. de vsufructu. tex. in l. fundi Trebatiani ff. de vsufructu legato. text. in l. 3. §. heres ff. vsufruct. quemadmodum caueat. tex. in l. iusto §. non mutat. ff. de vsucap. textus in l. 2. versicu. 1. Cod. de vsufr. text. in l. sed si emptore. versicu. 1. ff. de peculio, quem

quem ad hoc summè notat & commendat Paulus in l. si noxali. §. si in eodem titulo. tex. in l. sed si forte ff. de rebus eorum. textus in l. 1. §. per eum. ff. de acquir. possess. tex. in §. de his. Instit. per quas personas nobis acquiruntur. tex. in l. 1. §. si verò gratias. Cod. commu. de manumiss. vbi dicit quòd licet socius qui habet seruum comunem cum alio, possit eum manumittere inuito consocio, soluto sibi precio: tamen socius qui habet vsumfructum in seruo, non potest eum manumittere: & in prædictis locis est vniuersalis communis opinio Doctorum. Nec obstat tex. subtilis & difficilis in l. 4. ff. de usufr. cuius verba sunt, vsumfructus in multis casibus pars domini est. tex. in l. si postulauerit. ff. de adult. tex. in l. 1. ff. de triticaria. cum similibus: quia debent intelligi quòd vsumfructus est pars domini integralis seu legalis in concreto: quia iunctus cum ipsa proprietate facit vnum integrale, sc. dominium plenum, sicut paries iunctum cum aliis ædificiis & materialibus. constituit domum ita tenet & declarat gloss. ord. in d. l. 4. ff. de usufr. & ibi Bart. Alb. post Oldra. & antiquos quos ipsi referunt: & tenet & declarat Alb. in d. l. rectè dicimus. tenet etiam Bart. in l. & per iusurandum. §. 1. ff. de acceptila. Paul. de Castr. & alij doct. in l. si quis vi. §. differentia. ff. de acq. poss. Ang. de Aret. in §. si cui fundus. Instit. de legatis.

33 Item etiam si fructuarius vendat vsumfructum quem habet in re vel fundo, proprietarius non potest retrahere, nec isto casu potest habere locum contractus: quia talis, vsumfructuarius per alienationem amittit vsumfructum, & statim ipso iure consolidatur cum ipsa proprietate: textus est in l. si vsumfructus. versic. & si extraneo. ff. de iure dotium. & ibi glossa ordinaria. Odofred. Bartolus, Baldus, Salicetus, Fulgositus, & commu. doct. textus in §. finitur. Instit. de vsumfructu. & ibi gl. ordin. Faber, Ang. Nico. Platea. & commu. Doct. & idem disponit lex 25. tit. 31. par. 3. nec obstat tex. in l. arboribus versic. vsumfructuarius. ff. de vsumfruct. vbi disponitur quòd potest rem in qua habet vsumfructum alteri concedere, vendere, vel alienare: quia debet intelligi tantum respectu commoditatis & fructuionis, & perceptionis ipsotum fructuum per tempus vitæ suæ: quo casu ius formale vsumfructus non alienatur, sed tantum utilitas & commoditas eius: & idem etiam probat & disponit tex. in l. necessario. §. si. ff. de periculo & commodo rei vendite. & ibi glossa ordinat. & commu. Doctores. textus in l. si quis domum. §. 1. ff. locati. & ibi comm. Doct. text. in §. 1. Instit. de usu. & ha. & ibi etiam Doct. tex. in l. 25. in si. tit. 31. par. 3. imò etiam si aliquo casu ex iuris dispositione posset talis vsumfructus vendi, non posset proprietarius eum retrahere: quia inter eos nulla est societas nec communio per supra dicta.

34 Item quæro si quis habeat solam proprietatem in re vel fundo & alter habeat vsumfructum, & dominus proprietatis vendat proprietatem ipsi fructuatio, & sic est consolidatus vsumfructus cum proprietate, an proximior vel socius in ipsa proprietate possit retrahere totam rem vel fundum, & sic proprietatem & vsumfructum simul: an verò debeat retta-

here solam proprietatem retento vsumfructu ipsi emptori fructuario, vel an fructuarius ipse præferatur & absoluat à prædicto retractu Et videtur quòd talis consanguineus possit sit retrahere in solidum totam rem & sic proprietatem cum vsumfructu: quia cum vtrunque ius sit consolidatum, iam iudicatur tota res integra, & non aliquod ius de per se: vnde merito tota res videtur retrahenda soluto pretio & æstimatione vsumfructus ipsi fructuario. argumento textus in l. 1. & per totum. ff. quibus modis vsumfructus amittatur textus in §. finitur. Instit. de vsumfructu. tex. in l. prator. §. neptis. ff. ad Syllanianum. tex. in l. cum filius. §. dominus. ff. de legatis 2.

Item etiam ex aduerso præferatur fructuarius, quia in eo concurrunt iam vtrunque ius proprietatis & vsumfructus & est dominus vtriusque, & ab eo non habet locum retractus ratione sui vsumfructus: ergo nullo modo possit habere locum retractus in tota re simul iuncta, nec etiam in aliqua eius parte de per se. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quòd talis consanguineus vel socius non possit retrahere hoc casu totam rem vel fundum, sed tantum nudam & solam proprietatem, & vsumfructus debeat remanere fructuario emptori.

Primò quia sine culpa sua vel voluntate sit illa consolidatio. Item etiam quia aliàs si totam rem consanguineus vel socius possit retrahere, sequeretur quòd plus retraheret quàm venditor vendidisset, quod est contra prædictas leges regias & earum intentionem: vel si attento iuris rigore prædictus consanguineus vel socius retraheret totam rem virtute consolidationis, statim de æquitate teneretur nonum vsumfructum constituere ipsi fructuario emptori, argumento tex. in l. Julia. §. si quis seruo. cum sequent. ff. de actionibus emptio. & in l. si ex duobus. §. si bares. ff. de peculio. Item etiam fructuarius non debet præferri, quia nullum ius habebat in proprietatem, & virtute consolidationis vsumfructus accedit proprietatis, non verò contra, ideo teneo quod dixi.

Item quæro an prædictæ leges regni permit-
35 tentes & concedentes retractum, rescindant venditionem factam extraneo, & nouiter post retractum constituent in consanguineum vel consocium non titulum emptionis & venditionis, vel subrogetur loco prioris emptoris & tituli eius: & videtur quòd prima venditio rescindatur, & noua venditio vel titulus constituatur tanquam à primo venditore facta in adiectionem in diem, vt in l. 1. & per totum. ff. de in diem adiectio. Sed contrarium est tenendum, imò quòd prædicta prima venditio & contractus non rescinditur: quia fuit legitime facta.

Item quia nulla subest causa rescissionis. Item quia non datur ibi consensus contrarius priorum contrahentium. Item quia non interuenit fraus dolus eorum per quod debeat rescindi, argumento tex. in l. 1. & per totum ff. de rescindenda venditione. text. in l. 1. & per totum. Cod. eod. tit. text. in l. in ciuile. Cod. de rei vindicatione. textus in l. sicut. Cod. de actionibus, & obligationibus, sed tantum resolutiue dicendum

dicendum est quod prima venditio valeat, & tota virtus eius, actio vel obligatio, & effectus transfundantur in consanguineum vel socium retrahentem, & subrogetur in eum: & ista est vera intentio & intelligentia prædictarum legum regni, & in hoc resideo.

36 Item quæro quæ actio sit illa quæ competit proximiori consanguineo vel consocio virtute prædictarum legum ad retrahendam rem venditam ab emptore vel possessore? Et à sufficienti patrium enumeratione videtur, quod nulla possit competere: quia omnium actionum ista est summatia & vnica diuisio, quod aut debet esse realis, aut personalis, vt in §. omnium, *Instit. de actionibus*, sed realis non potest competere, quia arguit, præsupponit, & requirit dominium vel quasi dominium prædictum ex titulo, bona fide, & possessione, vt rei venditio vel Publiciana. *tex. est in l. 1. & per totum. ff. de rei vindicatione. text. in l. 1. & per totum. C. eodem titulo. tex. in l. 1. & per totum. ff. de Publiciana*, quæ quidem actio non potest competere consanguineo vel consocio, cum omnia prædicta, requisita sibi deficient.

Item etiam personalis non potest competere, cum illa oriatur ex contractu vel quasi gesto cum alio, & talis contractus vel conuentio non interuenit in nostro casu retractu inter emptorem & consanguineum vel socium volentem retrahere, argumento *tex. in l. 1. & per totum. ff. de actionibus & obligationibus, & in dicto §. omnium Instit. de actionibus*. Sed breuiter & resolutiue dico & teneo, quod in nostro casu & quæstione competit actio personalis, non natiua sed datiuæ quæ vocatur conditio ex lege, & est in rem scripta: quia immediatè datur & competit à nostris legibus regalibus inducentibus retractum, & datur nedum contra primum emptorem, sed etiam contra quemlibet alium tertium possessorem intra prædictum tempus nouem dierum. argumento *textus in l. 1. & per totum. Cod. de conditione ex lege. iuncta communi sententia ibi, & argumento tex. in l. 3. §. 1. & 2. ff. ad exhibendum*, cum ibi notatis *tex. in l. motus. §. si ff. quod motus causa*, & ista est veritas.

TEXTVS LXXVI.

MAndamos que ninguna de nuestras iusticias por enemigo den rebeldia sin proauca legitima, y passados tres meses alomenos despues de la condenacion, y que sea pedido por el acusador, y si de otra manera lo dieren, que sea en si ninguna la sententia que sobre ello se diere en lo que toca a dar lo por enemigo. Id est: *Præcipimus ne vlla ex nostris iustitiis concedat rebellionem pro inimico sine legitima cognitione, & tribus mensibus ad minus post condemnationem elapsis, & ab accusatore postulatum. Quod si aliter concesserint, sententia super ea relata sit in se nulla, quod attinet ad aliquem pro hoste declarandum.*

SVMMA R I V M.

1 An & quando absens de iure communi poterat accusari & condemnari?

- 2 Accusatore absente, & reo accusato presente potest ferri sententia.
- 3 Quæ sit ratio per quam in criminalibus non possit procedi contra absentem?
- 4 Bene potest index recipere testes etiam in absentia, ad perpetuam rei memoriam.
- 5 Omne delictum & eius pœna regulariter præscribitur per viginti annos.
- 6 Ex diuturnitate temporis minoratur pœna in delictis.
- 7 In aliquibus casibus specialibus potest procedi contra absentem.
- 8 Hodie de iure regio indistinctè potest procedi contra absentem.
- 9 Citatio est quadam defensio de iure naturali quæ tolli non potest.
- 10 An lex possit facere quod ex præsumptionibus quis condemnetur?
- 11 Etiam si reus absens postea se præsentet vel captabitur, probationes antea factæ in absentia valent & tenent.
- 12 Fuga in delictis & causis criminalibus quod operetur.
- 13 Si reus fuerit captus, processus factus in absentia valet.
- 14 Si reus sit innocens, debet in absentia absolui.
- 15 An nostra lex quæ permittit propriam vindictam parti offensa valeat?
- 16 An offensus qui potest occidere alium possit secum adducere socios?
- 17 Istud ius vindictæ non potest alteri committi?
- 18 Offensus occidens alium virtute huius legis peccat mortaliter.

L E X L X X V I.

NOta ex ista lege quod vindicta propria auctoritate potest per iudicem parti offensa committi in absentia, secuta forma huius legis, scilicet quod præcedat vera & plena probatio, & non semiplena vel præsumpta parte petente, & elapsis tribus mensibus post sententiam diffinitiuam latam. Pro cuius perfecta intelligentia & declaratione præsuppono quod de iure communi absens non potest accusari nec condemnari ex delicto graui, ex quo veniret imponenda pœna corporalis, & sic vltra relegationem: sed tantum ex delicto ex qua veniret tantum imponenda pœna pecuniaria, vel relegationis, vel infra. *textus est capitalis & expressus in l. absentem. ff. de pœnis. tex. in lege 1. & per totum. ff. de requirendis reis. tex. in l. seruum quoque. §. publice. ff. de procurator. tex. in lege 1. versic. sin autem. ff. an per alium cause appellationis, & c. textus in lege absentem. Codice de accusat. textus in l. si quondam. Cod. de adulter. tex. in cap. 2. & in c. absente, & quasi per totum. 3. q. 9. textus in c. veritatis. de dolo & contumacia. & vtrouque gloss. ordina. & commu. Doctor. Quod extendit etiam si se absentauerit post accusationem propositam, & litem contestatam, imò quod magis est, etiam si absentauerit publicatis attestacionibus, & probato & liquidato iam negotio, ita tenet gloss. ordina. in dict. lege absentem ff. de pœnis in verbo, relegatione, & ibi Bart. Albe. & comm. Doct. tenet etiam Azo. in summa Codice de requirendis*

requirendis reis, num. 2. Cinus, Bal. Salicetus, & commu. doctor. in l. absentem, Cod. de accusat. Bald. & alij Doctor. in l. 1. C. quomodo & quando iudex.

2 Secus tamen est in casu contrario, scilicet reo presente & accusatore absente, quia bene potest ferri sententia liquidato negotio, ne forte absentia accusatoris noceat reo capto vel detento. ita probat text. not. in lege *quamuis indubitati. Cod. de adult. & ibi not. Azo, Bald. & commu. alij doctores.*

3 Sed operæ pretium est videre quæ sit ratio fundamentalis per quam iura disponunt quod in prædictis grauibus delictis in quibus venit imponenda pœna ultra relegationem, non possit procedi contra absentem legitimè citatum, cum contumacia cuiuslibet debeat esse nociua & non debeat quis ex sua malitia ommodum reportare, vt in *l. in condemnationem §. si unicuique ff. de regul. iur. & in regula. mora. de regu. iur. in 6.* maximè quòd ex hoc sequitur maximum & irrecuperabile inconueniens & præiudicium parti læsæ & offensæ & similiter reipublicæ sc. quod si durante absentia delinquentis testes moriantur deficeret probatio, & delictum remaneret impunitum: sed resolutiue dico & respondeo quod duplex potest esse ratio. Prima, quia quando reus est absens non potest se defendere: quia forte ei competit aliqua iusta causa, defensio, vel excusatio per quem posset absolui vel minui pœna quam forte iudex vel testes ignorarent: vnde in hoc dubio iura volunt quod non possit in absentia condemnari nec contra inauditam partem ferri sententia, & in expresso istam rationem voluit consultus in *dicta l. absentem.* ibi dum dicit, *sanctius enim esse impunitum relinqui facinus nocentis, quam innocentem damnari: quasi dicat textus quòd absens non possit condemnari: quia forte aliqua defensio sibi competeat & erat innocens? & in hoc dubio sanctius & iustius est quòd absens, licet verè sit delinquens, non condemnetur, quam eo casu quo sit innocens, & sine culpa condemnetur: & contra inauditam partem & casu tam grauiusimo & præiudiciali iura noluerunt proferri sententiã probat etiam textus in *l. 1. ff. de acquirendis reis.* ibi, *nec enim inaudita causa quemquam damnari equitatis ratio patitur.* textus in *cap. 1. de causa possessionis & proprietatis.* text. in *c. nos in quemquam 2. q. & in terminis istam rationem ponit solus Albericus in dicta l. absentem §. aduersus. secunda colum. ff. de pœnis.* Nec obstat si dicas quòd ista ratio non concludit, quia haberet locum quando procederetur contra absentem non citatum nec contumacem, secus tamen si esset legitimè citatus & contumax: quia tunc non dicitur indefensus, imò reputatur præsens argumento text. in *Authentic. vt omnes obediant iudicibus. §. si verò nec collatio. §. textus in l. ab eo Cod. quomodo & quando iudex text. in l. ea quæ eodem titulo. text. in l. fina. Cod. si per vim vel alio modo. textus in l. properandum §. sin autem reus. Cod. de iudiciis, text. in l. ad peremptorium. cum quatuor legibus sequentibus. ff. de iudiciis. textus in cap. inter quatuor de maiestate & obediencia. cap. text.**

*in cap. qualiter & quando. el 2. §. debet de accusatio. text. in ca. 1. de testibus. text. in cap. absens 3. q. 9. ibi, nisi fuerit absens ex contumacia. pro presenti namque eum contumacia haberi. facit textus in cap. veritatis. de dolo & contumacia textus in Authentic. quia in prouincia. Cod. ubi de criminibus agi oporteat. ibi, quia contumacia eius pro presentia est: quia respondeo quòd prædicta iura loquuntur & debent intelligi quando contra absentem agitur vel proceditur in causis ciuilibus vel criminalibus non ingerentibus pœnam sanguinis, & sic infra relegationem, secus verò in grauibus criminibus ingerentibus pœnam mortis, vel corporalem & sic supra relegationem propter graue periculum quod ibi vertitur: & hoc casu habet locum & verificatur prædicta ratio superior quæ certè concludit. Item etiam secunda ratio potest esse, quia de delictis vel criminibus in quibus veniret imponenda pœna capitalis ultra relegationem, sententia lata in absentia esset illusoria, cum non possit executioni mandari reo absente: & in terminis istam rationem ponit Cinus in *l. absentem Cod. de accusatio. in fin.* Bald. in *l. quamuis indubitati Cod. de adulte. 1. colum. in medio.* Abbas in *cap. veritatis. de dolo & contumacia. 3. colum. num. 19.* & ibi Ioannes de Imola. 1. colum. sed certè ista ratio non concludit: quia saltem maxima vtilitas & effectus resultaret ex ipsa sententia contra absentem lata: quia forte postea deficeret probatio. Item etiam quia prædicta sententia lata posset executioni mandari postquam reus caperetur: vnde teneo primam veram iuridicam & efficacem rationem.*

Aduertendum tamen quòd licet contra absentem non possit iudex procedere in criminibus grauibus, ingerentibus pœnam sanguinis, & sic ultra relegationem, tamen bene potest iudex recipere testes ex officio vel ad instantiam accusatoris ad perpetuam rei memoriam, quando sunt senes, vel de facili morituri vel longe recessuri: ne deficiat postea probatio, & delictum remaneat impunitum: ita singulariter reperio quod tenet solus Salicetus in *l. absentem C. de accusatio. penultima columna,* sed attende quòd ista sententia & conclusio est falsa: quia in ciuilibus causis bene verum est, quod ad instantiam creditoris, vel actoris etiam si in potestate eius sit, quando vellet agere, quia ius vel actio competit sibi: de presenti possunt recipi ad perpetuam rei memoriam ex prædicta iusta causa: quia sunt senes vel de facili, morituri, vel longe recessuri. text. est in *Authentic. de testibus §. & hic verò multoties. collatio. 7. text. in Authentic. sed & si quis ab aliquo. Cod. de testibus. text. in in l. current. ff. eodem. text. in l. 1. Cod. de vsucap. pupilla. text. in capit. quoniam frequenter. versiculo 1. vt lite non contestata. & vrobique gloss. ordina. & commu. Docto. & idem disponit lex. 2. titulo 16. 3. parti. & l. 14. vbi est bona gloss. titulo 8. libro 2. fori II. similiter etiam quando actor non potest agere de presenti quia competit sibi ius vel actio conditionalis possunt recipi testes etiã nulla alia subsistente causa vel suspitione mortis vel absentia: quia sola dilatio quæ in tali cõditione resultat.*

resultat, censetur iusta causa. text. est singularis in iure secundum tertiam lecturam, glossa in l. in lege Aquilia si delictum ff. ad legem Aquiliam. quem ad hoc notat & commendat Abbas in cap. significavit de testibus 3. & 4. columna, & ibi Anton. secunda columna, & sentit Innocentius in ca. quoniam frequenter. ut lite non contestat. & ibi Ioan. Andre. & Abbas, & alij Doct. tamen in criminalibus etiam ex dictis causis non possunt recipi testes ad perpetuam rei memoriam contra reum absentem: ita probat text. in capi. quoniam frequenter, ut lite non contestat. ibi, cum civiliter est agendum. & ibi expressè tenet glossa ordinaria in verbo, civiliter. Innocentius, Antonius, Hostiensis, Ancharranus, Baldus, Abbas, & communiter Doctores. tenet etiam Baldus qui notabiliter loquitur in Authentica, sed & si quis. Cod. de testibus. Florianus in dicta l. in lege Aquilia si delictum ff. ad legem Aquiliam. cuius ratio est secundum eos, quia in executionibus pœnarum non fauor accusatori adhibendus argumento text. in l. auxilium ff. de minoribus, pro qua sententia & conclusione est hodie lex notanda secundo titulo 16. 3. partita. Ex quibus remanet conclusio, quod in causis criminalibus, in quibus venit imponenda pœna ultra relegationem, non potest procedi contra absentem, neque adhuc ex aliqua causa contra eum recipi testes ad perpetuam rei memoriam.

Item etiam contra prædicta iura quæ habent quod in delictis ingentibus pœnam sanguinis non possit procedi contra absentem, facit & resultat maximum inconueniens. scilicet, quod delictum possit præscribi lapsu temporis: nam omne delictum regulariter præscribitur per viginti annos. text. est singularis & vnicus in lege quærela. Cod. ad legem Corneliam, de falsis. quem ad hoc notat & commendat Bartolus, & communiter Doctores, & reputat singularem & vnicum Angelus & Salicetus ibi. Sed ad hoc notabiliter respondeo, quod accusator vel iudex officio poterit proponere libellum accusationis vel inquisitionis, licet in ea non procedatur, & hoc operatur quod non currat aliqua præscriptio: ita probat textus valde notabilis in lege secunda versiculo. 1. C. de exhibendis reis. & ibi tenet glossa ordinaria & communiter Doctores. glossa etiam ordinaria in l. absentem. C. de accusationibus. & ibi communiter doctores. glossa etiam ordinaria in l. absentem. ff. de pœnis. Azo in summa. C. de requirendis reis. Antonius de Butrio in cap. veritatis. de dolo & contumacia. 4. col. & alij Doctores, probat etiam text. in l. 1. & 2. Cod. de requirendis reis. per quæ iura ita tenet Bartolus in d. l. absentem ff. de pœnis. prima columna.

Item etiam operatur quod interrumpatur præscriptio præterita: ita probat text. iuncta glo. in l. iure mariti. C. de adulteriis. C. de adulteriis. & ibi notat Salic. 2. col. nu. 9. idem Salic. in l. si quondam Cod. eodem tit. num. 2.

6 Item etiam talis propositio accusationis vel inquisitionis operabitur alium singularem effectum: nam licet ex diuturnitate temporis, quando aliquod magnum & notabile inter-

uallum temporis tranfuit post delictum commissum minuatur pœna, vt non teneatur delinquens pœna ordinaria sed mitiori. vt in lege si diuino ff. de pœnis. & ibi glossa ordinaria & communiter Doctores. & per eum tenet Salicetus in l. seruos. Cod. ad legem Iuliam. de vi. tamen postquam iam fuit proposita dicta accusatio vel inquisitio, non gaudebit tali priuilegio: imò pœna ordinaria poterit puniri, quia ex causa absentiae & non ex negligentia pœna non potuit sibi imponi: ita determinat Bartolus in dicta leg. si diuino. & Abbas Panormitanus in capitulo cum haberet de eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulteri. secunda colum. & Ancharr. ibi 3. columna. in aliis verò delictis, in quibus non venit imponenda pœna mortis nec corporalis, sed relegationis tantum vt infra, benè potest procedere contra absentem: quia non agitur de tam graui damno præiudicio, & similiter sententia non censetur illusoria: quia si reus condemnatur in exilium, & ipse est absens satis sua absentia punitur & obtemperatur sententiæ, ita solus Cinus in l. absentem C. de accusa. prope fin.

Adde tamen quod in aliquibus casibus specialibus potest procedi contra reum absentem, etiam in delictis capitalibus in quibus venit imponenda pœna mortis vel corporalis.

Primus est in crimine læsæ maiestatis. textus est in extrauaganti. ad reprimendum. sub titulo, quomodo in læsa maiestatis crimine procedatur: versiculo super dicto crimine, &c. & ibi gloss. ordina. Bartol. & alij Doct. tenet etiam idem Bartol. in l. 1. ff. de requirendis reis. Salicetus communit. Doct. in lege absentem Cod. de accusa. Angel. de Peru. & Hppo. de Marfil. in l. 4. ff. ad legem Cornel. de sicariis.

Secundus casus est quando quis est officialis publicus & apparitor, & delinquit in officio: quia poterit ex illo delicto in absentia condemnari. text. est in l. ne diu C. de pœnis. & ibi not. & commendat Bald. & comm. alij Doct.

Tertius casus est quando quis alium spadonem fecit: text. est in l. 4. versicu. & qui hoc crimine ff. ad legem Corneliam de sicariis. quem ad hoc notat & commendat Barr. & alij doctores, & reputat singularem Angelus de Perusio.

Vnum tamen est, quod licet in delictis capitalibus non possit procedi contra absentem ad definitiuam sententiam, quando venit imponenda pœna mortis vel corporalis, vt iuris supra allegatis: tamen bona eius annotantur & scribuntur. & si reus delinquens absens citatus intra annum non veniat, confiscantur & fisco regio applicantur, adeò quod licet postea innocens reperiatur & sine culpa, non poterit bona recuperare: quia illa perdit & amittit propter maximam eius contumaciam: text. est formalis & expressus in l. 2. C. de requirendis reis. & ibi gl. ord. Odofr. Petrus Cinus Buttriga. Barto. Bald. Ang. Salicet. & communiter Doct. idem etiam disponit lex. 7. tit. 8. part. Quod tamen intellige quando delictum erat tale ex quo si in præsentia definitiuè damnaretur, bona venient publicanda, & confiscanda: non verò aliàs: ita notabiliter tenet, & declarat Cinus in lege 1. Cod.

Cod. de requirendis reis. & ibi Angelus de Perusi. & Salicet. fin. colum.

8 Hodie tamen de iure nostro regio omnia prædicta sunt correctæ & mutata : quia indistinctè omnibus delictis capitalibus, vel non, potest procedi contra reum absentem : & si legitimè citatus non venerit, habetur pro confesso, & potest condemnari in pœna ordinaria delicti : ita disponit *lex 4. titulo 3. lib. 2. foro ll. & lex 9. titulo 2. libro tertio. ordin.* Hodie verò de iure etiam regio magis nouo aliter disponitur & iustissimè per pragmaticam huius regni folio 189. ad quam se refert nostra *lex Tauri*, & eam præsupponit, approbat, & confirmat : qua quidem pragmatica cauetur quòd reus delinquens absens ter citetur cum termino nouem dierum in qualibet citatione, si fuerit in iurisdictione ipsius iudicis cognoscantis de delicto : si verò fuerit extra iurisdictionem, debet citari cum termino viginti dierum in qualibet citatione, & in qualibet citatione, debet præconizare, & quælibet citatio debet in domo propria absentis (si quam habet) notificari : & insuper in loco publico figatur edictum in scriptis, in quo contineatur delictum de quo accusatur vel inquiritur, & terminus fuit assignatus, & proclamata quæ fuerunt data : & post omnia ista debet proponi accusatio in forma contra absentem cum termino trium dierum : post quorum lapsum accusetur sibi contumacia & concludatur in causa, & feratur interlocutoria, in qua admittantur patres ad probationem cum termino competenti, in quo etiam iudex inquirat de innocentia ipsius rei absentis, & post lapsum termini probatorij fiat publicatio processus cum termino trium dierum ad opponendum contra testes, & finaliter concludatur processus ad sententiam definitiuam ferendam. Circa quam est singulare dubium, si possit prædicta pragmatica & eius dispositio procedere & habere locum contra minorem viginti quinque annorum absentem : vel an processus postea annulletur si constet esse minorem ? & videtur quòd processus fuerit nullus ex defectu personæ, cum non possit talis minor esse in iudicio agendo, nec defendendo in ciuilibus nec in criminalibus sine curatore, vt in *l. clarum. Cod. de autho. præstan.* Sed teneo contrarium, inò quòd procedat etiam contra minorem & illum qui est capax delicti : quia ratione contumaciæ quæ de per se est etiam delictum, vt in *l. consentaneum. Cod. quomodo & quando iudex debet interuenire aliqua probatio vel præsumptio delicti* : ergo generaliter habet locum prædicta pragmatica tam in minore quàm maiore, post quæ omnia si delictum reperiatur verè & legitimè probatum, vel quòd ultra fugam reperiatur tale indicium probatum, vel præsumptio quæ sufficeret ad torturam, tunc absens potest definitiuè condemnari ad pœnam ordinariam delicti : & in summa ista est vera resolutio prædictæ pragmaticæ quæ quotidie in isto regno practicitur.

Pro cuius maiori declaratione necessatio quæro, an illa *lex*, pragmatica & dispositio potuit fieri, & disponere vt stante prædicta probatione reus absens possit definitiuè condem-

Ant. Gomez ad Leg. Tauri.

nari de capitali delicto ad pœnam mortis vel capitalem, & certè videtur quòd non, sicut ius commune disponebat : quia cum defensio sit de iure naturali, & absens possit habere aliquam iustam excusationem vel defensionem de qua non constat nec possit constare in sua absentia, princeps vel *lex* humana positiuas non potest hanc defensionem tollere & inducere vt condemnetur, argumento text. in *l. vt vim ff. de iustitia & iure text. in l. 1. §. cum arietes. ff. si quadupes pauperiem fecisse dicatur. text. in l. scientiam. §. qui cum aliter. ff. ad legem Aquil. text. in l. 3. §. eum igitur. ff. de vi & vi arma. text. in l. 1. Cod. unde vi. text. melior de iure in *Clemen. pastoralis. de re iudicata.* ibi, *defensionis qua à iure prouenit naturali.* inò quòd magis est, etiam de iure diuino videtur prohibitum quòd absens non possit condemnari, vt in *c. absens, 3. q. 9.* cuius verba sunt, *absens verò nemo iudicetur, quia diuina & humana leges hoc prohibent* : & probatur etiam *Actuum Apost. c. 22.* vbi dicitur, *non est Romanis consuetudo damnare aliquem hominem priusquam is qui accusatur presentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina qua ei obijciuntur.* facit etiam *glo. fi. in summa. 4. qu. 1. versic. quis enim diceret.* quæ habet quòd ex contumacia non potest quis capitaliter in absentia condemnari : quem ad hoc notat & commendat ibi doctor. & notat & commendat Baldus in *l. data opera. C. qui accusare non possunt. 5. col. n. 24.**

Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, inò quòd prædicta nostra regia dispositio valeat & teneat, & optimè potuit facere & statuere, quòd in causis criminalibus etiam ingerentibus pœnam mortis vel corporalem absens possit condemnari : quia loquitur & verificatur quando reus absens legitimè citatur, & interuenit probatio plena vel præsumptiuas, & ex his iustificatur nostra regia dispositio : secus verò esset si disponderet & statueret quòd absque citatione damnaretur, quia hoc non posset facere nec statuere : & ita procedunt & debent intelligi iura contraria, & per consequens licet de iure communi positiuo erat dispositiuum quòd absens non possit condemnari etiam stante citatione & probatione, tamen benè poterat & potest de iure communi contrarium disponi prout hodie disponitur, vt dixi & probaui : & ista est vera declaratio & resolutio huius articuli : & in expresso ita tenet & determinat Bald. in *l. nò diu. Cod. de pœnis.* idem Bald. in *l. 1. Cod. quomodo & quando iudex. 2. colum. numer. 8.* Ang. de Peru. in *l. si accusatoribus. C. de accusa. 2. col. numer. 5.* Ioan. de Imo. in *c. veritatis de dolo & contumacia. 1. col.* Abb. Panor. in *c. inter quatuor. de maior. & obed. 1. col.* Ioan. de Platea in *l. si apparitor. C. de cohortalibus, lib. 1. 2. 1. col. 2.* nota. ponderando textum ibi, & etiam Lucas de Penna. 3. col.

9 Confirmatur, quia citatio est quædam defensio & solennitas introducta & requisita de iure naturali & diuino in actu graui & præiudiciali, quæ per principè vel legem positiuam tolli non potest : text. est capitalis & expressus in *Clementina, pastoralis. §. ceterum de re iudicata.*

Z z

quam

quam ad hoc notat Imol. 3. col. num. 23. An-
 char. §. columna & commu. Doct. Bartol. in ex-
 trauganti, ad reprimendum, in verbo, & figura
 2. colum idem Bartol. in l. filius familias. ff. de do-
 na. 2. colum. Abb. qui bene loquitur in c. cum
 olim. de re iudica. penult. colum. & ibi Felinus.
 9. colum. numero 12. idem Felinus in cap. qua
 in ecclesiarum. de consti. num. 66. Marianus Soci-
 nus in tractatu de citationibus, sub rubric. de
 dilationibus 7. articulo principali. Baldus in cap.
 tum sit Romana. de appellatio. in fine. Iason. in
 l. fina. Cod. unde legitimi. penult. colu. facit etiam
 bonus textus in capitu. 1. de causa possess. & pro-
 prie. quem ibi ponderat Abbas 2. colum. numer.
 4. & post eum alij Doct. bonus etiam textus de
 iure civili. in l. fina. C. de legibus. iuncta gloss.
 in verbo, quo minus, quem ad hoc notat &
 commendat ibi Bald. & Paulus de Castro.
 Confirmatur etiam ex illo quod habetur Gene-
 sis c. 3. ubi habetur quod D E V S & Dominus
 noster vocavit Adam antequam eum puniret:
 præmissa igitur & facta legitima citatione, be-
 nè potest lex statuere & disponere vt contra
 absentem procedatur: in genere tamen vel mo-
 do probationis, virtute & effectu eius bene
 potest ista lex disponere & statuere, vt aperte
 probant prædicta iura, & probat textus in
 cap. absens, prima questione, 9. in fine. text. in cap.
 inter quatuor de maiortate & obedientia. text.
 in capitu. qualiter & quando. §. debet. de accusa-
 tion. textus in cap. D E V S omnipotens. secunda
 questione. 1. textus in capitu. veritatis de dolo
 & contumacia. textus in Authentica, vt omnes
 obediunt iudicibus, §. si verò neque collatione quin-
 ta. Nec obstat, si subtiliter dicas quod in pro-
 batione delicti lex ipsa civilis non possit ali-
 quid de nouo statuere, disponendo quod suffi-
 ciat præsumptiua probatio in præsentia vel
 absentia ad imponendam pœnam ordinariam
 vel extraordinariam: vel disponendo, prout
 prædicta pragmatica nostra regia disponit
 per nostram legem Tauri approbatam, quod
 in absentia ex sola fuga & contumacia
 cum iudiciis sufficientibus ad torturam,
 absens possit condemnari ad pœnam ordina-
 riam.

10 Nec obstat si dicatur, quod in probatione
 delicti lex ipsa civilis non possit aliquid de
 nouo disponere, statuendo non sufficiat præ-
 sumptiua probatio in præsentia vel absentia,
 ad imponendam pœnam ordinariam vel ar-
 bitrariam, & à fortiori non possit disponere
 quod ex sola fuga & contumacia iunctim cum
 aliis iudiciis sufficientibus ad torturam, reus
 absens condemnatur ad pœnam ordinariam:
 quia talis lex vel dispositio tendit contra ius
 diuinum, secundum quod requiritur plena pro-
 batio per duos testes, vel confessio partis: &
 sic in præsentia vel absentia requiritur ista ple-
 na & perfecta probatio, maximè in delictis in
 quibus tam graue præiudicium sequitur, &
 nullo modo videtur sufficere minor probatio:
 ita probat textus in capitu. licet vniuersis, de
 testibus, iuxta illud Dominicum in ore duorum
 vel trium stat omne verbum. textus in cap. ve-
 niens eodem titulo. textus in §. vnius 4. quest. 3.
 textus in c. ad mone. 23. q. 2. textus in capitulo.
 nos in quenquam. 2. quest. 1. cuius verba sunt,

nos in quenquam sententiam ferre non possumus,
 nisi aut in conuictum, aut sponte confessum. text.
 in capitul. multi eadem causa. & quest. prope si-
 nem. cuius verba sunt, noluit enim hominem ab
 homine iudicari ex arbitrio vel suspicionis, vel
 etiam extraordinario usurpato iudicio, sed potius
 ex lege D E I secundum ordinem ecclesie, sine
 vltro confessum sine accusatum atque conuictum.
 textus in capit. ecclesia sancta Maria. de consti-
 tu. in fine. per quæ iura aperte denegatur poten-
 tia & facultas aliter condemnandi: quia ad hoc
 notabiliter respondeo quod debet intelligi,
 nisi per legem nouam aliud disponatur: quia
 lex civilis positiua vel regia bene potest dis-
 ponere quod ex semiplena probatione vel ex
 iudiciis & præsumptionibus in civilibus vel
 criminalibus sequatur sententia definitiua, iux-
 ta præcedente causa: imò quod magis est, po-
 test disponere quod ex sola fuga vel contuma-
 cia possit sequi condemnatio: ita probant iura
 superius allegata, & probat text. singularis
 in lege tertia Codice de assessoribus. ubi habetur
 quod officialis fugiens tempore iudicatus
 habetur pro confesso & conuicto, ac si plene
 contra eum esset probatum: quem text. ad hoc
 reputat ibi singularem Bartol. & commun. alij
 doct. probat etiam text. iuncta gloss. ordinat.
 & commun. opin. in l. penult. ff. de custodia reo-
 rum, ubi habetur, reus captus aufugit de carcere,
 habetur pro confesso & punitur pœna ordinaria
 delicti. text. in lege senatus, paragrapho diuus,
 ff. de iure fisci. text. in l. impuberibus, paragrapho
 prætereà. ff. de suspectis tutoribus. text. in leg. loco-
 rum. Codice de omni agro deserto. libro 11. & ibi
 gloss. ordinat. Bartolus, Platea, & Lucas de Pen-
 na. text. in Authentica, de exhibendis & intro-
 ducendis reis. §. si verò etiam. collat. 5. textus in
 cap. decernimus. 3. quest. 9. textus in capitulo nul-
 lus de præsumptio. textus in capitul. rursus. 11.
 quest. 3 & tenet Specul. in titul. accusa. §. sequi-
 tur videre. numero 1. Bartol. in questionibus suis,
 quest. 1. numero 3. Ioann. And. in cap. veritatis
 de dolo & contumacia. penult. colum. & ibi Ab-
 bas numero 26. Bald. in cap. 1. §. iniuria. 4. co-
 lum. versicul. quero vtrum. de pace iuramento fir-
 manda. in l. omnes. Alber. qui Cod. de episcop. &
 cleric. Bald. in lege 1. C. quomodo & quando index.
 2. colum. idem Alber. in rubric. C. qui communia
 vel epistol. Bartol. in l. diuus, la 2. ff. de custod. reo-
 rum. numero 4. & ibi Alb. & alij doct. Angel.
 in tractatu maleficiorum, in parte, quia index
 videns quod inquisiti non comparent. versicul.
 queritur tamen. idem Angel. in part. fama pu-
 blica præcedente. 15. colum. & ibi eius Addi-
 tionator. Cuius ratio est, quia talis lex civilis
 vel regia non tollit in hoc ius diuinum, nec
 disponit contra ipsum: sed tantum limitat, de-
 clarat, vel modificat illud ex causa iusta, & all-
 quibus casibus particularibus: quod potest li-
 cite facere: ita singulariter & magistraliter tenet
 Bart. in 1. constitu. fforum, §. omnem 3. colum. num.
 6. Bald. in Authent. ad hac. C. de usuris, 2. col. idem
 Bald. in l. 2. C. de preci. Impe. offeren. Abb. Panor.
 in c. qua in ecclesiarum de consti. 5. colum. nu. 9.
 & ibi communiter moder.

Item etiam dicit & disponit prædicta prag-
 matica, quod si reus absens se præsentet cor-
 tam iudicem, vel sit captus ante sententiam de-
 finiti

finitiuam audiatur ex integro : & isto casu remaneant validæ probationes factæ contra eum in absentia , ac si in iudicio ordinario & præsentia fuissent factæ , & sensus est quod testes & probationes receptæ valeant & teneant taliter , quod si probatio sit legitima vera & concludens possit definitiuè condemnari : si verò non sit sufficiens , sed semiplena vel tantum iudiciaria, talis probatio quæuis sic remaneat in suo vigore, ac si in præsentia fuisset facta & recepta : & hoc casu non determinat an ex iudiciis iunctim cum fuga possit condemnari, vel quid operetur illo casu prædicta fuga, vnde teneo resolutiuè, quod tunc ex tali fuga, iunctim cum iudiciis non possit cõdemnari: sed tantum vult, quod probatio facta in absentia quæcunque illa sit remaneat in suo statu & vigore, tanquam si esset contra præsentem facta : quia solum eo casu, quo est absens & sententia fertur contra eum in absentia statuit illa pragmatica quod ex fuga cum iudiciis possit condemnari, tamen quando se præsentat vel captus est ante sententiam non determinat quod ex tali fuga cum iudiciis possit condemnari : imò nec determinat quod operetur fuga illo casu: sed in hoc dico & teneo, quod relinquit effectum fugæ, & iudiciorum in dispositione iuris communis.

12 Vnde quia articulus est valdè quotidianus & necessarius, & propriè cadit in nostra materia, magistraliter & resolutiuè illum tangam, omissis aliis iudiciis de quibus tractavi in propria materia torturæ: pro cuius perfecta declaratione dico quod aliquando fuga ipsa est crimen & delictum de per se, qua probata statim imponitur pœna & punitio eius : text. est in *l. desertorum. ff. de re militari.* text. in *l. proditores, eodem titul. text. in l. consiliarios. C. de assessoribus,* & ibi gloss. ordin. communiter doctores, quandoque verò fuga est probatio, suspicio, præsumptio, vel indicium alterius delicti principalis, vt homicidium, furtum, vel simile delictum: & tunc aut quis fugit à carcere postquam est captus, & tunc habetur pro confesso, & punitur pœna ordinaria delicti: text. est in *l. pen. ff. de custod. reor.* & ibi tenet gloss. ord. Bart. & commu. doctor. sed certè ille text. hoc mihi non probat, sed tantum vult & dicit quod reus captus puniatur pro fuga & effractione carceris, licet sit innocens in delicto principali. Aut verò non est captus, sed fugit à domo sua vel iurisdictione, antequam caperetur de mandato iudicis, tunc talis fuga non facit plenam probationem, vt ex ea possit condemnari: sed tantum inducit præsumptionem vel indicium sufficiens ad torturam: ita probat text. in *l. diuus Adrianus. ff. de custodia reorum:* quam ibi summè notat & commendat Dinus, Bart. Albe. Ange. de Peru. & alij commu. doct. antiqui text. in *l. raptores. C. de episc. & cler. text. in l. unica. C. de raptu. virginum.* text. in *l. 2. C. de his qui latrones, &c. in versic. sin autem.* textus in lege secunda Codice de requirendis. text. in *l. absentem. ff. de penis.* text. in *l. Cornelia. ff. ad Syllanianum.* & ibi expressè notat & commendat Bart. Ange. & alij docto. tenet etiam glo. ord. in *l. admonendi. ff. de iureiur. in gloss. pen. in medio:* & ibi Bart. 6. colum. num. 35. Bald. 6. col. & alij Ant. Gomez ad Leg. Tauri.

moderni præcipuè Iaf. 2. lect. num. 137. gloss. ord. in *l. bona fidei. C. de rebus creditis in gl. fin* & ibi Bald. in fine. Sali. 7. colum. numer. 13. & commun. alij docto. Ioan. And. in situ. de præsumptionibus, § species, vers. violenta. in fin. additione. Anton. de Bur. & commun. doctor. in c. veritatis de dolo & contumacia. ex quo inferas, quod licet talis fuga faciat indicium ad torturam, non tamen inducit semiplenam probationem, cum indicium minus sit quàm semiplena probatio, vt est glossa singularis & vnica in *l. cum proba. ff. de proba.* secundum Bald. Salicet. & alios docto. ibi: & secundum Paul. de Cast. Alex. & alios docto. in *l. 2. §. 1. ff. si ex noxali causa agitur,* & effectus est maximus: quod si contra reum sit probata fuga, & insuper proberetur delictum per vnum testem fide dignum, vel per aliam semiplenam probationem, non censetur plenè probatum delictum, vt reus possit condemnari pœna ordinaria: & in terminis ita tenet gloss. singularis in c. veniens. el. 1. de testibus, & ibi notat & commendat Abb. Imola, Felinus & alij docto. & illam reputat singularem Ioannes de Imola. in *l. intertere in finalibus verbis, ff. de acquir.* Quod tamen singulariter limita & intellige, quando talis reus aufugit ante accusationem propositam: secus verò si aufugerit post accusationem propositam, vel postquam contra eum procederetur & fieret inquisitio: quia tunc fuga non facit sufficiens indicium ad torturam: quia licet & iuste timet, & potest vexationem euitare: ita probat text. in *l. 1. in fine. ff. de bonis eorum qui mortem sibi consciuerunt,* & in expresso ita tenet ibi Bartol. in fin. & illud dictum reputat mirabile & singulare Ludou. Roman. in *l. lege Cornelia ff. ad Syllanian. 2. col. in medio.* Ang. in lege admonendi. ff. de iureiur. pen. column. & ibi Iaf. num. 136. Angel. de Peru. in si. de questione. 2. column. Ang. de Aret. in tractat. malefic. in parte, fama publica præcedente. versic. an fuga sit sufficiens indicium, &c. Hippolytus de Martiliis in sua practica. §. diligenter. 6. column. numero 41. & illud dictum reputat vnicum & non alibi Pau. Guilandus in tractatu de relaxatione carceratorum. versic. de fuga carcerati. 2. columna. numero 8. 4. volum. Franciscus Brunus in tractatu de iudiciis & tortura. 3. questione 1. part. 2. column. versic. est aliud iudicium. Sed salua pace & autoritate Bartol. & prædictorum doctorum sequacium, ego teneo contrarium, imò quod etiam si reus aufugiat post accusationem vel inquisitionem propositam contra ipsum, facit sufficiens indicium ad torturam, sicut si ante illam propositam fugerit. Primò quia non reperitur aliqua lex quæ talem distinctionem faciat. Secundò, quia contra eum videtur casus bene ponderatus in lege penult. Digestis de custodia reorum. vbi disponitur secundum intellectum glo. Bartol. & communem, quod si reus fugiat à carcere, videtur videri delictum: quia est vehemens præsumptio contra eum: sed ibi præsupponitur accusatio vel inquisitio, & tamen fuga operatur indicium & adhuc probationem: & de illo textu perpendit Alexand. in additio. ad Bartol. in dicta lege prima in fine. Digestis de bonis eorum. & relinquit cogitandum: & similiter de eo

perpendit Felinus *in cap. nullus de presumpcio.* 2. *column. numero 6.* & respondet quòd loquitur in reo incarcerato & fugiente: superior tamen sententia Bart. & communis loquitur & procedit in simplici fuga ante capturam: sed illa responsio non euitat contrarium, quia utroque casu eadem est ratio: sed sustinendo Bart. & tenendo eius opinionem quam ego non teneo, aliter & melius ad illum tex. posset responderi, quòd non obstat: quia ut supra dixi, intellectus gl. Bar. & communis non est verus, quia text. ille non dicit quòd habeatur fugiens pro confesso, sed tantum dicit quòd quamuis aufugiens de carcere sit innocens, puniatur pro ipsa fuga, & debet intelligi pœna frangentis carcerem. Tertio pro ista mea opinione considero text. *in cap. nullus. de presumpcio.* ubi dicit textus quòd ille qui subterfugit iudicium, videtur suspectus fieri de omnibus, & tunc etiam fuga causat iudicium: qui textus & ratio sua apertè militat post iudicium cœptum contra reum vel antè: ergo indistinctè ex eo probatur, quòd quocumque tempore fuga operatur iudicium. Quarto etiam pro mea sententia & conclusione contra Bartol. & prædictos doctores facit text. melior de iure *in Authent. de exhibend. reis. §. si verò etiam quidam iurent. ibi, & penè sui accusatorem per fugam factum.* ubi text. apertè loquitur in eo qui erat iam conuentus in iudicio: & dicit text. quòd si aufugit, ex fuga videtur suspectus & seipsum accusare: & sic apertè probatur & deducitur, quòd ita oritur præsumptio & iudicium ex tali fuga post litem motam sicut antè: & licet loquatur in civilibus tamen idem est & eadem ratio militat in criminalibus: & ad hoc expressè norat ibi glo. ord. Angel. Aluarotus, & communiter doctores.

13 Item adde, quòd si reus post sententiam definitiuam contra eum latam in absentia fuerit per iudicem captus & incarceratus, quòd totus processus contra eum factus in absentia valet & tenet, ac si factus esset in præsentia: ita expressè dicit & disponit prædicta pragmatica, quæ in hoc clarè & apertè vult quòd prædicta sententia contra eum lata ex sola fuga cum aliis iudiciis mandetur executioni absque alia probatione de nouo & confirmatur ex sententia Bart. & commu. *in l. diuus Adria. ff. de custodia reor.* ubi dicit, quòd si lege vel statuto cauetur quòd in criminalibus absens habeatur pro confesso, & contra eum feratur sententia, & post ipsam sententiam latam sit captus & incarceratus, statim mandabitur executioni sine aliquo nouo processu, & subdit ibi Barto. quòd sæpè hoc practicauit, idem etiam tenet & sequitur Sali. *in l. 2. C. de requirendis reis,* & hoc etiam apertè voluit prædicta pragmatica in quantum dicit, quòd si post sententiam sit captus, totus processus contra eum factus in absentia sit validus. Vnum tamen est quòd postquam reus sit captus post talem sententiã latam in absentia, iudex debet facere, vt talis processus & sententia coram se producat, & liquidare per confessionem rei vel per veras probationes, quòd illèmet reus est qui continetur in sententia, & detur sibi terminus ad alligandam aliquam defensionem si habet: quo

transacto & defensione legitima nouo probata, sententia mandetur executioni: & hoc etiam in casu similis legis vel statuti tenebat Bar. *in d. l. diuus Adrianus. ff. de custo. reo.* idem Bar. *in l. demonstratio falsa. ff. de condi. & demon. 4. column. num. 13.* idem Barto. *in l. inter stipulantem. §. 1. ff. de verbo. obliga. in fine n. 13.* Baldus *in l. voluntatis C. de fideicommiss. fina. columna,* Salicetus *in l. 2. Cod. de requirendis reis. num. secundo.* Quia executione bene admittitur probatio ad declarationem sententiæ definitiuæ, argumento text. *in l. heredes palam. §. sed si notam. ff. de testa. text. in l. defensionis facultas. Cod. de iure fisci. lib. 10. text. in l. 1. & 2. cum materia. C. de senten. que sine certa quantitat. profer.* & ibi doctor. Adde tamen quòd prædicta debent intelligi quando accusatio vel inquisito proposita fuit valida: secus tamen si fuit inualida ratione personæ accusatoris, vel ex defectu formæ, vel ex alia causa: quia tunc talis sententia esset ipso iure nulla, & tunc ex fuga vel contumacia non validaretur processus, nec posset reus absens condemnari: ita probat text. singul. *in iure, in leg. si filius fa. la. 2. ff. de interrog. actio.* ubi habetur quòd ficta confessio remanata super nullo processu nihil operatur. Per què in terminis nostris & pragmaticæ tenet ibi Baldus post Doctor. antiquos, & reputat ibi singularem Iacobinus de facto Georgio, & tenet etiam gloss. expressa & ordinaria *in l. 2. §. quòd si actor. C. de iura. calum. in verb. rei qualitas.* quam ibi ad hoc notat & commendat Baldus, Paul. Salicetus & alij doctor. Angel. de Malefi. *in parte. qui iudex videns quòd inquisiti non comparent. versicul. queritur tamen. 2. column.* Hippolytus *in sua practica. §. postquam. versicul. & ultra prædicta numero 56.* & hoc idem probat prædicta pragmatica nostra, dum dicit, quòd sit posita accusatio in forma contra reum absentem: & idem esset si citationes de quibus in illa pragmatica non sint omninò obseruata, vel non fuerit terminus datus vt præcipit: quia processus & sententia esset nulla: ex quo resultatet maxima vtilitas & effectus reo condemnato in absentia, quia si fortè appateat processus nullus, & sententia ex aliqua causa, probationes, vel iudicia contra eum recepta essent nulla, & ex integro causa esset agitanda. Ex quo subinfertur quòd illo tempore testes essent mortui vel absentes, deficeret probatio: vnde cauti debent esse accusatores vel iudices in formando processu, vt non sit nullitas vel defectus in eo: licet secus esset in confessione vera & propria: quia licet fiat in processu nullo, valet, & tenet, & ex ea potest reus legitime condemnari: quia talis confessio excludit omnem nullitatem & solennitatem, argumento text. *in l. si confessus. ff. de custodia reorum.* & ibi no. & commen. Barto. Ange. & alij doctor. text. *in l. proinde. la. 2. paragrapho fin. Digestis ad legem Aquil. text. in c. 1. de accusa. libro 6. textus in capite Pisanis. de resti. spoliat.* & tenet Innocent. *in c. qualiter & quando. de accusa.* & ibi commun. doctor. Bald. *in l. 1. ff. de iurisdi. omni. iudi. 1. lectu. fin. col.* idem Bald. *in l. 2. Cod. de re iudi.* idem Bald. *in l. unica. Cod. de confessis, pen. col.* Paul. de Cast. & ibi communiter alij doctor. *in leg. si ita stipulatus. §.*

Chrysogonus. ff. de verborum obli. Item adde circa dictam pragmaticam, quod si post sententiam definitivam ipse reus sponte se presentavit processus remanet validus & firmus, & tantum debet audiri super negotio principali, quando aliquid vellet allegare & probare super innocentia sua, dum tamen solvat omnes sumptus & expensas: quo casu auditur super pœna corporali, & super bonis eius: tamen si non probet innocentiam suam, totus processus & sententia contra eum lata in absentia valet & tenet, & poterit contra eum executioni mandari, sicut in casu superiori, quando per iudicem fuerit captus, quod etiam sentit prædicta pragmatica. Aduertendum tamen, quod quando iudex procedit contra delinquentem in absentia, modò per viam accusationis, modò ex officio suo, debet inquirere omni via, forma, & modo quo possit de innocentia ipsius rei absentis, testes super causa recipiendo, eos interrogando, & defensiones pro reo adducendo: ita probat text. in *Authentic. qui semel. Cod. quomodo & quando iudex. ibi, & perquisita veritate pronuntiet.* vbi habetur quod in casibus in quibus potest procedi contra absentem in ciuilibus causis, iudex potest & debet ex officio suo de veritate inquirere, text. in *l. ampliore. ver. sin autem absens. Cod. de appella.* & ibi commun. doct. ergo à fortiori idem erit in criminalibus, quando potest procedi contra absentes: quia tractatur de maiori præiudicio: & in expresso ex isto fundamento & ratione istam sententiam & conclusionem tenet Bart. in *l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de damno infecto. 4. colum.* & ibi Alexand. & alij doctor. idem Bart. in *l. pen. §. ad crimen. ff. de public. iudi. 3. colum.* idem Bart. in *cons. 100. fina. colum.* pro qua sententia & conclu. facit gloss. in *cap. iudicantem. 30. q. sin. in gloss. penn. gl. etiam in c. bona memoria. el 1. in gloss. 1. de postula. & præla.* & ibi expressè tenet Abb. §. *colum.* Cardin. Ancharra. Imola, & alij doctor. Innocent. in *ca. veniens de accusa.* & ibi Abb. Marianus Socinus, & alij doctor. Hyppolitus in *sua practica. §. opportune. numer. 8. & §. ultima q. num. 14.* & facit bonus textus in *l. si non defendantur. ff. de pœnis. text. in l. 1 §. si quis vler à. ff. de questio.* & hoc etiam apertè vult prædicta pragmatica nostra.

14 Item adde quòd hoc casu, licet dicta pragmatica non dicat nec aperiat, teneo pro constanti quòd si iudex conclusa causa reperiat reum absentem innocentem, quòd debet eum definitivè absoluerè: & ista est intentio illius pragmaticæ, & hoc probant iura & determinationes suprà allegatæ: & in expresso pro hac mea sententia & declaratione facit bonus textus in *l. 1. ff. de re iudicata. cuius verba sunt, qui condemnare potest, is absoluendi quoque potestatem habet.* Secunda facit text. in *leg. solent. ff. de officio proconsulis & legati.* vbi dicit text. quod à pari potentia, & gradu, & qualitate procedunt absolutio & condemnatio: quem textus ad hoc notat & commendat Bald. in *l. imperium. ff. de iurisdi. omni. iudi. 3. colum. numer. 7.* Tertio facit text. iuncta gloss. ordin. in *cap. inferior. 21. distinct.* vbi probat quod si Papa mandat & committit alicui communicare

Ant. Gomez ad Leg. Tauri.

alium, poterit etiam illum absoluerè secuta obedientia & causa legitima: & ibi notat & commendat Archidia. & alij doctor. tenet etiam gloss. ord. in *c. cum inferior, de maior. & obedi.* & ibi Ioannes And. Abb. Imol. & commun. doctor. Quarto facit text. in *c. causam qua. de re. iudi.* vbi probatur quòd si commissum & delegatum sit iudici, vt si quis coram eo probet intentionem suam ferat sententiam pro eo, alium condemnando, & nihil dictum sit de absolute: tamen si intentio vel causa commissa non est probata, poterit eum condemnare & aduersarium absoluerè: & ibi tenet & summè commendat Innocent. Ioan. And. Hostien. Anto. de Bu. Anchar. & Cardin. tenet etiam nota. & melius quàm alibi Vincentius Herculanus in *l. 3. ff. de re iudi. sin. colum. num. 9.* vbi in terminis & resolutivè dicit, quòd si superior delegat & committit alicui iudici, vt si constet sibi Titium aliquid debere Seio, condemnet eum & compellat soluerè: & hoc non sit probatum, imò in processu constat de iustitia & defensione rei conuerti, poterit & debet iudex ipsum definitivè absoluerè, licet in commissione nulla mentio fiat de absolute. Aduertendum tamen etiam est circa dictam pragmaticam & eius dispositionem quod licet iudex, quando procedit contra absentem possit & debeat cognoscere & inquirere etiam de innocentia & defensione ipsius rei, & ea probata debeat eum absoluerè, vt dictum est, tamen hoc debet intelligi, quando illa defensio esset talis, quod ipso iure eneruat & tollit delictum, & facit & concludit illud non esse maleficium, vt quia homo qui dicitur occisus viuit, vel fortè fecit ad sui necessariam defensionem, vel quia delictum non est punibile ratione loci, temporis, vel infantilis ætatis, vel ratione alicuius similis causæ vel qualitatis: secus tamen est si delictum ipso iure est punibile, tamen reus aliqua exceptione proposita poterat se defendere, vt quia delictum erat præscriptum lapsu temporis proponendæ accusationis vel inquisitionis, vel erat transactione vel concordia remissum, vel pœna esset minoranda ex aliqua iusta causa probata: quia tunc iudex non poterit ipsum reum absentem absoluerè vel pœnam minorare: ita singulariter & subtiliter. Bart. in *l. absentem. ff. de pœnis fina. col. in med. vers. quid dicemus.* idem Bart. in *con. suis con. incipienti.* A domino Cyno. *fin. col. num. 8.* facit etiam quod tenet Bart. in *lege 1. §. accusationem. 2. col. ff. ad Turpi.* idem tenet Bald. per elegantia verba in *lege non dubium. fi. colum. C. de legibus.* idem Bald. in *l. 2. ff. si quis in ius vocatus non ierit. 3. col.* pro qua subtili senten. & conclu. potest condemnari prædicta pragmatica, in quantum dicit quòd iudex debeat se informare de innocentia rei, & sic sentit quòd defensio debet esse talis per quam appareat rerum esse innocentem. Sed in hoc subtili & difficili articulo nouiter potest dici, quòd si ex actis constat reum absentem habere aliquam defensionem modò ipso iure annullat vel eneruat delictum, modò non: de quibus omnibus supra visum est: iudex tenetur ex officio talem defensionem admittere & reum absoluerè, vel secundum merita causæ & effectum

defensionis iudicare & causam definere: quia utraque dicitur de iure iusta, & approbata defensio: nec distinctio Bar. & aliorum aliquo iure bene probatur, & hoc aperte credo quod voluit prædicta pragmatica nostra, dum dicit quod iudex debet se informare omnibus viis & modis, quibus possit de innocentia delinquentis absentis. Postremò tamen pro complemento & necessaria intelligentia illius pragmaticæ quæro, si iudex processit contra absentem secundum formam & dispositionem illius pragmaticæ, & conclusa causa iudex non reperiat plenè probatum delictum, nec reperiat probatum aliquod indicium mediante quo iunctim cum fuga possit cum condemnare in absentia, quid faciat iudex, vel quam sententiam proferat? & certè est nova & subtilis consideratio, circa quam illa pragmatica nihil dicit nec aperit: & videtur quod tali casu iudex non possit aliquam sententiam contra reum absentem proferre, quia illa lex conditionaliter & formaliter videtur dicere, quod si in processu appareat probatio sufficiens vel indicium cum fuga, possit reus in absentia condemnari: ergo aliquo istorum non interveniente non possit sententia contra eum ferri, & ius commune remaneat incorrectum. Vel aliter & secundò posset dici quod iudex ferat sententiam quam secundum iuris dispositionem & merita causæ posset ferre ac si esset præsens: unde cum illa fuga causet vehemens indicium sufficiens ad torturam, iudex possit & debeat sententiam proferre, in qua pronuntiet reum torqueri: nam cum illa pragmatica permittat procedi contra absentes, si non interveniat sufficiens probatio ad condemnandum, meritò proferatur illa sententia quæ de iure secundum merita causæ potest ferri. Vel aliter & tertio, & ista est verissima, iusta, & notabilis opinio, quod iudex non ex impotentia & defectu proferendi sententiam, sed ex eo quod sibi non liquet de causa relinquat rem indecisam & aliquam sententiam non proferat, cum definitivè causam decidere non possit: hoc est quod voluit illa pragmatica, ex eo quod ultra casus condemnationis nihil ulterius disposuit: & ista mea sententia & declaratio corroboratur & confirmatur ex doctrina gl. or. & ibi Sali. & alij doctores, in l. si is qui adulterij. Codice de adult. vbi probatur quod quando iudex est dubius & sibi non liquet de causa, consilium est relinquere causam indecisam, & sic nec definitivè absolvere nec condemnare: idem etiam tenet Sali. in lege 3. C. ad l. Iuliam maiestatis. fin. q. & maximè hoc poterit facere in casu nostro cum reus sit absens, & nec ipse nec alius eius nomine possit instare & iudici requirere, ut ferat sententiam quam deputaverit. Quibus omnibus visis & præsuppositis dico quod vult & determinat nostra l. præsens Tauri, quod licet reus delinquens possit in absentia definitivè condemnari ex prædicta fuga cum indiciis, ut in dicta pragmatica: tamen quoad hoc ut detur pro inimico parti offensæ & ei committatur vindicta, non sufficit illa præsumptiva probatio, de qua in dicta pragmatica, sed requiritur vera, aliquid, & plena probatio: & ista est vera & realis intelligentia &

declaratio huius l. Tauri: & ratio naturalis potest esse: quia quando per viam accusationis & iudicij ordinarij proceditur contra reum absentem, postquam fuerit captus per iudicem debet audiri ex integro, si vult probare innocentiam suam, & non potest statim sententia executioni mandari. Sed si in absentia post sententiam latam occideretur ab inimico non posset postea talem innocentiam probare: & istam rationem ego cogitavi, & postea reperi, quod eam tenet in præsentem solus Cifuentes, & in hoc casu ista lex est iusta, æqua, & iuridica: & confirmatur de iure communi, quia quando lex, vel statutum permittit & concedit offenso licentiam occidendi reum condemnatum, debet intelligi quando sit condemnatus per veras & legitimas probationes, non verò per fictas vel præsumptas, argumento text. & eius rationes in l. absentem, ff. de pœnis, & in expresso ita tenet Ioan. de Imo. in l. si mora. ff. solu. matri. 2. col. in medio. Alexand. in additio. ad Bart. in l. omne delictum. ff. de re militari. Hypoly. de Marfi. vbi hoc reputat singulare, in l. unica. Codice de raptu virgin. numero 135. idem Hippoly. in sua practica. §. postquam numero 45. idem Hippoly. in cons. suis consil. 82. num. 11.

Quæro tamen pro maiori intelligentia huius l. an ista lex & eius dispositio valeat & teneat, & sit rationalis & iusta, ut talis vindicta possit committi offenso, ut possit occidere reum condemnatum offensorem & inimicum suum: & videtur quod non: quia tendit contra ius diuinum, quod dicit & præcipit, *Non occides*, & inferior non potest tollere legem superioris: textus est in l. ff. de constitu. prin. textus in l. nam magistratus. ff. de arbitris. textus in l. ille a quo. §. intempestivum. ff. ad Trebel. text. in l. si. Codice si contra ius vel uti. publi. text. in c. cum inferior. de maio. & obedi. Sed sustinendo nostram l. contrarium est dicendum, imò quod valeat & teneat. Primò, quia nostra lex simpliciter, genericè, nec absolutè non est præceptiva, nec permissiva ut quælibet possit alium occidere: quia tunc non valeret, tanquam omninò & directè contraria iuri diuino: sed est permissiva in certo casu particulari, & ea causa in nostra l. contenta. Confirmatur, quia de iure communi ex iusta causa & ratione bene potest lex humana positiva permittere, vbi quis possit alium liberè alium occidere. text. est in l. 1. ff. ad l. Cornel. de sicariis. text. est in l. 2. & 3. eodem titu. text. in lege si quis fumo. paragrapho primo. ff. ad legem Aquilianam. text. in l. 1. & 2. C. quando liceat unicuique sine iudice se vindicare. text. in l. Gracchus. de adult. text. in l. raptores. C. de episcop. & cleric. text. in l. unica. C. de raptu virginum. text. in l. 1. ff. de alea usu & aleatoribus. & sic ex causa, & ratione, & iniuria alicui commissa, vel parentibus vel consanguineis suis, potest per legem committi talis vindicta & ius occidendi propria autoritate: & in expresso ita tenet Bartol. in l. omnes populi. ff. de iustitia & iure. 8. column. numero 22. post Rayne. & antiquos, & ibi Alber. 14. colum. Bald. in l. 1. Cod. de summa Trin. & fide. catho. 7. colum. idem Bald. in leg. si. Cod. si contra ius vel uti. publi. 1. colum. Cinus & antiqui in l. rescripta. Codic.

Codic. de precibus Impera. offeren. Innocent. in cap. fin. de consuetu. & ibi Abb. & commun. Doctor. idem Innocent. in cap. qua in ecclesiarum constitu. & ibi etiam comm. Doct. præcipue Felinus & Philippus Decius, Cinus in l. quoties Cod. de precibus Imperator. offeren. gloss. & communiter Canonistæ in cap. à nobis de decimis. Archidiaconus in cap. Titia. 24. quest. 5. Felinus in cap. cum non ab homine de iudiciis. Alber. in l. quidam sunt serui. ff. de pœnis. Alexand. & Iason in l. si plagij ff. de verbo. obli. vbi dicunt hanc esse communem opinionem. Item etiam confirmatur, quia nostra lex non tollit nec alterat ius diuinum & præceptum eius: quia homicida faciens cum odio & rancore incurrit peccatum mortale & pœnam æternam, sicut si occideret quemlibet alium non condemnatum à iudice per sententiam definitiuam: sed tantum denegat & tollit pœnam impositam à iure pro illo delicto, & hoc potuit lex facere ex causa, vt supra dixi. sicut alias ex pluribus aliis causis tollit vel diminuit propter refrenanda maleficia, vel ex alia iusta causa.

16 Item adde quòd intantum nostra lex & eius sententia & conclusio est vera & tenenda, vt procedat & habeat locum nedum quando quis vult occidere prædictum inimicum suum solus & de per se, verum etiam si fecit iunctim cum aliis adducendo socum socios & amicos quæ sibi præstiterunt opem & auxilium ad occidendum: quia fortè aliter non potuit facere: vel vt securus faciat & committat: cuius ratio est, quia commissio aliquo actu vel negotio censentur omnia illa commissa sine quibus ille actus exerceri non potest, argumento text. in l. 2. ff. de iuris. omni. indi. & in terminis ita tenet Paul. de Cast. in l. refectiois ff. com. præd. post Iaco. Butr. Bald. in cap. fin. de iura. calumn. idem Bal. in c. ad nostram. de proba. Cæpola in tractat. seruitut. 23. c. Iaso. in l. 2. ff. de iurisd. omni. indi. 2. col. idem Iaso. in l. 1. §. fin. ff. noui ape. nuntia. 3. col. num. 5. Ioan. de Ana. in c. 2. de homicidio. Alexand. in l. si cum dotem §. transgrediamur ff. solut. matrimo.

17 Adde tamen quòd istud ius vindictæ non poterit pars committere alteri vt faciat: quia est ius aded singulare & personalissimum, vt alteri cedi non possit: ista est gloss. singul. & vnica. in l. cum fundum ff. de vi & vi armata. & ibi ad hoc notant & commendant doct. notat etiam & commendat Bald. in l. accusationis. Codice quod si metus causa. idem Bald. in l. ad officium. Codice de communi diuidundo, Ang. de malefi. in part. che meai adulterato 5. column. & illam glossam, ad hoc reputat singulatam & vnicam Bald. in cap. ad nostram de probat. idem Bald. in cap. fin. de iura. calum. quod est verum & procedit, præterquam si accedat & committat filiis suis: textus est singularis & vnicus in l. Gracchus. Codice de adulteriis, & ibi notat & commendat Bald. & Salice. tenet etiam Bart. in l. non solum §. si mandato ff. de iniuriis 2. column. & illum text. ad hoc reputat singularem & vnicum Ludo. Roma. in l. 1. §. si. ff. de ope. noui. nunc. & ibi etiam Iason & alij moderni: nec placet sententia & opinio eiusdem Angeli de malefi. in eadem parte, versic. quid si pater. dicentis quòd si talis offensus sit ita debilis & infirmus quòd

non possit propria autoritate illud facere possit tunc alteri prædictum ius occidendi & vindictam committere; cum sit ius personalissimum quod nullo modo cedi potest.

Item adde & nota ex ista lege, quòd ad hoc vt iudex possit committere vindictam parti offensæ & concedere licentiam propria autoritate occidendi inimicum offensorum suum absentem, oportet & requiritur quòd sit condemnatus in absentia per veras & legitimas probationes: nam licet per viam iustitiæ, quando reus accusatur & contra eum proceditur in absentia ad hoc vt possit condemnari ad mortem sufficiat fuga cum iudiciis sufficientibus ad torturam, vt in l. 1. §. titulo 2. lib. 3. ordin. & in l. 4. titu. 13. lib. 8. ordin. & in l. 47. in l. styli. & in pragmat. folio. 189. tamen quoad hoc vt talis reus absens detur pro inimico parti offensæ, & sibi committatur prædicta vindicta & ius occidendi, non sufficit illa probatio præsumpta, sed requiritur vera, plena, & perfecta probatio: cuius ratio mentalis & concludens est, quia quando in absentia condemnatur, si postea capiatur & reprehendatur, auditur de nouo, & poterit allegare & probare innocentiam & defensionem suam, per dicta iura regalia: si verò committatur vindicta parti offensæ, & sibi concedatur licentia & ius occidendi, nullum superest reo offenso vel occiso remedium, vt possit innocentiam & defensionem suam probare: ided nostra lex hoc casu irrecuperabili requirit plenam & legitimam probationem delicti: & iste est verus & realis sensus & intellectus huius legis. Adde tamen quòd ad hoc vt lex vel statutum permittat & concedat alicui priuato istud ius vindictæ, requiritur talis causa per quam aliàs de iure reus delinquens incurreret pœnam mortis: ita eleganter tenet Raynerius in l. omnes populi ff. de iustitia & iure 14. col. & Iaso. vbi summè commendat, vt in l. vbi pactum. Codice de transactio. 5. colum.

Item adde, quòd non potest talis offensus inimicum suum occidere extra regnum & iurisdictionem regis nostri, conditoris huius legis, argumento text. in l. finali ff. de iurisd. omnium iudi. & in terminis ita tenet Bald. in cap. ex literis, de constitut. in fin. Idem Bald. in l. 1. C. de har. instit. secunda col. num. 6. Anchar. in cap. 1. de constit. 17. fol. versic. 3. principaliter Felinus in capit. qua in ecclesiarum, eodem titu. 3. column. numero 11. Ioan. de Imol. in Clement. pastoralis de re iudi. 4. column. Iason in l. omnes populi ff. de iusti. & iure 10. column. numero 49. idem Iason. in l. vbi pactum. C. de transact. 6. col. num. 17.

Item adde quòd postquam reus relinquens condemnatus in absentia est captus à iudice, non potest propria autoritate occidi ab offenso, nec habet locum licentia & dispositio nostræ legis: quia vbi datur & competit officium ordinarium, cessat extraordinarium: & in terminis ita tenet Bartol. Bald. & communiter Doctores, in l. finita. C. de malefi. & mathema idem Bart. in l. eiusdem §. transfuga. ff. ad legem Corneliam, de sica. Hippolytus de Matfil. in l. 1. eod. tit. 1. column. num. 3.

Item adde quòd talis offensus non potest proditoriè vel cum veneno prædictum inimi-

cum occidere: aliàs teneretur vel homicida, argumento text in l. 1. C. de malef. & mathem. vbi dicit text. quod plus est hominem extinguere veneno quàm gladio: ergo non videtur illa mors permiffa: & ex illo textu & confideratione istam fententiam & confufionem nouam & fubtilem tenet Hippolytus de Marfil. in rubr. ff. ad l. Cornel. de fca. 2. colum. nume. 14. tenet etiam Philip. Decius in cap. qua in ecclefiarum de confitut. 6. colum. vltra quos confidero tex. qui bene facit in l. aut damnus. §. proinde ff. de pœnis, vbi habetur quòd iudex vel executor qui habet à l. facultatem alium occidendi, non potest eum occidere veneno. contrarium tamen probat text. in l. refpiciendum §. delinquant. ff. de pœnis. & ibi exprefse tenet Bartol. & alij doctores. text. in l. final. C. de latoribus, fed pro vera & notanda concordia ego dico fic, quòd talis homicida teneretur tantum de excessu, & fic de illa qualitate proditiõis qua fecit delictum: non verò de totali delicto: & fic puniretur tantum extraordinaria pœna pro illo excessu, iudicis arbitrio, non verò pœna ordinaria, arg. text. in l. 1. §. fin. ff. ad legem Cornel. de fcar. & in l. si adulterium cum Incessu. §. Imperatorem ff. ad legem Iuliam. de adulter. & in l. Gracchus. eod. tit.

18 Item adde quòd licet talis offensus occidat inimicum suum in prædicto casu lege permitte, & non puniatur de iure: tamen in foro confcientiæ peccat mortaliter, nec legis permiffio illum excusat: ita est gloss. fingul. in iure in capit. inter hac 33. quass. 2. & ad hoc notant & commendant ibi Dd. & ad hoc illam gloss. reputat fingul. Abb. in c. 2. de homicidio. idem Abb. in c. veniens el 2. de sponsa. Idem Abb. & alij Dd. in c. si vero el 1. de sentent. excommun. Ioann. de Ana. in cap. interfecisti. de homicidio. Felinus in cap. qua in ecclefiarum de confitut. 4. colum. reputat etiam fingul. Ioann. de Imol. in l. vbi pactum Codice de transa. 4. colum. idem Iafon in l. si plagij de verb. obliga. 1. colum. numero 3. Hippolytus de Marfil. in sua practica. §. aggredior, 2. colum. num. 11. idem Hippolytus in l. patre vel marito ff. de q. 1. colum. Quod limita & intellige quando fecit ex rancore, & animo fumendi vindictam, secus tamen est si fecit zelo iustitiæ & pro bono reipublicæ vt executor, quia tunc non peccaret: ita tenet & declarat Felinus in d. cap. qua in ecclefiarum, de confitut. & Iaf. in dicta l. si plagij de ver. oblig. Sanctus Thom. in 2. p. 63.

TEXTVS LXXVII.

Por el delicto que el marido, o la muger cometiere aunque sea de heregia, o de otra qualquier qualidad no pierda el vno por el delicto del otro sus bienes ni lamitad de las ganancias auidas durante el matrimonio, mandamos que sean auidos por bienes de ganancia todo lo multiplicando durante el matrimonio facta que por el tal delicto de los bienes de qualquier dellos sean declarados por fententia, aunque al delicto sea de tal qualidad que imponga la pena ipso iure. Id est: Propter meriti aut vxoris crimen, etiam si sit hareseos aut cuiusuis alterius qualitatit, alter propter alterius

crimen non debet amittere bona sua, aut suam mediam partem rerum durante Matrimonio acqvisitarum. Precipimus aut vt pro acqvisitis habeatur, omne illud quod durante Matrimonio fuerit multiplicatum, quousque de vtriusque bonis propter eiusmodi crimen (ab altero admiffum iudicis) fententia decretum fuerit: etiam si crimen eius sit qualitatit, vt pœnam imponat ipso iure.

S V M M A R I V M.

- 1 Fiscus qui successit in bonis alicuius virtute confiscationis tenetur restituere coniugi superstiti medietatem lucrorum, sicut ipse condemnatus tenebatur.
- 2 In bonis superlucratis constante matrimonio transit ipso iure dominium pro medietate in quemlibet coniugem, etiam in vita eorum.
- 3 Solus maritus potest alienare bona acqvisita & superlucrata constante matrimonio sine consensu & voluntate vxoris.
- 4 Licet quis habeat à iure liberam facultatem alienandi, aliqua bona, debet intelligi per contractum, non verò per delictum.
- 5 In generali mandato & administratione concessa non videtur concessa administratio vel alienatio per dolum.

E X. XXXVII.

Nota dispositionem huius legis pro cuius perfecta declaratione & confirmatione dico & præsuppono, quod licet maritus & vxor reputentur socij, & inter eos communicentur & diuidantur lucra acqvisita constante matrimonio, vt in lege prima, & per totum titul. 4. lib. 5. ord. tamen sicut socius non potest disporre de bonis alterius socij, nec de parte eorum: item sicut hæres vel successor vnicus ex sociis tenetur alteri socio partem communicare, & soluere pro vt ipse principalis tenebatur: ita eodem modo fiscus qui reputatur hæres & successor condemnati, tenetur coniugi superstiti partem lucrorum, & sic medietatem soluere & communicare, argum. text. in l. 2. C. ad legem Iuliam de vi. & in lege si marito ff. soluto matrimonio, cum similibus & vtrouique communiter Doct.

Item etiam confirmatur, quia sicut vxor non tenetur de facto vel delicto mariti, nec socius tenetur ex delicto alterius socij, vt in l. 2. Codice ne vxor pro marito, & in l. res vxoris Codice de donatione inter virum & vxor & in l. si quis post hac C. de bonis præscri. & in l. sancimus C. de pœnis & in l. si fratris, fin. ff. pro socio. & in l. 1. §. radeo in fine. eod. tit. ita etiam in nostro casu & materia, vxor non debet perdere medietatem lucrorum ex delicto mariti: nec econtra maritus ex delicto vxoris.

Item confirmatur, quia in bonis superlucratis & acqvisitis constante matrimonio: ipso iure transit dominium & possessio in vxorem pro medietate, vt in l. 1. in fine, cum lege sequenti ff. pro socio. ergo in ea non potest maritus ei præiudicare, nec econtra arg. text. in l. id quòd nostrum ff. de regulis iuris, cum similibus.

Rursus

3 Rursus etiam & finaliter confirmatur & declaratur ista nostra lex, quia ratio eius dubitandi est, quia licet hodie in nostro regno maritus & vxor reputentur socij, & lucra quæ sita inter eos constante matrimonio communicentur & diuidantur, tamen solus maritus sine licentia nec consensu vxoris potest liberè alienare prædicta lucra ad libitum suæ voluntatis: ita disponit *l. fina. tit. 4. lib. 5. ord.* ergo videbatur quod posset per delictum ea alienare, argumento *tex. in l. alienationis verbum ff. de verborum significacum similibus.*

4 Sed contrarium expressè disponit nostra lex, & ratio vera & mentalis potest esse, quia licet per legem quis habeat liberam potestatem & facultatem administrandi & alienandi bona alterius, debet intelligi per contractum, non tamen per delictum: *text. est singularis & vnicus in iure in l. 3. Codice de bonis proscriptorum*, vbi habetur quod licet filius habeat peculium castrense, & possit liberè illud administrare & alienare inuito patre: tamen illud est verum & debet intelligi per viam contractus: secus tamen est per viam delicti: quia per delictum non potest alienare nec in eo patri præiudicare: & ad hoc reputat singularem & vnicum Bald. ibi & notant & commendant cæteri doctores: reputat etiam singularem & vnicum Ioan. de Imola, in *l. si finita §. si de veterigalibus ff. de damno infecto. fin. column. Iaso. in §. actiones Instit. de actio. 8. col. numero 62.* ergo ita dicamus in nostro casu & *l. quod licet maritus possit liberè alienare bona quæ sita constante matrimonio*, tamen debeat intelligi per contractum, non verò per delictum. Confirmatur etiam, quia in generali mandato vel libera administratione non videtur concessa alienatio per dolum: *text. est notabilis in l. creditor §. Lucius ff. mandati.* & ibi notat & commendat Bartolus, Alber. & comm. Doctores. idem Bart. Paul. de Castr. & commu. Doctores. in *l. si sic. ff. de lega. 1.* idem Bart. & alij Doctores. in *l. fin. ff. de præto. stipu. Bald. in l. 1. §. C. de contra. emptio.* idem Bald. in *l. 1. ff. de milit. testamen.* idem Bald. in *cap. cum in iure peritus de offic. de lega. penult. col. Ias. in l. qui Roma §. duo fratres. ff. de verborum oblig. 19. volum. n. 75.*

TEXTVS LXXVIII.

LA muger durante el matrimonio por el delicto puede perder en parte, o en todo sus bienes dotales, o de ganancia, o de otra qualquier qualidad que sean. Id est: *Vxor durante Matrimonio propter crimen (aliquid) potest amittere omnia sua bona dotalia aut acquisititia, aut cuiuscunque alterius qualitatatis in partem aut in totum.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Vxor constante matrimonio propter delictum non amittebat dotem nisi in quinque casibus.*
- 2 *Hodie de iure regio indistinctè potest dos confiscari in casibus in quibus bona veniunt confiscanda.*
- 3 *Quando inter maritum & vxorem interuenit pactum de dote lucranda, non confiscatur*

dos propter delictum.

- 4 *Per delictum mariti dos non confiscatur, & an isto casu perdat vsumfructum quem habet in bonis dotalibus & applicetur fisco?*
- 5 *Per delictum vxoris, an ipsa vxor perdat dotem & applicetur fisco?*
- 6 *An vxor constante matrimonio perdat dotem etiam quoad vsumfructum viuente marito?*

L E X L X X V I I I.

NOta dispositionem huius legis: pro cuius perfecta intelligentia & declaratione dico & præsuppono quòd de iure communi vxor propter delictum non amittebat dotem, nec confiscabatur præterquam in quinque casibus & delictis, scilicet læsæ maiestatis violentiæ, patricidij, veneficij, homicidij: *textus est capitalis & expressus in l. quinque legibus ff. de bonis damnatorum*, & ibi Bartolus, Alberic. & commun. Doctores. & à fortiori propter delictum hæresis: *text. est in cap. decreni. de heret. lib. 6.*

Sed hodie nostra lex disponit contrarium, imò quod generaliter dos possit confiscari in totum & in partem, in casibus & in delictis in quibus habet locum confiscatio, & per consequens æquiparantur bona dotalia aliis quibuscunque bonis: & ista est propria & principalis decisio huius legis.

Adde tamen quòd si pactum esset inter maritum & vxorem de dote vel parte lucranda, delictum vxoris non noceret marito nec dos confiscaretur, sed remaneret salua marito, sicut quælibet alia actio vel obligatio quæ sibi competeret: ita probat *tex. in dict. l. quinque legibus ff. de bonis damnatorum, cum l. sequ.* & ibi commu. Doctores.

Pro quorum maiori declaratione dico & distinguo sic, quod si maritus commisit delictum, quodcunque illud sit, non confiscantur bona dotalia nec pars eorum: quia licet sit dominus, tamen tenetur restituere vxori, & sic habet bona subiecta restitutioni quæ alienari non possunt aliquo modo vel genere alienationis *tex. in l. si quis posthac. C. de bonis proscriptor. text. in Authen. bona damnatorum eodem titul.* & ibi communiter doctores & idem disponit *lex 7. titu. 8. part. 3.* Dubium tamen necessarium est, an saltem perdat vsumfructum quem habet in rebus dotalibus, vel commoditatem eius per tempus vitæ suæ? & certè videtur quod perdat. & interim durante matrimonio bona sint penes fiscum, & consequatur vsumfructum & commoditatem eius, sicut maritus deberet consequi & percipere.

Item etiam quia quando quis committit delictum propter quod bona veniunt confiscanda, similiter etiam confiscantur bona vinculata & subiecta restitutioni saltem durante vita ipsius delinquentis: quia restitutio præcisa & necessaria non debet fieri nisi post mortem naturalem secutam: ita probat *tex. singularis in iure in l. Statius Florus §. Cornel. Falci. ff. de iure fisci.* de quo articulo latius suo loco dixi. Sed his non obstantibus contrarium videtur verius & tenendum, imò quòd statim bona restituantur vxori: quia maritus per talem confiscationem bonorum